

Luceafărul

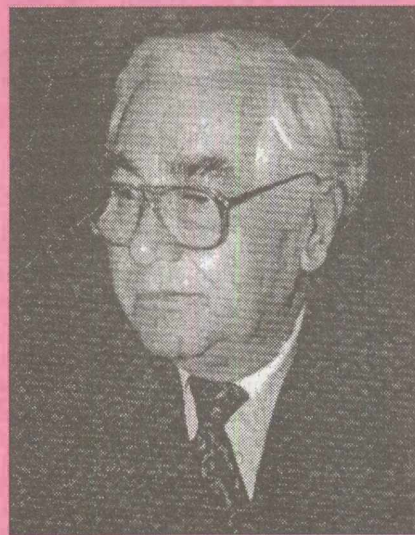
JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **11** (735)

Miercuri, 22 martie, 2006

Mi-am dat seama, de mult timp, că am avut o înclinare deosebită pentru lectura scriitorilor absurzi, dintre care reamintesc: Eugen Ionescu, Beckett și Genêt. Asemenea personaje vin la apel fiindcă s-au transformat în obsesii ale existenței mele, iar unele dintre acestea au numeroase analogii cu viața mea. Eu însumi nu ezit să mă consider adeseori un personaj absurd.

romul munteanu

bujor
nedelcovici

S-a scris despre parabola romanului și caracterul premonitoriu care anunța evenimentele din decembrie '89. Istoricii, sociologii și filosofi nu au prevăzut prăbușirea imperiului comunist. Se dovedește încă o dată că arta poate să atingă domenii care nu intră în rațiunea și logica istorică. Intenția ascunsă a romanului este de a transforma iraționalul în rațional, imprevizibilul în previzibil, fizicul în metafizic...

pag. 22

speranțe

Literatura nonfictițională

ovidiu dunăreanu

cinema

Taxele de filmare, un coșmar
care a luat sfârșit

irina budeanu

pag. 20

Intellectualul și latifundul

bogdan ghiu

Intellectualii nu sunt o clasă. Sunt, s-a spus, o pătură. Ceea ce-i caracterizează e disponibilitatea, posibilitatea și capacitatea de a-și alege locul și poziția socială și, astfel, de a menține în viață pentru toți însăși ideea de opțiune posibilă și de alegere necesară. Disponibilitatea de a înveli, ca pături ce sunt, pe cine vor. Pe dominatori sau pe dominați.

Intellectualii înșiși se pretind, însă, autonomi. Și lupta lor pentru autonomie a fost îndelungată și aprigă. Dar este departe de a se fi sfârșit. Autonomia intelectualului este încă o utopie.

Dar de ce vor să rămână, să devină intelectualii autonomi, extrateritorialii, exteriori? Tocmai pentru a putea fi disponibili. Starea lor socială este una de suspendare între inutil și utilizabil.

Numele adevărat al intelectualului este de fapt *intelctualul*. Cel care intervine din afară, din margine, atunci când societatea tinde să se închidă în sine, în propriile ei tendințe exclusiviste, evoluând eugenic spre omogenie. Intelctualul, atunci, intervine pentru a *spația*, pentru a reface distanțele necesare tocmai medierii, medialității, negocierii raționale obligatorii caracteristice spațiului social. Intelctualii acționează anti-imunitar. Intelctualul reface

spațiul public. El simbolizează *mediatorul*, necesitatea existenței spațiului public de mediere prin limbaj. Intelctualii readuc în permanență *limbajul*, semnalându-i obligativitatea. Sunt spațiul social de intervenție mediatore pus deoparte, la cutie (craniană), în rezervă.

Ca atare, intelectualii sunt niște funcționari, niște slujbași neîncadrați. Ei trebuie să aibă obligatoriu (cel puțin) două slujbe.

Acolo unde începe să se tacă sau să se strige, ei vin să vorbească. Cuvântul *între* tăcere și urlet. Căci există în societăți strigăte acoperite de urlete și mai cu seamă *vacarm*, indistinție, haos nutritiv. Ei aud strigătul de sub urlet și se lasă provocați îndeosebi de *reducerile la tăcere*, care nici măcar nu au nevoie de forță. Emfaza urlătoare acoperă, anihilează strigarea la cer. Cerurile sunt întotdeauna departe. Și atunci trebuie să vină, să intervină intelctualul, intelctualul, dar niciodată suveran, transcendent, *de sus*, ci *de alături*. Intelctualul stă alături: aceasta e marginalitatea lui imediată, de proximitate. El intervine din imediat pentru a reintroduce medialitatea distrusă sau acaparată, monopolizată de așa-zisele „media“. Intempestiv, inactual în falsă, reductiva actualitate. Atunci când aceasta se îngustează obstruând virtualul. „Sub caldarâm, plaja“ - de posibiluri.

În România, în momentul de față, cei acreditați ca intelctuali „de serviciu“ *tac*. Par a fi mulțumiți cu starea de lucruri, cu

medialitatea socială actuală. Cu actualitatea.

Intelctualii noștri se potrivesc atât de bine cu *media* pentru că se autoconcep ca *mediumuri*. Mediumnicitatea inspirată merge de minune cu *media*, dar e nedemocratică. Intelctualii români sar la expresie, aduc și desfășoară, ca pe o batistă, din buzunar, spațiul public numai pentru propriile lor mesaje. După care îl strâng la loc și pleacă acasă cu el. „Transcendental“, nu transcendent ar trebui să intervină intelctualii. Menținând în viață virtualitatea, posibilitatea comunicării sociale a spațiului public, dar nu doar pentru propriile lor mesaje. Plurivocitatea, nu univocitatea sau cel mult, ca aparență și ca simulacru de dialog

vizor

biunivocitatea.

Intelctualii români nu sunt *aproape alături*. Sunt în aer, plutesc. Sunt *pro* sau *contra*, partid imposibil, parte dintr-un întreg pe care nu-l întrețin extinzându-l, alipindu-neconținut deschideri extrateritoriale. Intelctualul român achiziționează teritorii. E un bie proprietar și atunci însăși ideea de proprietate suferă. Absența lor deloc diafană, ci grea și compactă, nu servește la acerarea societății, căci atunci când intervin, n-o fac decât pentru ei înșiși sau apăsător de intra-politic, uitând societatea. Intelctualii români sunt ecrane, ecraneează și comunică unidirecțional, masificant. Nu știu să întrușipeze, să figureze social alteritatea și deschiderea la alteritate. Sunt, vai, absolut oarecare, *mainstream* structural nediferențiat, autonomie de latifund. Etc. Etc.

BANCA COMERCIALA ROMANA

Sponsorizare de la Banca Comercială Română

stelian tăbăraș

„P rivitul de sus“ constituie o mare cucerire a timpurilor moderne. Desigur, nu trebuie luat acel „de sus“ doar în sens circumstanțial. În filozofia cunoașterii, această ipostază ar însemna generalizare, esențializare, definire a coordonatelor celor mai mari. Desenele uriașe, precolumbiene, descifrate doar „din zborul condorului“, au pus pe jeratic imaginația antropologilor, unii deducând din aceste proporții niște zburători, predecesori ai civilizației mecanice. Sau chiar coborârea unor extraterestri, ce ar fi însemnat *astfel*

nocturne

locul în așteptarea altor semeni cosmici.

Totuși, templele, nu doar cele europene, sunt făcute să fie privite *de jos în sus*, iar jocului proporțiilor i s-au descoperit puteri extatice. Până la catedrale, apoi până la construcții-simbol de tipul Turnului Eiffel sau al Statuii Libertății de lângă Brooklin.

Un peisaj, o întâmplare, o amintire, privite de sus, sau de departe, sau cu distanțare, își dezvăluie - ca la azteci - hieroglifa, esența, simbolul. Poate chiar un fragment dintr-un mit. De sus, de pe zidurile Troiei, bătrânul

A treia zi

Priam îi comentează mai tânărului Hector parada oștilor sosite acolo sub comanda lacedemonianului Agamemnon: Dante vede (venind chiar) de sus, bolgiile infernului. La noi, unde s-a zis de câteva secole că „omul este sub vreme“, Bălcescu este primul, după părerea mea, care a privit „vremurile de sus“ primul care a intuit măreția descrieri esențializate: în Țara Ardealului, când locușcrierii sale este „pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați“, de unde i s-a revelat celebra comparație a Transilvaniei cu o cetate

Eminescu, pe lângă geniul său intuitiv, a privit „de sus“ prin lentila romanticilor; ba mai mult, chiar a schimbat pe parcursu aceluiași poem locul reflecției: în *Lucașfărul Pe lângă plopii fără soț*, în *Scrisorile sale* și mai ales în *Memento mori* - priviri peste istorie, peste milenii, peste civilizații ce nu mai sunt. Undeva în *Memento mori* ne dă până și cheia acestor interpretări de mare profunzime estetică și simbolică: un bătrân înțelept orb (desigur, uitat de vreme, scrijelește într-o lespede, cu un ac, drumurile astrilor pe bolta cerească. Să fie cel care a primit revelația? Să fie însuși Demiurgul? Ambele ipostaze sunt tulburătoare: fiindcă, în cultura europeană, prea ades oameni sau simboluri suferă de orbire (a se citi: „neluarea în seamă a amănuntelor neesențiale“) Homer, Tyresias, Oedip... Justiția. Ca să nu mai vorbim de orbul ce i-a strigat lui Cezar „Ferește-te a treia zi după triumf!“ A treia zi cand lucrurile nu pot fi încă privite de sus.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Lucașfărul“ este editată de Fundația Lucașfărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO85RNCB5010000015430001

Cont în valută: RO58RNCB5010000015430002

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

J. Corp B, Sector 1, București, România la P.O.

Box 33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau

e-mail: export@rodipet.ro

Pare greu de crezut, dar, după o examinare atentă, se poate argumenta, în chipul cel mai convingător, că între modul în care a fost generată istoric revoluția franceză - Marea Revoluție Franceză - și mecanismul de inițiere al revoluțiilor europene, în anul 1989, similitudinea, la nivel esențial, este perfectă, uimitoare. Tratăm prea obișnuit evoluția în cadrul fenomenului uman, sub raportul temelor care se relevă în seriile de evenimente, într-un fel care poate fi numit mai curând material și nu sesizăm curent forma pe care o îmbracă faptele, acțiunile, determinările, care alcătuiesc fluxul istoric.

Desfășurările care aveau să culmineze în Revoluția Franceză încep, de bună seamă, în Evul Mediu. Statele Antichității sunt structurate unitar și, astfel, centralizat, fie că este vorba de mari imperii, fie că nu erau mai mult decât niște foarte modeste cetăți-republici sau tiranii minuscule, geografic și demografic. Epoca medievală dă naștere aceluși bine știut sistem de feude, alcătuind un număr enorm de formațiuni, unități, reprezentând proprietăți de

caius traian dragomir

siunea asupra pământului, asupra teritoriului, se concentrează la nivel statal, faptul având inițial efecte pozitive, apoi dezastruoase și, în final, ea este spulberată. Urmează diviziunea puterii în funcție de posesiunea asupra capitalurilor.

Capitalurile sunt distribuite, sunt controlate, și se transmit ereditar exact la fel ca, altădată, domeniile și privilegiile serioriale. Codul juridic feudal - atât cât era și cât funcționa acesta -, precum și cel absolutist monarhic sunt înlocuite cu legile pieții libere, cu principiile legale iluministe, cu dezvoltarea progresivă a democrației și a sistemului drepturilor omului. Principala lege a pieții - ca și a democrației - este însă aceea că fiecare face exact ceea ce vrea cu mijloacele sale, incluzând aici și capitalul său productiv. Dacă astfel rezultă sau nu abuz nu are decât să se întrebe fiecare, dar nu există nici un motiv ca puterea economică să corupă mai puțin decât orice altă formă de putere, ba chiar s-ar putea spune că, prin flexibilitatea utilizării ei, poate corupe mai mult. Pentru a se exclude arbitrarul în utilizarea capitalurilor, statele își consolidează mijloacele de control și iată apărute, precum altădată monarhiile absolute, dictaturile, de tip totalitar, de dreapta și de stânga. Ambele suprimă inițial șomajul, induc o mare creștere industrială, aduc apoi la disperare națiunile și dispar în vârtejul istoric a două războaie mondiale, într-un război rece și în revoluțiile lui 1989. Nu s-au disipat astfel toate posibilitățile concentrărilor de putere și iată, răsunător și precipitat, marșul globalizării. În mecanismul titanic al respectivului fenomen, pe undeva se mișcă și niște roțite pe care scrie România. Cum întregul sistem nu poate funcționa în detrimentul umanității - oricum nu perpetuu - rămâne de văzut cum ajunge omul de azi la salvarea sa durabilă, premisă sau aliaj indispensabil istoriei mult cirkulate a dezvoltării durabile. Probabil că democrației politice și economice a egalității și libertății (individului și pieții) este cazul ca, în sfârșit, să i se adauge fraternitatea spiritului nostru.

familie, a căror conducere discreționară se transmite ereditar. Provinciile giganticelor imperii antice se aflau, toate, supuse în chip direct autorității supreme în stat, iar conducătorul local - satrapul, proconsulul sau ce altceva era el - nu avea o altă poziție decât aceea pe care i-o acorda împăratul (sau senatul) și nici nu deținea postul decât pentru intervalul stabilit liber de suveran. Feudalul - prințul, ducele, contele, baronul - în perioada maturității sistemului politic specific medieval exercită asupra ducatului sau comitatului o autoritate practic nelimitată. Așa-zisul „întuneric” al Evului Mediu nu este altceva decât efectul fragmentării politice a statelor, coborârea până la nivelul unor nobili investiți cândva de regi cu o putere extrem de mare, ereditară, dar limitată geografic, teritorial, fragmentar până la un grad incompatibil cu strălucirea autentică a civilizației - aceasta în condițiile unei cvasi-globalizări, în primul rând religioasă, dar și culturală. Europa era continentul unei singure credințe, al unor schimbări continue de personalități erudite între mănăstiri, dioceze, universități și a unor micro-state conduse totalitar de mini-dictatori, care nu depindeau de un rege sau împărat decât în virtutea vasalității pur nominale. Abuzul feudal exercitat asupra poporului a devenit cu vremea nespuse de crud și de nestăpănit. Lucrurile acestea se știu bine, uneori în variante atenuate, altele exagerate, și nu ar necesita să fie reamintite dacă urmarea lor nu s-ar fi dovedit adesea neglijată.

Monarhiile își intră progresiv în atribuțiile suveranității lor. Nu poate fi vorba în nici un caz despre vreo aspirație democratică - salvarea poporului, tratat nu rareori bestial de către nobilimea provincială, se află în mâinile regilor. Aceștia apar mai puțin - în scrierile vremii - în chip de vârfuri ale ierarhiei seniorale, cât drept protectori ai popoarelor. Arbitrarul feudal este înlocuit cu un sistem legal,

de sursă tradițională, însă cât de cât coerent, imprimând vieții statutului o oarecare marcă, fie și imperfectă, însă nu cu totul neînsemnată, a dreptății. Suveranul, emancipat de constrângerile feudale, este binefăcătorul claselor aflate la baza sistemului social - cel puțin așa se pretinde el, așa este prezentat de către autoritățile sau de intelectualitatea care îi este subordonată și, într-o oarecare măsură, faptul este, pentru o vreme, real. Spiritul popular în Renaștere și Clasicism nu este fundamental anti-monarhic. Emoția suscitată în Franța, în rândul mulțimii, de asasinarea lui Henric IV sau de tentativa de asasinare a lui Ludovic XVI („Multiubitul”) stau ca dovezi ale acestei situații. Puterea monarhică însă, integral centralizată, nu are cum deține perfectă eficiență asupra tuturor subiecților ei, nu are cum fi lipsită de greșeli și este, din cauze atât obiective, cât și subiective, o consumatoare fabuloasă de resurse. Puterea, transferată de la feudali la rege, tot putere este - deci factorul unei coruperi iremediabile. Popoarele trăiesc deriva autoritară, dură, și aceasta abuzivă a monarhiilor absolute - au loc revoluțiile, între care fenomenul istoric într-adevăr crucial îl constituie Marea Revoluție Franceză; sunt executați regi. Dominația, ținând de pose-

Când se produc revoluțiile? Despre derută ca formă de existență

siunea asupra pământului, asupra teritoriului, se concentrează la nivel statal, faptul având inițial efecte pozitive, apoi dezastruoase și, în final, ea este spulberată. Urmează diviziunea puterii în funcție de posesiunea asupra capitalurilor.

Capitalurile sunt distribuite, sunt controlate, și se transmit ereditar exact la fel ca, altădată, domeniile și privilegiile serioriale. Codul juridic feudal - atât cât era și cât funcționa acesta -, precum și cel absolutist monarhic sunt înlocuite cu legile pieții libere, cu principiile legale iluministe, cu dezvoltarea progresivă a democrației și a sistemului drepturilor omului. Principala lege a pieții - ca și a democrației - este însă aceea că fiecare face exact ceea ce vrea cu mijloacele sale, incluzând aici și capitalul său productiv. Dacă astfel rezultă sau nu abuz nu are decât să se întrebe fiecare, dar nu există nici un motiv ca puterea economică să corupă mai puțin decât orice altă formă de putere, ba chiar s-ar putea spune că, prin flexibilitatea utilizării ei, poate corupe mai mult. Pentru a se exclude arbitrarul în utilizarea capitalurilor, statele își consolidează mijloacele de control și iată apărute, precum altădată monarhiile absolute, dictaturile, de tip totalitar, de dreapta și de stânga. Ambele suprimă inițial șomajul, induc o mare creștere industrială, aduc apoi la disperare națiunile și dispar în vârtejul istoric a două războaie mondiale, într-un război rece și în revoluțiile lui 1989. Nu s-au disipat astfel toate posibilitățile concentrărilor de putere și iată, răsunător și precipitat, marșul globalizării. În mecanismul titanic al respectivului fenomen, pe undeva se mișcă și niște roțite pe care scrie România. Cum întregul sistem nu poate funcționa în detrimentul umanității - oricum nu perpetuu - rămâne de văzut cum ajunge omul de azi la salvarea sa durabilă, premisă sau aliaj indispensabil istoriei mult cirkulate a dezvoltării durabile. Probabil că democrației politice și economice a egalității și libertății (individului și pieții) este cazul ca, în sfârșit, să i se adauge fraternitatea spiritului nostru.

Hârciogii și rapacitatea

marius tupan

Ca orice poet autentic, Ileana Roman știe să sesizeze potențialitatea tragică și artistică a unui ținut (intrat acum sub ape), care, de-a lungul veacurilor, a fost pândit și hârțuit dinspre imperii, cucerit și abandonat, râvnit pentru exotismul și poziția sa, undeva, în apropierea Porților de Fier, între apele fluviului. Așadar, după o vreme de tăcere și reculegere, insula Ada-Kaleh revine în atenția lumii printr-o carte, elegant tipărită, bine organizată și scrisă, stimulatoare de melancolie: pentru cei care au cunoscut faimosul teritoriu, străbătându-l la pas și, în special, pentru cei care i-au dedicat multe pagini, subsemnatul fiind printre ei. Poezia și istoria și-au dat întâlnire acolo, astfel că și cei care nu au fost pe insulă îi pot deplânge scufundarea, citind cartea Ilenei Roman, între copertile căreia găsim amănunte semnificative, narațiuni picante, imagini orientale. Autoarea redimensionează o așezare prin intermediul unui act literar. Acesta o salvează definitiv de la înec, alăturat altora săvârșite cu abilitate de un Romulus Dianu, care și-a ales aici cadrul pentru un roman, **Noaptea la Ada-Kaleh**, o palpitantă poveste de dragoste, aparținând unor vitregiți ai sortii. Nici scriitorul german Otto Alacher, printr-un reportaj memorabil, nu intenționează altceva. Prin scrierea lui descoperim o atmosferă orientală, obiceiuri și cutume, specificitatea unor corcitură, cu preponderență musulmană, capabile să asigure un spațiu țință pentru antropologi, etnologi și turiști de toate felurile.

Graba cu care a fost lichidată insula stârnește destule revolte autoarei și, mai ales atunci când un astfel de patrimoniu n-a putut fi conservat, deși a existat o intenție de a fi strămutat pe insula Șimianului. Tentative au fost, ziduri s-au înălțat, dar acestea au căzut repede în ruină, măcinațe de ignoranță și suficiență.

È greu de descris frustrarea mehedintenilor, încrezători cândva în promisiuni statale. Atrăși mereu de alte urgente, guvernării și-au abandonat proiectele. Rememorând existența unei insule, dădora de fapte și întâmplări stranii, Ileana Roman încearcă să rețrezească spiritele locale și naționale complăcându-se în dulci și intime frenezii, ignorând deliberat monumentele comunitare, hărăzite să le dea lor înșile o identitate, pentru care ar trebui să se ostenească mai mult. Înobilarea unui loc emblematic, chiar dacă-i o copie a originalului - cu câte din astea nu-i plină planeta? -, le-ar oferi șansa de continuatori demni ai unui neam, rămas nemuritor îndeosebi prin creație și cultură, ignorate cu nonșalanță în vremurile noastre. Căci, Doamne-Dumnezeule, sunt atâtea cetăți fără apărare acum, numeroase edificii căzute în paragină, în vreme ce politrucii versați își fac muzee doar în propriile lor case, fără să realizeze că nu acestea trebuie nimbate, ci numele purtate, nu întotdeauna cu onestitate. După cum oricine-și poate da seama, obsesivele lor îndeletniciri le trădează rapacitatea și primitivismul trăirilor.

Sertarul scriitorului român

adrian g. romila

Nu-i nevoie să mai spunem ceea ce deja s-a văzut în ultimii ani: Daniel Cristea-Enache reprezintă una din vocile tinere deja consacrate în critica literară actuală, o voce susținută de o pregătire solidă și de o fructuoasă activitate de cercetare pe terenul pe care a ales să joace. Recunosc că l-am urmărit mai puțin ca redactor al *Adevărului literar și artistic*, iar imaginea lui mi-am completat-o sporadic și din aparițiile TV. Îl citesc însă constant de când e cronicarul *României literare* și, chiar dacă nu pot fi întotdeauna de acord cu opiniile sale, trebuie să recunosc că impresionismul său critic e secondat mai mereu de rigoarea argumentelor și de un fel de *fair-play* al lecturii, care lasă să se înțeleagă că votul negativ pe care-l acordă nu trebuie universalizat. Și, dacă tot vorbeam de impresionism, mi-a plăcut grozav răspunsul pe care tânărul autor al *Concertului de deschidere* i l-a dat, sub un titlu proustian, venerabilului

cronica literară

Marin Mincu, într-unul din numerele recente ale revistei la care e cronicar: politicos, decent, pertinent, obligând din start (cel puțin din punctul său de vedere) la o replică cel puțin la același nivel. Textul cu pricina e un elocvent exemplu de polemică literară, în sensul disponibilității la dialog inteligent și la necesare puneri la punct doar în limitele respectului reciproc. Îmi pare rău că n-am apucat să citesc replica magistrului textualist, dacă ea o fi apărut undeva.

După volumul de convorbiri cu Ileana Mălăncioiu, apărut în 2003, Daniel Cristea-Enache și-a dovedit încă o dată vocația colocvială adunând interviurile luate unor scriitori importanți (publicate, *princeps*, în pagini de revistă) într-un nou volum: *Sertarul scriitorului român* (Polirom, 2005). Antologia nu rămâne valabilă doar prin izbitoarea diversitate a numelor celor 22 de colocutori (între care Mircea Anghelescu, Nicolae Breban, Nicolae Manolescu, Augustin Buzura, Marta Petreu, Andrei Pleșu, Mihai Șora), unii dintre ei strălucite figuri ale exilului românesc (Virgil Nemoianu, Dorin Tudoran) sau trecuți de ceva timp dincolo de pragul vieții acesteia (Zigu

Ornea, Ștefan Augustin Doinaș). E vorba mai ales de talentul de iscoditor al criticului, de stilul de a formula întrebările, astfel încât spectacolul inteligenței (și al umanității) interviuatului să se desfășoare dintr-o dată, fără reticențe, chiar fără timpul unei eventuale cenzuri. Prima întrebare e mereu lungă, cumulând mai multe interogații, enumerate într-un flux rapid, alternând enunțurile foarte scurte cu cele mai lungi. Prins în vârtejul lor, respondentul e obligat să fie spontan, destins, ocolind vreo eventuală impresie sobră și oficială sau vreo distanță (de vârstă, de generație, de opinie). Capitolul Breban, de pildă, debutează *ex abrupto* cu un șir de provocări: sunt amintite adeziunile și despărțirile politice succesive ce au alcătuit parcursul biografic al autorului *Bunevestiri*. Pentru a se încheia cu o invitație la speculația pe tema puterii, atât de dragă romancierului Breban: „Sunteți fascinat de politicul pur, fără legătură cu eventualele avantaje ale «practicii?»“ Calea dezvoltării *poietice* și biografice și a legăturilor dintre ele e, astfel, deschisă. În alt caz, cel al lui Doinaș, Daniel Cristea-Enache dă un prim asalt cu „indiscreții“ de tipul „au fost ani întregi în care nu ați putut să publicați, ani de marginalizare socială și profesională, care, în fine, la un moment dat, au rămas în urmă, «lăsându-vă» să vă publicați operele“, iar apoi vine cu o aparentă insolentă - „nu simțiți că, în acest fel, ați legitimat un sistem politic pe care de fapt îl detestați?“, de la care poetul pornește o teorie a raportului dintre operă și compromis. Și alți subiecți ai cărții au de analizat, de altfel, acest tip de raport (Nina Cassian, Gheorghe Grigurcu, Ileana Mălăncioiu) și, din acest punct de vedere, cartea e un posibil micro-dosar al culturii române sub comunism. Dar indiscreția inițiatorului interviurilor atinge și alte puncte nevralgice, desigur, în măsura în care ele pot fi publice: intimitatea scriitorului (Grigurcu e pus să confirme că are acasă o menajerie - în vârf cu un cocoș ținut pe balcon și că are posibilități financiare reduse), inamicitățile din culisele vieții literare (Buzura e provocat cu „de ce îl iritați așa de mult pe domnul Gheorghe Grigurcu“, pentru ca președintele Fundației Culturale Române să dezvăluie și alți preopinenți), valabilitatea actuală a unor critici considerați prea uzați (Mircea Martin demonstrează de ce G. Călinescu nu e un „critic ratat“). Departe de a fi o hărțuială, cum ar părea la prima vedere, interviul de tip Cristea-Enache vădește reale calități jurnalistice (nimic din scoarța cercetătorului

de profesie), reușind, printr-o strategie inteligentă, prin deferență și prin nerv susținut, să transforme dialogul intelectual într-o veritabilă artă.

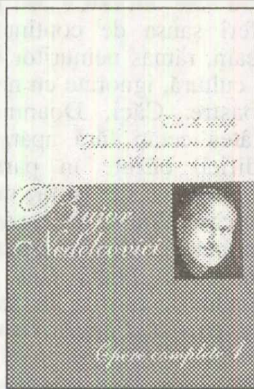
Și, fiindcă am ajuns aici, trebuie remarcat că marele atut al cărții nu e cancanul de vreun fel sau altul, nu e picaneria gratuită, toposuri ale interviului de totdeauna, ci e istoria literară, una orală, în acest context. Mulți dintre intervievați își descriu parcursul profesional, își laudă maestrul, își explică operele, își expun crezurile, își analizează epoca, astfel încât dialogul cu ei devine un spectacol viu al literaturii române, desfășurat pe generații („cei vechi“: Zigu Ornea, George Gană, Gabriel Dimisianu, Nicolae Manolescu; „cei noi“: Cristian Tudor Popescu), pe curente și școli (preromantismul descris de M. Anghelescu, interbeliciei naționale amintiți de M. Șora, oniriștii prezentați de Șt. Aug. Doinaș, crohmălnicenii și nouăzeciștii evocați de C. T. Popescu), pe

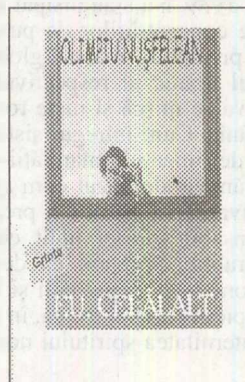
etici (A. Pleșu, Z. Ornea, O. Paler). Întrebările tânărului critic, punctuale, nepărtinitoare și solid acoperite cu informație, ajută din plin la desfășurarea sigură a acestui spontan epos istorico-literar.

Invitația la degustarea volumului lui Daniel Cristea-Enache merită însoțită de rezumarea reperelor sale, menționate într-un *Argument de deschidere*: „Am căutat, apoi, în aceste dialoguri nu numai rezonanțe afective și convergente de idei, ci și incongruențe, diferențe, distanțe vizibile între interlocutori. Vorba lui Caragiale: dacă toți am fi de acord, ce haz ar mai avea?“ Antologia sa tocmai asta demonstrează, că dialogul se naște din dezacordurile respectuos exprimate și așezate, la sfârșit, într-un același sertar.

1) **Opere complete 1**
(Bujor Nedelcovici)
Editura ALLFA

2) **Eu, celălalt**
(Olimpiu Nușfelean)
Editura Grinta

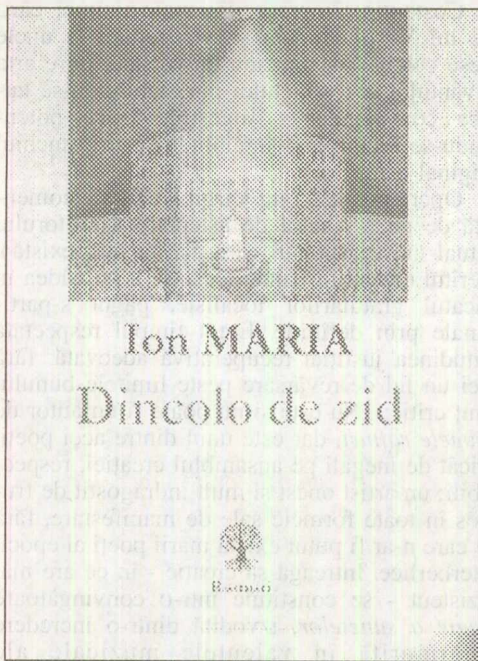

3) **Sinele-câinele**
(Pop Simion),
Editura Muzeul Literaturii Române

Tema fundamentală a volumului **Dincolo de zid** (Ed. Ramuri, Craiova, 2005) este definirea / redefinirea actului de creație în ipostazele sale primare, nesofisticate, demersul liric despuiat de orice fel de inutile meandre stilistice ducând cu gândul la un intens proces de decantare imagistică.

În plan metaforic, *zidul* are nu numai semnificația de îngrădire, izolare acustică, delimitare egocentrică a propriului univers de cele cotangente, nu înseamnă numai imposibilitatea comunicării, refuzul ei, ci și, prin transfer ideatic, un mod de a trasa granița dintre teluric și astral; împrumutând conotația „paginii albe” (expectativa demiurgică), el devine locul sacru unde poetul îl poate întâlni pe Dumnezeu (întâlnire condiționată de recâștigarea unei inocențe de copil, singura în măsură să permită gesturi arhetipal-ludice): „cu spiritul înălțat/ pe vârful picioarelor/ mă uit peste zid/ peste pagina lui albă/ să-l văd pe Dumnezeu/ un copil jucându-se/ în iarbă” (**dincolo de zid 1**).

Cu un firesc ce derivă din esențializarea gândirii, Ion Maria continuă panteismul de tip blagian, fuziunea creatorului cu realitatea divină bazându-se pe o meditație profundă asupra imanenței teiste: „umbliu și eu pe aici/ pe pământ/ prin trupul lui Dumnezeu/ umbliu cum umblă/ lumina prin ape/ puțin obosit/ puțin schimbat/ fără să simt valurile/ bătând/ sus pe creasta cerului/ umbliu și eu/ un cui/ care-și caută crucea” (**umbliu pe pământ**).

Risipei în sensul adânc al universului, în nemărginirea lui confiscată aparent de oameni, cenzurată, în subsidiar, de conștiința păcatului adamic, i se opune claustrarea, autolimitarea într-o realitate eviscerată, „la limita unde zidul/ devine cer”, în care poetul, cuprins de-o stare abulică vecină cu atât de invocata „stare de vid” a creatorului modern, își contemplă propria lipsă de sens: „trăiesc aici unde/ tristețea este curcubeu/ de sentimente/ și ia pentru sine totul/ iar mie nu-mi lasă/ decât un zid gol/ pe care cineva/ a desenat/ un copil/ fără inimă” (**trăiesc aici**).

Latura sacrificială a actului de creație revine obsesiv, fie că poetul îi valorizează semantica punitiv-amenințătoare („sub asfalt cei ce ne-au fost viscăză/ la poetul ce construiește imperii de ceață/ cuțitul - pus de

nu știu cine - la gât mi-a/ rămas/ cu el acolo îmi caut o voce/ îmi caut un glas” - p.6), fie că se focalizează pe dualitatea spirit/materie, cu învingerea părții carnale și fuzionarea mistică între categoriile estetico-filosofice esențiale: „poezia e o dezgolire/ o scoatere a sufletului/ din teaca lui de carne/ cum ai scoate un cuțit/ pentru a face o crimă/ așa se scoate sufletul/ și se înfige/ în frumusețea lumii/ până la sfâșiere/ până la sânge/ până ce sufletul/ și frumusețea/ totuna vor fi” (**poezia e-o dezgolire**).

Pe aceeași idee a dualității spirit/ materie, în varianta spiritual/ carnal, poetul, pentru a crea, trebuie „să se extragă din om”, să părăsească învelișul provizoriu și damnat, numai astfel putând să acceadă la starea de grație, la harul divin: „noaptea/ când nimeni nu mă vede/ rușinat/ mă extrag din om/ și mă transform/ în poet/ atunci Dumnezeu/ îmi pune cerul deasupra/ ca pe-o palmă protectoare/ și mă ține aprins/ cum ține aprinse lumânările/ de sărbători” (**extragerea din om**).

Scrisul nu este numai catharsis, ci și integrare în corpul mistic, astral, al divinității, ridicarea la dumnezeire presupunând cea intensitate a trăirii pe care numai erosul în starea lui genuină o mai poate genera: „când scriu/ o poezie/ sunt la fel de aproape/ de Dumnezeu/ ca oricine scrie/ o scrisoare/ de dragoste” (**când scriu**).

Textul poetic are o existență secretă, independentă de a creatorului său, *singurătatea* lui trimitând la semnificația de originalitate, de unicitate, dar și la absurdul tragic al lipsei de legătură, de comuniune între om, creația sa și univers: „în lume/ fiecare text/ e singur/ cum singur este/ orice om în univers” (**singurătate**).

Definițiile metaforice ale poeziei se axează fie pe un biologic în autogenie permanentă („pentru mine poezia este/ o prelungire/ a corpului/ precum unghiile/ așa și poezia/ va crește din mine/ și după ce eu/ nu voi mai fi” - **prelungire**), fie pe o viziune diafan-angelică a paradisului promis: „poate că poezia/ nu este decât ultimul/ test/ la care Dumnezeu/ ne supune/ înainte de a ne transforma/ în îngeri” (**speranță**).

Conotată ca „sfâșiere” și „rană”, poezia rămâne în câmpul semantic al sacrificiului, în plus apărând imaginea *nisipurilor mișcătoare*, ca expresie a lipsei de certitudine a creatorului în raport cu rezultatul eforturilor sale: „poezia - sfâșierea/ din catapeteasma sufletului/ rana din mijlocul hârtiei/ citind-o te arunci/ în nisipurile ei mișcătoare/ și te scufunzi încet/ încet/ precum lumina în perete” (**poezia**). „Scufundarea” poate semnifica o pierdere difuză a propriei identități într-un spațiu poetic sacralizat, dar conotația ei fundamentală este de *moarte* și, prin ea, de recâștigare a esenței spirituale și de ascensiune cosmică.

În ciuda percepțiilor senzoriale adesea acute („stau cu nervii/ ieșii afară mult/ de sub piele/ să simt orice adiere/ a vântului/ orice trecere/ a lui Dumnezeu/ prin lume” - **cu nervii la vedere**), Ion Maria se menține pe linia unui lirism meditativ-desuet, transformându-și poemele în metafore

Spații sacre

valeria manta-tăicuțu

cuminți ale obedienței sale față de divinitate. Așteptarea și joaca („aștept mereu în camera mea/ un Dumnezeu ce nu mai vine/ îl aștept și-l desenez/ în joacă”) devin rarori tensiune, încărcându-se aproape electric cu ostilitatea frustrării, tonul se timbrează emotiv anunțând răzvrătirea, numai că imprecizia argheziană nu intră în structura intimă delicată a poetului craiovean și ceea ce putea să devină desacralizare de tip romantic rămâne doar în intenție, revolta postmodernistă eșuând în resemnare și amărăciune: „aștept un Dumnezeu din alt veac/ nici nu știu dacă va fi în stare/ să se adapteze lumii postmoderne/ ori dacă oglinda și camera mea/ vor fi suficient de mari/ pentru mustața lui uriașă/ cum numai un Dumnezeu întâmplător/ și timid poate avea” (**așteptare**).

Prea echilibrat și cu o grijă aproape pedantă pentru elaborarea discursului poetic, Ion Maria încearcă o depășire a propriei structuri, o ieșire din matricea personală, vizualizându-și sufletul într-o suită de imagini-afirmații metaforice, gradate până la

cronica literară

„strigătul furios”, dar puțin convingătoare, deoarece se diluează într-o gestică pioasă și se întorc spășite la semantica luminii: „sufletul meu e omul plângând/ singur pe-o bancă/ sufletul meu e strigătul furios/ aruncat spre cer de un poet/ fără destin/ sufletul meu e rugăciunea/ ce singură în biserica stă/ lângă o lumânare aprinsă/ poate de sufletul meu” (**sufletul meu este**).

Funciar duios, chiar și atunci când se simte golit de sens și de har, trăind uneori dramatic incapacitatea de a se mai automatiza, Ion Maria îmbină sentimentul eșecului cu o înțeleaptă resemnare în fața propriului destin; depășirea stadiului de copil înseamnă nu numai pierderea inocenței și a percepției fantasticului, ci și îndepărtarea de esența mistică tutelară; ceea ce rămâne este o nevoie de echilibru și de armonie care implică dragostea nu ca scop, ci ca măsură: „versurile mă țin vertical/ ca pe-o bătrână/ rază de lumină/ inima mea bate acum/ ca un clopot/ într-o biserică/ nu mai am nici o iluzie/ sunt poet/ pun lumea în balanță/ și/ cu dragoste/ o judec” (**fără iluzii**).

Pentru Ion Maria, poezia este nu doar expresia unui spațiu interior esențializat, nu doar o modalitate de comunicare cu semenii și cu Dumnezeu, ci și unica posibilitate de a uni planul terestru cu cel astral, de a-i reda primului semnificația sacră pierdută: „din timp în timp/ neașteptat/ poezii își opresc/ respirația/ apoi fac mari semne/ pe cer/ ca Dumnezeu/ să nu uite/ de unde/ să reînceapă/ lumea”.

Familia mea, poporul meu

Kadiş reprezintă rugăciunea pe care evreii o rostesc pentru morţii lor. Rugăciunea se rosteşte de către un bărbat. În familia Iuliei Deleanu nu mai existau bărbaţi care să zică un *kadiş* la dispariţia fizică a mamei ei, așa că i s-a îngăduit, de către Marele Rabin, să spună ea rugăciunea solemnă.

Kadiş pentru mama mea este o carte curată, plăcut scrisă, reprezentând un document veridic și necesar pentru mărturia existenței unei generații de evrei maturizați după cel de-al doilea război mondial, marcați de prigoana legionară și apoi de ecourile holocaustului. De aceea eu aș fi scos cuvântul „mea” din titlu, mărturia fiind valabilă, în general, pentru evreul din România anilor respectivi.

Asemenea *Jurnalului* lui Sebastian, în urma citirii unor astfel de cărți, lumea se miră și pretinde că nu a știut... Poate că mulți nici n-au știut. Poate că mulți nici n-au vrut să știe. Și nu vor s-o știe nici acum.

Kadiş pentru mama mea nu este un jurnal de zi, nici o replică la adresa celor ce i s-a întâmplat „poporului ales” pe aceste locuri, în ultima sută de ani. Chiar dacă sunt amintite momente grele, ca de pildă ziua când niște haidamaci au vrut să aprindă casa și prăvălia unicei familii de evrei din sat, iar țărani i-au apărat, ori pogromul de la București, ori așteptarea grea din vara lui 1944, când întreaga

galaxia cărților

comunitate se gândea la tot ce era mai rău și se pregătea pentru deportare. *Kadiş pentru mama mea* nu este decât retrăirea unor sentimente. *Retrăire și nu simplă rememorare*. Este o experiență pe care evreii o parcurg de mii de ani. Fără să acuze și fără să disculpe, Iulia Deleanu revine la cele trăite. Care n-au fost întotdeauna foarte confortabile, dar care au reprezentat fragmente din unica ei viață. De care este legată cu fire ce nu se pot rupe. Printre aceste fragmente se strecoară dilemele și obsesiile pe care o generație întreagă le-a trăit. De pildă, rolul evreilor în evenimentele de după 23 august 1944. Un 23 august fără de care probabil că n-ar mai fi existat martori ai trecerii evreilor pe aceste meleaguri. Un spirit de stânga înrădăcinat într-un popor care nu putea să se aștepte decât la umilință și moarte din partea drepte fasciste. Un entuziasm în curând frânt de excluderile din partid și de procesele care au urmat în spiritul naționalismului și antisemitismului stalinist. Autoarea nu pledează pentru demontarea unor mituri răuvoitoare. Dar cine are ochi de citit trage singur concluziile.

Kadiş pentru mama mea este și un îndrumar pentru cunoașterea unei comunități din interiorul ei. O comunitate veche, mereu hăituită, păstrându-și cu hotărâre obiceiurile și limbajul. (Un „Indice de cuvinte idiș traduse în română” își găsește pe deplin justificarea. Limba - ca de altfel întregul limbaj - se dovedește încă o dată că nu este numai comunicare, ci mod de exprimare a personalității. În cazul nostru, exprimarea personalității unui neam.)

În carte, nenumăratele probleme strict evreiești sunt amintite implicit. Un alt exemplu îl constituie vechiul comandament: „La anu”, la Ierusalim!”, comandament care nu poate fi îndeplinit, de mulți, pentru varii motive: pentru

că nu ai inimă să te desparti de rudele care n-au putut face la timp acel pas, pentru că trăiești înconjurat de rafturile cu cărțile care reprezintă viața ta nevăzută, pentru că nu te poți desparti nici de viața ta văzută. Pentru că există evrei români care nu pot să conceapă să fie altceva decât evrei români.

Nu pot, totuși, încheia fără a sublinia adevărata temă a cărții: legătura specială dintre mamă și fiică, o legătură ce n-a permis niciodată tăierea completă a cordonului ombilical, cu toate consecințele care decurg de aici. O temă nici pe departe nouă, dar o temă ce nu se repetă niciodată identic. O temă care face parte din inepuizabilele subterane ale spiritului uman.

Kadiş pentru mama mea este o retrăire de sentimente personale. Care devin mărturia unei generații, a unui popor.

(Gheorghe Schwartz)

Un temerar demers editorial

Mircea Dinutz și Al. Deșliu semnează, la Editura Pallas (Focșani, 2005) cartea *Virgil Huzum* - o schiță monografică însoțită de o antologie din textele poetice ale cărturarului vrâncan inscriptibil într-o strălucită pleiadă de intelectuali obligați să se confrunte cu vitregiile istoriei scrise invariabil de cei ce se află la putere. Ideea unei colecții intitulată „Vrancea literară” aparține unui profesor din orașul de pe Milcov, Ion Leu, cel care a coordonat revista școlară „Preocupări”. Acum numărul cărților care apar în Țara Mioriței, ca oriunde aiurea, e foarte mare și conturarea unui tablou literar sub genericul Scriitori vrânceni de ieri și de azi presupune o muncă uriașă, impunându-se abordările monografice ale autorilor care au, într-un fel sau altul, legături cu aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu.

Într-o paradigmă care-l are la începuturile ei pe Duiliu Zamfirescu, ctitor norocos al romanului românesc, vor beneficia de astfel de studii monografice atât autori locali, cât și alții afirmați la nivel național: Dumitru Pricop, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Panait, Traian Olteanu, Florin Muscalu, Florin Paraschiv, Adrian Botez, Florinel Agafitei, Corneliu Fotea, Doina Popa, Virgil Panait, Ionel Brandabur, Ioan Dumitru Denciu sau internațional: Irina Mavrodin, Ion Hurjui, George Popa, Angela Croitoru, Paul Spireșcu ș.a.

Cei doi exegeți manifestă un optimism de invidiat atunci când își asumă această sarcină mai mult decât covârșitoare, clar fiindu-le dintru început că e prea puțin probabil ca vreun critic de la centru să găsească răgazul și motivația să se aplece cu acribie asupra producției spirituale a zonei în care Moldova și Muntenia își interferează valorile și specificul lor. Că nasc și în Vrancea oameni nu mai încape nici o îndoială. Teorema se cere însă demonstrată. Și se demarează cu studiul despre Virgil Huzum (n. în 1895), trecându-se în revistă date despre originile scriitorului, studiile acestuia, anii de ucenicie literară, mentorii spirituali pe care i-a avut, debutul editorial din 1926 cu un volum de pastişe și de parodii, colegii de generație, activitatea culturală ce-l are ca animator și îndrumător al celor ce vin în urma lui, deși anii întunericului roșu pe care îl traversează poetul sunt dintre cei mai nefericiți. Monografiatul s-a stins din viață aproape uitat, în 1987.

Mircea Dinutz și Al. Deșliu se ocupă de receptarea cărților lui V. Huzum: *A la manieră de...* (1926) și *Bolta bizantină* (1929), apreciată de Cicerone Theodorescu și de Perpescius; *Zenit* (1935) se bucură în epocă de cel puțin 20 de cronici, printre cronicarii respectivi numărându-se Pompiliu Constantinescu, Octav Șuluțiu și Pericle Martinescu. Volumul respectiv a primit premiul SSR. Și asta spune mult dacă se ține cont că în același an mai semnasera cărți T. Argezei, Ion Pillat sau Aron Cotruș.

Din nefericire, existența de poet interbelic a lui Virgil Huzum e trecută sub tăcere, în dicționare sau în istoriile literare el figurând doar ca autor al volumului de versuri din 1973: *Mirajul sunetelor*, publicat la Editura Cartea Românească.

Virgil Huzum ar putea fi și el unul dintre reprezentanții așa-zisei „generații pierdute”. Reapariția din 1973 e puternic eclipsată de furia de a se afirma a saizeciștilor și a șaptezeciștilor, aceștia monopolizând întreaga scenă literară a vremii. Poetul din Focșani, de profesie farmacist, e salutat cum se cuvine doar de Adrian Popescu, Camil Baltazar și îndeosebi de Costantin Ciopraga. Poemele ultimei cărți ale lui Virgil Huzum se vor replici la unele piese celebre ale muzicii universale, între arta cuvântului și a sunetului pur stabilindu-se tainice corespondențe, sugestiile lirice potențându-se reciproc și întâlnindu-se în trunchiul original acum.

Opera poetică a lui Virgil Huzum e comentată de pe orizontul de așteptare a cititorului actual (în măsura în care acesta mai există), meritul exegeților fiind acela de a nu cădea în păcatul gratulărilor localiste, păgubos-partizanale prin definiție. E tot timpul respectată atitudinea justițiar-recuperativă adecvată, fără nici un fel de revărsare peste limitele bunului simț critic: „Nu este și nu poate fi un autor de primele rafturi, dar este unul dintre acei poeți, oricât de inegali pe ansamblul creației, respectabili; un artist onest și mult îndrăgostit de frumos în toate formele sale de manifestare, fără de care n-ar fi putut exista marii poeți ai epocii interberlice. Întreaga sa creație - în ce are mai rezistent - se constituie într-o convingătoare *elegie a sunetelor*, izvodită dintr-o încredere nețărâmurită în valențele muzicale ale cuvintelor”.

Nu întâmplător, Huzum e și un bun traducător de poezie simbolistă.

Antologia din textele poetului cuprinde poezii din toate volumele, precum și fragmente de evocări, interviuri acordate de poet, ca și o serie de referințe critice despre cel cu care destinul literar nu s-a arătat prea mărinos. Poate că acest studiu va fi mai norocos în repunerea în circulație spirituală sau măcar în readucerea unui nume în memoria iubitorilor de literatură. Cartea reface convingător atmosfera culturală a unui oraș de provincie în efervescenta perioadă dintre cele două războaie mondiale, când spiritul de emulație dintre profesori și elevi a atins cote de invidiat astăzi, când a fost strivit sub buldozerul indiferenței, ca și respectul editorilor față de cititorii lor: Nu oricine are șansa de a avea ca repere mentoriale, așa cum a avut Virgil Huzum, pe un I.M. Rașcu, pe un Tudor Vianu sau pe un George Murnu și nici pe aceea de a intra, fie și postum, sub lupa iscoditoare a unor împătimiți condeieri precum Mircea Dinutz și Al. Deșliu care se apropie cu toată responsabilitatea și cu toată pioșenia asupra trecutului literar vrâncenesc al cărui drept la neuitare nu trebuie pus de nimeni la îndoială.

Derularea amplului și temerarului demers editorial declanșat e așteptată cu viu interes.

(Ion Roșioru)

Pornind de la amintirile lui C. Beldie

alexandru george

Recent dezvăluitele amintiri ale lui C. Beldie (niciodată foarte exacte, dar extrem de importante chiar prin deformările unor situații) cuprind în cel mai amplu sector personalitatea misterioasă a lui Nae Ionescu, una care n-a fost totuși ocolită de alți memorialiști și evocatori. Ba, dimpotrivă, încă în viață fiind, a ajuns personaj central al unui roman (*De două mii de ani* de M. Sebastian) din care G. Călinescu va compune un foarte reușit portret-șarjă a unui actor de catedră cu o influență „acută dacă nu și profundă” asupra studenților - deși, poate de autorul *Istoriei literaturii...* abia întrezărit. Călinescu face din el un sofist (ceea ce, în treacăt fie spus, nu rezultă din postfața la romanul fostului său student, în fond o pagină clasică de justificare a antisemitismului, fără a fi și una de instigare, în spiritul epocii).

Portretistul remarcă sprâncenele „mefistotelice”, alții ajungând să vadă în dascălul de filosofie, care vorbea mult în favoarea unei orientări religioase ca de o încarnare a diavolului. Eu (care, firește, nu l-am văzut) dau drept informație indirectă că familia lui se trăgea din satul Tătaru, în fapt unul de țigani cărui i se schimbăse numele, exact așa cum Tătăraii, locul de baștină al lui N. Ceaușescu, a fost înglobat prin decizie administrativă în comuna mai onorabilă Scornicești. Dan Zamfirescu mă corectează cu privire la „originea umilă” a acestui viitor „dascăl al națiunii” și om al Palatului, arătând că mama lui era grecoaică din Epir, zonă, adaugă doctul editor, plină pe atunci de aromâni. (Nu văd de ce s-a cluda o anume concluzie, căci și mai

Divanul Unirii, 1859 sau chiar, spre hazul lui Beldie, de... Ștefan cel Mare. În perioada sa de maximă notorietate, care se leagă de ziarul „Cuvântul”, Nae Ionescu proclama calitatea noastră de „rumâni”, pentru a ne disocia de Europa Occidentală unde totuși el însuși se formase. El a fost și un țărănist, nu doar din oportunism, deși această l-a făcut să ajungă în Parlamentul țării; a fost un constant anti-liberal și un detestator al statului român modern pe care l-a negat chiar și în forma-i culminantă, rezultată din Unirea cea Mare. (Asta, în deosebire de maestrul său prim din adolescență și tinerețe, N. Iorga, deoarece marele istoric, inițiatorul „dreptei” românești - ceva diferit totuși de vechiul conservatorism - și-a dat seama de realitatea de fapt, că țara sa făcuse un progres uluitor în anii aceluia ticălos regim, așa că și-a mai bemolizat unele accente critice, fără a le părăsi cu totul.

Spre deosebire însă de germanofilia inițială a marelui istoric, părăsită chiar de la începutul războiului, Nae Ionescu a rămas un partizan al Germaniei și un detestator al Franței, deși „protestantismul” dominant în cea dintâi tinerețe să-i fie mai odios decât cultura și civilizația franceză - căci de alianța noastră cu ea nu putea fi în nici un fel vorba. Din pură ură față de liberali și mai ales față de Brătieni, el va deveni un partizan al prințului Carol, deîndată ce perspectivele întoarcerii acestuia se vor configura: va fi ultima sa deziluzie, singura care-i va fi fatală: după cea oferită de Iuliu Maniu (în fond, un liberal mai consecvent decât toți cei de la București) și de I. Mihalache (promotor al narodnicismului, un fel de socialism al țărănilor), profesorul de logică și metafizică s-a afirmat decis pentru dictatură, mai întâi sub forma conducerilor autoritare și a agitată tema „stăpânului”...

El a vorbit cu competență despre sindicalism, despre cuvintele pe care le impusese situația postbelică, dar esențialmente el considera despotismul formula firească de conducere a statului, nu democrația, parlamentul și alte formule de ipocrizie politică. Numai că, odată cu venirea lui Carol II, toți cei care-l susținuseră au încercat o mare decepție, de la Iuliu Maniu la col. Victor Precup sau M. Manoilescu și de la Nichifor Crainic la Pamfil Șeicaru. Nae Ionescu a plătit-o cu marginalizarea, suprimarea gazetei sale, pierderea catedrei, apoi sfârșitul prematur - ceea ce blestematul nostru regim democratic nici măcar nu se gândise să-i ofere.

Totuși perioada sa de intim și chiar mentor al regelui a fost scurtă și nu se știe bine ce l-a determinat pe acesta în actele sale mereu mai autoritare. Fapt principal e că spre marea sa glorie noul principe a fost deopotrivă unul luminat și modernizator, care a ajuns să colaboreze cu detestații liberali și să promoveze industrialismul, modernizarea, modelul european. Fostul anarhist intelectual, sofistul subtil, omul de mare inteligență a rămas firește „în aer”: ce politică putea promova acesta? Dizgrația regală l-a dus spre dreapta, deși el, ca admirator al lui Stalin, putea foarte bine s-o vireze spre stânga, doar atâția alții o făcuseră pentru că era ceva prea normal. Victoria lui Hitler i-a cristalizat definitiv opțiunile, ca și simpla apropiere de Codreanu, pe care-l ignorase total până atunci.

Orice s-ar spune în favoarea sau împotriva sa, Nae Ionescu rămâne unic în peisajul vieții

de atunci intelectuale și universitare: implicat în tot ce vrei și ce nu vrei, ambiționând pe alte planuri decât al catedrei și muncii științifice, spirit cu înclinații spiritualiste, dar cultivând „trăirea” uneori în sensul cel mai de jos al cuvântului și năzuința de a domina într-un regim care-i îngăduia doar participarea, eventual într-un concert intelectual, el a fost în absolut toate înfățișările și manifestările și un bluff-ist, un impostor, care chiar cultiva cu amuzament exagerarea și minciuna (fapt pe care-l confirmă chiar și M. Sebastian în clipele sale cele mai bune). Se vede din punerile la punct ale lui Dan Zamfirescu și pe baza documentării admirabilei doamne Doina Mezdrea, că omul n-a fost așa de bogat cum s-a crezut: vila de la Băneasa nu era achitată, nici limuzina nu-i aparținea, cutterul îl închiriasse etc. Dar e straniu pentru judecata comună că profesorul de metafizică și logică făcea cadouri în dreapta și-n stânga, ținea valeți în livrea, afirma relații internaționale care-l compromiteau în ochii opiniei publice, viețuia în decor somptuos, iar eleganța lui vestimentară era așa de țipătoare încât îi consterna și pe acoliții săi. Aici cel puțin cred că Beldie a avut cuvântul just: „Nae Ionescu n-a reușit, cu toată croiala și calitatea englezească a pantalonilor lui *prince de Galles*, cu toată reședința lui de la Băneasa, vila de la Balcic, cutterul pe mare și mașina lui de ambasadă, n-a reușit și pace! să fie ceea ce se cheamă un *monsieur*” (p. 475).

Legionarii, partizani ai ascetismului, sărăciei și simplității evanghelice nu l-au cunoscut decât în calitate de martir al anticarismului comun, dar ar fi avut de ce să se mire. (În tot cazul, Codreanu, care avea o prevenție de principiu împotriva „intelectualilor”, căci îi considera îndoielnici, adică dubioși sau dubitativi, nu se poate să nu-l fi judecat pe acest super-intelectual care părea a i se subordona, ceea ce pe altul ar fi fost de ajuns ca să-l fleteze.)

Finalul vieții acestui „retor”, cum îl numește Beldie, nu cu toată dreptatea, în care lacheii neplătiți s-au repezit să-i scotocească prin șifoniere pentru a pune mâna pe câte ceva, ca și furnizorii cu partizile de credit în alb și fără speranță de achitare (veniți) într-o fugă să scape ce se mai putea scăpa din dezastrul unei vieți pe veresie” (p. 476). Iată o scenă pentru care ar fi fost nevoie de pana lui Balzac (măcar aceea din *Mercadet*).

Mai important mi se pare punctul final al mirării și indignării acestui om care totuși în preajma dispariției lui Nae a reînnotat o legătură: cum poate fi numit acesta un mentor al unei „generații” sau chiar al unei generații „superbe”, după cuvântul lui N. Steinhardt, consecutiv convertirii acestuia și petrecerii în închisoare cu mulți discipoli ai lui Nae (p. 487). Eu întreb: câți vor fi fost? Cine vor fi fost, cât îi vor fi fost în genere discipoli? Nu cumva admiratorii sau simpatizanții pentru vreuna din numeroasele calități contradictorii ale actorului nu vor ajunge să ne lămurască, această problemă neputând fi rezolvată decât printr-un studiu temeinic care să încerce și o viziune de ansamblu a omului în vremea sa?

opinii

ilustrul D. Cantemir avea origini tătarăști și a ajuns și el consilier la curtea unui mare monarh. Toți cei ce l-au văzut confirmă fizionomia lui extrem de brună; în tinerețe el arătând ca o cioară, după impresia binevoitorului C. Beldie.)

(Fostul meu profesor de filosofie N. Tatu, care a asistat la înmormântarea lui Nae și care susținea ideea otrăvirii profesorului, se baza pe felul în care arăta fața lui - eu cred că foarte firesc pentru cel ce sfârșise printr-un infarct cardiac: „Ce fusese el negru până atunci, dar, mort, arăta ca un tăciune!” mi-a relatat el. Dar avea și niște foarte suspecte pete ciudate pe față, cu reflexe verzui și galbene. Tatu, care se dusese destul de imprudent la ceremonie, nu mi-a semnalat nici un incident, dar, la sfârșit, a putut observa câțiva „băieți” de la Siguranță pitiți printre boschete: autoritățile vegheau.)

Indiferent de adevărul biologic, toți adversarii lui îl dau drept țigan și așa a făcut față de mine un distins intelectual din generația lui, căruia eu îi exprimasem „originalitatea” dreptei românești prin aceea că n-a folosit argumentul rasist, precum naziștii, ci pe cel confesional:

- Cum vroiai s-o faci, din moment ce măcar trei corifei ai ei, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru și Nae Ionescu erau țigani!

Pentru mine interesantă e atitudinea lui însuși: în faza de nihilism deschis din prima tinerețe și mai apoi până a răzbi în high-life, Nae Ionescu a afirmat un plebeianism tipic unui om cu origini joase (ceea ce nu a făcut de pildă niciodată Camil Petrescu sau G. Călinescu, dar cu stăruință T. Arghezi și primul discipol al profesorului de la Mănăstirea Dealu, P. Pandrea), o atitudine pe care eu am botezat-o „afirmarea agresivă a mizeriei fudule”, pentru ca mai apoi să înceapă a vorbi de strămoșul său Stroe Ivașcu, deputat în

VI

Naufragiat încăpățânat,
care te ții cu mâinile de țărni în disperare,
nu vezi că prietenii, dușmanii, cunoscuții
și necunoscuții de tot lovesc peste degete,
că valurile mării, ce bat țărniul,
au început să se înroșească de sângele tău?
Până și pescărușul, atât de proslăvit de tine,
s-a așezat pe umerii tăi și lopătează invers
cu aripile și te tot apasă în străfunduri.

Odihna în străfunduri îți va aduce
o limpezire nesperată...

VII

La marginea orașului,
unde zace indolentă desfrânarea,
ca o casă într-o rână...
Acolo, intră și ies lumini tulburi,
Zgomote bizare, semne de neînțeles,
Patronate de un moroi.
Moartea, jenată, o ia la fugă.

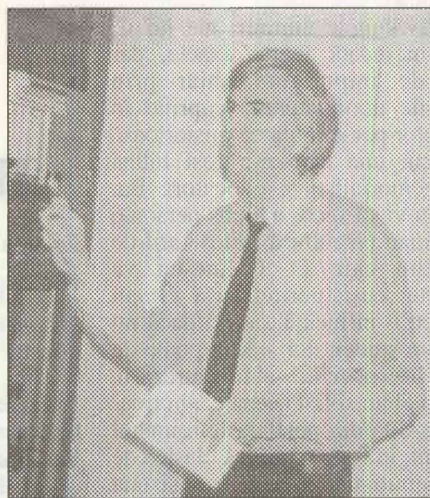
XI

Doamna îmi stă la picioare ca un cățeluș,
gata-gata să-mi sară în brațe.
Are atâta gingășie neagră,
încât nu vreau s-o flatez,
știe ea mult mai multe decât mine.

Și, desigur, sunt sătul de acest joc.
De-atâtea ori am scăpat-o
din mâini, deși locul, crede ea,
a rămas cald...

XIV

Până să-mi citiți poemele, are să vă
apuce frica. Până să-mi citiți poemele,
mâna ce aduce felia de pâine la gură
nu va simți decât o bucată de gheață,
cu gust de sânge, pentru că, fără să știți,
iarna v-a acoperit pe toți.
Mișcarea voastră în neputință a fost
fotografiată de rânjele voastre
împietrind gerul. Este Apocalipsa iernii.
Voi ați vrut-o, ați căutat-o cu lumânarea,
poate ea nici n-ar fi venit, dacă nu ar
fi înghețat sentimentele din voi, dacă nu
ați fi chemat năpraznica ură, venită de mână
cu sora ei, invidia, mânate sub ochii nepăsării.
O, de-ar veni un soare ucigaș care să vă topească pe toți.

radu cange

XV

Cămășile voastre, care până mai ieri
erau largi, acum nu vă mai cuprind.
Până mai ieri, mai venea o briză, un vânt
sau chiar un uragan. Erați ca niște corăbii
plăpânde, cu gingășia voastră desigur
și cu neputința voastră. Azi, trupurile
voastre s-au răsturnat în mare. Nici peștii
nu vă mai devoră, miroșiți urât.
Ați otrăvit marea, ați întunecat orizontul,
ați ucis soarele. În curând, nu se va mai
vedea nimic, poate doar cadavrele cămășilor
voastre ce par acum singurii nori senini
pe cerul zbuciumat.

...În timp ce moartea tolănită, sprijinită
într-un cot, rânjește cu priviri galeșe.

XVII

Ca niște răni îmi alunecă literele
pe buze, ca niște răni.
Vă dau nebunia mea întoarsă pe dos -
aceasta e oglinda în care priviți
și în care vă regăsiți. Dar aveți o șansă:
Nu trebuie să recunoașteți. Oricum, vă place
să locuiți în sufletele voastre ca într-un beci.
Oricum, în fiecare zi vă scoateți beciurile
la plimbare, poate de aceea e atâta întuneric.
Pentru că voi v-ați născut în zodia
cea fără de soare sau poate că, tocmai atunci,
n-ați mai putut vedea un soare muribund ce,
uneori, mai ieșea la plimbare.

Primesc săptămânal o sumă de cărți de versuri din toate colțurile țării. Oare cum află autorii lor, de care, de cele mai multe ori, n-am auzit, adresa mea și uneori și telefonul, deoarece unii dintre ei mă sună pentru a-și confirma recepția cărții trimise? Mă simt jenat, căci mi se presupune, vai, un rol de... Mecena al cuvântului critic pe care, în marea majoritate a cazurilor, nu l-aș putea asuma. Lăsând la o parte împrejurarea că mai toate aceste plachete au un nivel modest (deși sunt și excepții care mă bucură), ar trebui să am la îndemână zile de șapte ori mai lungi și o energie corespondentă pentru a le comenta pe toate...

„În ochii multora, poetul încarnează spiritul evanescent, lipsa de spirit practic, visătoarea și călcatul în străchini, ineficiența în chestiuni care țin de viața de zi cu zi. Accetora le-aș răspunde că nu știu despre ce vorbesc. Poetul, spre deosebire de filosof, trăiește în concretul cel mai brut, gândește în orizontul cuvintelor grele, pline de sevă, «materiale», detestând conceptele și abstracțiunea. El rezonază în mod aproape natural cu cei din jur, imaginea poetului refugiat în turnul de fildeș nefiind decât o frumoasă și neadevărată metaforă romantică. Nu cunosc nici un mare poet care să-și fi scris opera în izolator. E drept, la Vallée aux

memorii

Loups, Chateaubriand își construise un mic turn (La Tour Véléda), unde obișnuia să se retragă pentru a scrie. Dar nu din silă față de mulțime, ci pur și simplu ca să scape de gura nevestei sale. Nu întâmplător Platon îi alungă pe poeți din cetatea lui Filosofică, prejansenistă. Platon, poet ratat, nu le putea ierta adevăraților poeți tocmai simțul realului în care se înrădăcinează orice viziune politică. Eminescu, poetul, a fost cel mai mare analist politic al vremii sale, în ciuda contestărilor unor ageamii din zilele noastre. Și așa mai departe (a se citi, spre răsedificare, **Choses vues** ale lui Victor Hugo!) (Cristian Bădiliță).

A admira înseamnă a situa obiectul admirației la o anume distanță de tine, a-ți „sacrifica” impulsul absorbant al intimității în favoarea lui. De unde distincția dintre admirație și iubire.

Există două posibilități de-a aborda pozitiv un om „mare”: admirația, care, paradoxal, te îndepărtează de el, și iubirea,

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

care te apropie, „topind”, paradoxal, admirația.

„Admirația: sentiment rece care prin caracterul lui de uimire inertă exclude orice pasiune mai caldă” (Lessing).

Contrariul a ceea ce se crede îndeobște, a fi realist înseamnă a ține seama în măsură decisivă de aparențe. Emoția, visul, poezia, speculația etc. nu intră în calculul tipului realist, care cu fermitate ocolește factorii deopotrivă ai sufletului și ai spiritului, atât de greu de corelat cu aparențele.

„Săptămână trecută, la 100%, Robert Turcescu (...) l-a avut ca invitat pe Marian Munteanu, acum - se pare - un prosper om de afaceri. Dar nu s-a discutat despre asta (deși, sincer, pe mine m-ar fi interesat cum a făcut «Isus din Piața Universității» primul milion!). Turcescu l-a întrebat despre Măgureanu (Virgil), despre fiica unui general de Securitate, despre Țuța, Coja&Vatra Românească, Munteanu a pomenit ceva de niște coincidențe... Turcescu l-a întrebat de ce n-a acuzat niciodată SRI-ul pentru suferințele îndurate, Munteanu a mărturisit că el nu urăște pe nimeni... ș.a.m.d. Ce se poate spune - elegant, așa - este că fostul lider al studenților n-a prea convins (deși Turcescu i-a dat, la sfârșit, o bilă albă). Mă uitam la el și, pe bune - nu puteam suprapune chipul lui de-acum peste cel din balconul Pieței: ce mi se suprapunea în minte era ideea că poate cel de-acum este «adevăratul Marian Munteanu», iar ce vedeam atunci era o ficțiune - sau o fantoșă. Și, peste toate suprapunerile (ca imaginile unui televizor defect), aceste vorbe celebre: «Poți minți toți oamenii un timp sau poți minți unii oameni tot timpul, dar nu poți minți toți oamenii tot timpul». Dacă gândesc cu păcat, Doamne iartă-mă! Dacă nu, nu” (a.l.ș., în „Dilema veche”, 2005). L-am întâlnit și eu pe „tribunul” Marian Munteanu, în culisele celebrului balcon, pregătindu-mă a lua cuvântul. L-am văzut și m-am înspăimântat: urla, se agita isteric neîncăpându-și în piele, se răstea la oameni de trei ori mai în vârstă decât el, care înmărmuriseră. Încă de-atunci mi-am dat seama că nu merită o bilă albă...

Fac parte din rândul oamenilor care s-au format nespun de încet și care, de fapt, se formează în continuare, toată viața, printr-o

înaintare de melc. Încerc astfel satisfacția fiecărui centimetru cucerit. Îi înțeleg pe acei artiști orientali care-și propuneau a se „perfecționa” până la vârstele cele mai înaintate.

Ordinea lucrurilor mari se întâmplă să fie favorizată de dezordinea celor mici, ca o tandră compensație a vieții, dar și ca o supapă a energiei morale.

Unii analiști socotesc că, în epoca prezentă, umanitatea se orientează spre o modalitate existențială analitică și numerică, „uscată”, în detrimentul uneia simbolică imaginativă, suculentă. N-avem oare a face cu un mijloc de defensivă față de extraordinara explozie creatoare, care a dizolvat limbajele, frizând situația limitei? Față de nihilismul contemporan care a făcut cu puțință, acordându-le chiar privilegiul unui loc central, suprarealismul, arta și filosofia absurdului? Așadar, o strategie „realistă” conservatoare! Ne apărăm de extremele „liberatoare” ale sufletului prin extremele „dogmatice” ale spiritului.

„Și astfel tăcerea lui Dumnezeu, ce lucru teribil pentru omul aruncat în starea sa de păcat și în angoasă, nu este aceea a celui care tace pentru că nu există sau a celui care tace pentru că vrea să abandoneze, ci a celui care tace pentru că plânge și tace tocmai pentru că plânge. Pe de altă parte, este foarte adevărat că această suferință și plânsul lui Dumnezeu intră ca parte importantă, chiar preponderentă în răul universal, multiplicând într-un mod cutremurător și nemaiîntâlnit caracterul său scandalos” (Luigi Pareyson).

Inteligența e mai curând compromisă de imoralitate decât de prostie (ultima fiind oricum limita ei naturală).

Vorba de spirit: varianta color a spectacolului inteligenței.

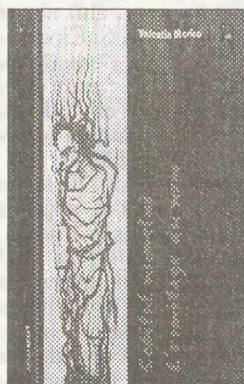
Viciul: o caricatură a libertății. Sau, mai cruțător, o libertate bolnavă.

Amintirile tind să ne devore precum orice ficțiune.

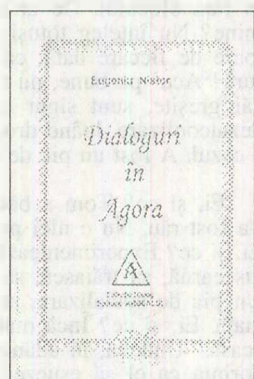
1) **Lupeni '77. Sfânta Varvara versus Tanti Varvara**
(Mihai Barbu/Marian Boboc)
Editura Fundației pentru Studii Europene

2) **Schitul numelui**
(Valentin Marica)
Editura Ansid

3) **Dialoguri în Agora**
(Eugeniu Nistor),
Editura Ardealul

Elena Cardaș

„**D**ragă mamă, nu știu dacă ți-am povestit despre Gury. E și el aici, ca și mine, de numai două luni. Suntem singurii estici ne-sovietici, cred că ți-ai dat seama după nume că e ungar. A lucrat un an la Budapesta, apoi ceva vreme la Milano, chiar pentru Fiat, dar a plecat când lucrurile au început să se ducă la vale, că se întâmplă și la case mai mari, nici o problemă! Doi ani a stat pe la Oslo și acu e aici, deși nu cred e hotărât să rămână. E genul care nu se atașează de oameni sau locuri. Dacă va găsi o ofertă mai bună va pleca fără să clipească. Are un mod foarte original de a privi viața. Nu cred că o să pot fi ca el vreodată, da' cine știe! Schimbarea nu-l sperie, așa zice mai degrabă că se plictisește dacă poposește prea mult pe undeva. Dar e de gașcă și are o minte de excepție. Mai rupe ceva românește, când se îmbată chiar vorbește coerent italo-română. Așară a venit la mine, am vrut să-i arăt garsoniera mea și să-i cer o părere. El a știut de

cerneală proaspătă

cum a venit aici ce caută: o casă, gata mobilată. Acum ce-i pasă! La mine doar în bucătărie am o chiuveță, aragaz, frigider și o masă șchioapă, ți-am mai zis, bună și așa. Acu nu mi-a fost Gury de mare folos, nu se pricepe la mobilat o casă cum nu mă pricepe eu la pescuit. A luat însă o sticlă de țârie, un fel de vodcă cu miros de ierburi, să nu vină cu mâna goală, deh, știi tu! Și, ca băieții, de mâncat nu prea am mâncat, dar de băut am băut zdravăn amândoi și am povestit despre iubirile noastre din liceu. Despre mobilă nu cred că am vorbit. Dar era un pretext, nu-i așa, să bem, poate ne vin idei. Se pare că i-a plăcut la mine și mai cred că mi s-a rupt puțin filmul, nu țin minte ce prostii a mai zis, în engleză, în ungurește, în română, în toate limbile de pe pământ. Azi l-am văzut bine dispus și tonic. Din ce material o fi făcut, nu știu, are oricum stofă mai bună decât mine. Cred că are și doi ficați, ce mai, e sigur! Ce știi eu cum sunt ungrii prin interior? Pe mine mă doare capul și am fost ca un zombi toată ziua. Mă întrebau ce am și le-am zis că influență, adică, știi tu, gripă. Ceai cald cu miere și lămâie, asta am primit. Acu' mă duc la culcare, ceva mai devreme, da nu-mi cere nimeni socoteală, dacă mi-s bolnav se acceptă. Asta-mi place aici. Am venit cu busul, cu el mă duc înapoi, bicicleta e prionită în lanțul ei cu cifru, în fața blocului. De unde atâta echilibru azi la mine? Nu înțeleg totuși de ce îi punem încuetoare de fiecare dată, că aici oricum nimeni nu fură! Acu' pe bune, nu te îngrijora, nu o iau pe căi greșite, sunt sigur că tu mă și vezi pe la dezaolcoolizare, luând droguri, fumând trabuc. Nu e cazul. A fost un pic de socializare. Atât Tom.“

Ei, și ce? Tom a băut votcă. Și s-a pilit. Și i-a fost rău. Nu e nici prima și nici ultima oară. Ei, și ce? Experimentează. Învață să evalueze, să discearnă, să trăiască, să îl doară, să se bucore. Un pic de socializare, are și el dreptate. Asta e viața. Ei, și ce? Încă mai sper că se va întoarce acasă. Undeva, în adâncul meu, există meru o dorință ca el să eșueze acolo și să se întoarcă

Străbunica Cloe

acasă. Undeva, în adâncul meu, la fel de mult îmi doresc ca el să și rămână veșnic pe alte ținuturi. Acolo blestemul străbuniciei Cloe nu-l va ajunge, simt eu asta.

Străbunica mea, Cloe, s-a născut pe la 1899, cu mai bine de un veac în urmă. Era poate o femeie oarecare, cu casă, bărbat, doi băieți și o fată. Nu voi ști niciodată adevărul. Oare contează adevărul? Nici părinții mei nu mi-au pomenit niciodată despre ea. O treceau doar pe pomelnicele pentru cei morți la sfârșitul listei, Clotilda, și mie mi se părea un nume tare ciudat. Și, dacă întrebam, nu mi se spunea decât:

- E străbunica ta, Dumnezeu s-o ierte!

Dar, copil fiind, am auzit pe unii, pe alții, vorbind. Da, oamenii mari vorbesc și nu-și imaginează că pe sub masă, pe după uși există mereu un copil fascinat să intre în lumea descrisă de ei, mai ales când ceea ce vorbesc nu mai seamănă a bărfă, nici a poveste cu balauri, ci e una ciudată, cu oameni care au trăit pe același pământ ca și tine sau sunt chiar din neamul tău.

Se spune că străbunica asta ciudată, Cloe, era făcută nu cu stră-străbunicul ci cu un țigan nomad, căci ea era singurul lor copil, venit mai la bătrânețe și pe deasupra brunetă, cu ochii de tăciune, de nu semăna cu nimeni din neamul nostru de până atunci. Și s-a măritat de copilă fără voia părinților ei cu cel mai chipeș băiat din sat. Pătimașă iubire trebuie să fi fost, lumea vorbește că el a furat-o și a dus-o la părinții lui și ea nu s-a mai întors acasă cu toate lacrimile vărsate de părinții ei, cu promisiuni de iertare. Când străbunicul a fost chemat pe front, primul lui băiat era cât un bob, abia zămislit în burta Clotildei. Când s-a întors, doi ani mai târziu, de la Mărășești, fără un picior și șubred cu plămâni, așa beteag ea tot l-a iubit. A apucat să-i facă încă un băiat și o fată, câte unul în fiecare an. Atâta mulțumire a avut săracul, pentru că nu a mai trăit să-și vadă copiii mari. Iar pe mormântul lui, lumea vorbește, ea a adus tocmai de la o expoziție din București niște butași de trandafiri altoi, unul și unul, care înfloreau toată vara, de nu se văzuse prin sat așa ceva până atunci. Nu după multă vreme Cloe a început să devină din ce în ce mai ciudată. Lumea vorbea că din lipsă de bărbat, că așa pătesc toate femeile, că-i prea focoasă. Cloe zicea însă că nu-i trebuie pe nimeni și că numai un bărbat a iubit și-o să-l iubească până la moarte și acela era nimeni altul decât cel de sub trandafiri. Zicea ea că a început să aibă vedenii și că poate să leuiască boli. Și lumea credea povestea, veneau oamenii din sat cu necazurile lor, care mai de care, căci doctori de unde? La început descânta de deochi, scotea vătămătura de prin burțile femeilor cu ventuze, ghicea destinul în jar aprins, în ficat de oaie, în ceapă tăiată și în plumb topit. După o vreme i s-a dus vestea că face minuni și veneau la poarta ei cu fel de fel de bube și dureri oameni de la kilometri distanță. Pe jos sau în căruțe, ducând cu ei ologi, copii de țâță, orbi, surzi, toți cu speranța unui miracol. Și Cloe le dădea ierburi și le descânta cu vorbe numai de ea știute și înțelese. Unii se îndrăvneau, alții nu, lumea vorbea însă numai despre primii. Și Cloe se mulțumea cu ce-i aducea fiecare drept răsplătă, niciodată nu cerea, dar se mai zice că făcuse ceva avere bunicică. Avea curtea mereu plină de păsări, porumb în hambar, butoaie de băutură în pivniță, lemne sub șopron. Și-a înșurat băieții, le-a făcut case frumoase și gopodării cu tot ce le trebuie. Pe bunica a dat-o, mai fără voia ei, după fiul unui chiabur din satul vecin, holtei și nu prea chipeș. Avea doar 16 ani bunica pe atunci, în 1938, dar era frumoasă foc, cu ochii verzi, cu ten măsliniu și cu părul de un negru lucios, ușor ondulat.

- Dragostea vine din urmă, așa spunea străbunica. O să-ți descânt cu în fiecare seară și-o să fie bine. Nu mai plânge!

Și mai descânta străbunica asta ciudată de tot felul: să vină ploile, să treacă ploile, să fie apă în fântâni, să nu vină lăcuste, să nu dea mana în vița-de-vie, să nu dea holera în găini. Și se mai zice că putea face farmece de dragoste, cu busuioac, cu sănzienne culese noaptea pe lună plină și cu vin făcut de mâna ei, din boabe numai de ea zdrobite. Câți flăcăi și câte fete s-or fi luat sau s-or fi despărțit din cauza ei, cine știe? Lumea vorbește. Cică putea descânta pentru oricine, dar pentru fata ei nu. Lumea vedea cum bunica se ofilea văzând cu ochii după măritiș. Mama mea a venit pe lume, cred, așa, mai mult dintr-o obligație conjugală în noaptea nunții. Pentru că după ea nu a mai fost nici un copil. Dar Cloe descânta în continuare, încredințată că harul ei e unul bun și că va avea nepoți mai mulți.

Și s-a întâmplat că a venit odată la ea o femeie din sat să o scape de bărbat, că era bețiv și o bătea și viața nu mai avea cu el în casă. Și străbunica Cloe s-a apucat și a descântat de moarte cum a știut ea. A rupt capul unei găini și a picurat sânge pe o carafă de făină, apă și sare cât pentru o pâine:

- Te duci și coci din astea o singură pâine și o dai diseară lui bărbatu-tău s-o mănânce numai el pe toată. Și să aștepti 40 de zile și să vezi ce-o fi.

Și așa a făcut femeia. Doar că până seara, când să-i vină bărbatul de la coasă, copilul de vreo 7-8 anișori a rupt un colț din pâinea aceea cu blesteme. A trecut așa o vreme și părea că nimic nu era să se întâmple. Și, exact când să se împlinescă cele 40 de zile, tatăl a plecat la lutărie să sape și să aducă ceva lut pentru cârpit grajdul. Băiatul după el, ca orice zgâtie curioasă. În ziua aceea malul lutăriei s-a surpat și i-a înghițit pe amândoi. A fost jale mare, satul vorbea. Iar peste mormântul celor doi văduva a aruncat un blestem pentru străbunica mea Cloe:

- Pentru ce a făcut așa? Să aibă parte de copiii ei cum am avut și eu parte de băiatul meu. Ea și șapte neamuri ce-or veni după ea să nu se mai odihnească. Și de dragoste tot neamul ei să aibă parte tot așa cum am avut eu. Și să-i putrezească mâinile blestematei cu care a descântat, mai înainte să-i putrezească inima. Aia să rămână meru în piept și să o doară cum și pe mine mă doare. Blestem pe neamurile neamurilor ei. Blestem.

Nu au luat-o în seamă, erau vorbe spuse din durere de mamă. Și nimeni nu o credea pe Cloe în stare de farmece și vrăji atât de grele. Dar Cloe nu a mai vrut să descântă din acea zi. Cine-i bătea la poartă spunea:

- Eu nu mai am nici o putere. Du-te unde știi!

După nici un an a venit războiul. Al doilea. Lumea avea alte griji. Cei doi băieți au plecat unul după altul pe front, lăsându-și nevestele și pruncii abia născuți acasă. Nu s-a mai întors nici unul. Băieții lor au murit amândoi de mici. De boli, de foamete, nimeni nu mai știe astăzi. Se murea mult în vremurile alea, era aproape o normalitate. Așa s-a făcut că mama a rămas singura descendentă, copilăind în anii tulburi ai mijlocului de veac, călare pe două epoci, una înăbușită cu cruzime, cealaltă nedefinită. Dar mama mea rămăsese, toți bărbații muriseră, tineri ori în floarea vârstei sau aproape bătrâni. Doar mama mea mai trăia și moștenise, singura, pletele negre ale străbuniciei Cloe. Bunicul meu nu a fost luat în război, dar a murit câțiva ani mai târziu, închis pentru că avea pământ prea mult și câteva vite în plus. Bunica nu s-a mai recăsătorit, deși era încă tânără și viața ei de femeie aproape nici nu se consumase. Îi trecuse vremea, zicea, poate pentru sufletul ei venise sfârșitul a toate și a tot. Ce știi eu, după atâta amar de ani? Nu erau vremuri în care să te mai gândești la dragoste. Era un lux nepermis. Nu știu. Așa îmi imaginez eu acum că trebuie să fi fost în acele timpuri. Nimeni nu spunea ceva cu glas tare, dar toți se gândeau

că numai și numai blestemul era la mijloc și o învinuiau pe străbunica mea Cloe de pactul cu Divolul. Pentru bunica toată lumea ci rămăsese mama mea pe care mai că nu o lăsa să iasă din casă, de parcă zidurile o puteau feri cumva de blestemul aruncat peste familia noastră. Bunicii, femeie simplă și neștiutoare de carte, dar bună credincioasă, îi era frică. O ducea pe mama la biserică și o împărțea și-i dădea în fiecare dimineață aghiazmă. Așa, ca un antidot, de frică să nu vină și peste mama cine știe ce necaz sau chiar moartea. Nu au venit nici una, nici alta, a venit doar tata și a luat-o la el acasă, în oraș, cu zestre, cu alai, după datină. S-a născut Mona. Apoi, când a venit pe lume Sandu, cu boala lui curioasă, lumea spune că de atunci străbunica Cloe nu a mai scos un cuvânt. Stătea mută și se uita la cer. Mânca doar ce primea de pomană și din ce-i ducea mama sau bunica, la două-trei zile, cum puteau și ele. În vara lui '58, străbunica s-ar fi dus într-o bună dimineață, nici nu se iviseră zorile bine, și s-a înecat în Siret. Au căutat-o timp de trei zile și când au găsit-o după o trudă ce părea fără folos, trupul ei zăcea între smârcuri, mâinile rămase încă în ape și erau într-adevăr fără pic de carne, doar oase, iar restul era umflată ca un balon. Au înghesuit-o într-un coșciug și au îngropat-o la marginea cimitirului, de fapt dincolo de el, ca pe un câine, preotul abia de-a citit o rugăciune spre iertarea păcatelor ei și nu au dus-o nici măcar în biserică. Și azi mormântul ei se mai vede printre buruieni, a fost încetel cu încetel înconjurat de alte morminte ale unor oameni cumsecade, căci lumea moare, anii se duc rând pe rând, fiecare an cu recolta lui de morți. Iar pământul e același. Chiar și azi cine trece pe acolo spune despre străbunica mea Cloe:

- Aici e îngropată o strigoaică!

Povești. Lumea vorbește. În copilărie, o vreme, când în vacanța de vară stăteam pe la bunica, eram îngrozită de orice trosnete și orice chițcăit de șoarece. Nu dormeam singură nici în ruptul capului de frică strigoaicei, căci nu numai lumea mare, dar și copiii vorbesc! Apoi am crescut, totul mi s-a părut o ciudățenie scornită de oameni simpli și fără educație. La țară senzaționalul și-l crecează oamenii, sătui de monotonia zilelor lor.

Prima oară în viață când m-am gândit serios la Cloe și la blestemul ei a fost atunci când l-am născut pe Tom și când celălalt băiat a murit. Fără nume. Și iarăși nu am cum să nu mă gândesc la mama și la fratele meu de care nu a avut parte, și la toată tragedia familiei noastre din generație în generație, în care bărbații parcă nu-și mai găseau loc. Mă gândesc uncori la mine, cum dragostea bărbaților m-a ocolit mereu, mereu, și uite-mă singură în mijlocul vieții. Acum fără Tom lângă mine, parcă și mai singură. Doar Mona se pare că a scăpat. A plecat departe de aici, la sute de kilometri blestemul morților nu mai are putere s-o ajungă, așa zicea ea și așa cred și eu de o vreme încoace tot mai des, că doar fugind poți să scapi. Eu de ce am rămas? De ce nu am fugit? Poate pentru că multă vreme nu am crezut niciodată în povestea asta, mi-am tot spus: coincidențe. Sunt o femeie intelectuală, rațională. Lumea vorbește ce vrea. Nu există farmece, nu există vrăjitoare, nu există blesteme.

Și totuși. Ei, și ce? Tom a băut votcă. Și s-a pilit. Și i-a fost rău. Nu e nici prima și nici ultima oară. Ei, și ce? Experimentează. Învață să evalueze, să discearnă, să trăiască, să îl doară, să se bucure. Asta e viața. Ei, și ce? Încă mai sper că se va întoarce acasă. Undeva, în adâncul meu, există mereu o dorință ca el să eșueze acolo și să se întoarcă acasă. Undeva, în adâncul meu, la fel de mult îmi doresc ca el să rămână veșnic pe alte ținuturi. Acolo blestemul străbunicii Cloe nu-l va ajunge, simt eu asta.

Gălbenușul de ou

Am zărit în una din zile un afiș lipit cu scoci pe vitrina librăriei de la colțul străzii. Am citit și am recitat. Nu-mi venea să cred: îți lansai ultimul tău volum de poezie. De ce nu ne-ai anunțat nimeni despre eveniment? De ce nu m-ai invitat tu însuși? Ce întrebare! Nici nu ne mai văzusem de ceva vreme, pentru tine eram o simplă cunoștință, genul acela de femeie pe care o saluți pe stradă și apoi te întrebi de unde oare o cunoști și oare cum o cheamă. Mai știam că nici nu îți la astfel de evenimente, o făceai numai și numai de hatărul editorului tău. Ieșirile tale oficiale erau un supliciu, treceau pe lângă tine așa cum trec ploile veri, fără să lase urme, fără să ceară vreo laudă, deși prin ele crește iarba, înfloresc pomii și tot universul se pune în mișcare. Tu scrii pentru tine, lumea din jur nu există. Uneori mă întreb dacă eu exist undeva în tine, fie și în ultimul neuron sechestrat de memoria retinei tale. Sau dacă am existat măcar o secundă acolo sau dacă voi exista vreodată. Dacă îmi știi cel puțin numele. Probabil că nu, așa cum nu știi cum îți citește cu răsuflarea tăiată fiecare volum, fiecare articol de revistă, cum nu știi cum îmi bate inima atunci când te văd trecând prin mulțimea străzii atât de absent, dus în lumea ta, întotdeauna descheiat la ultimul nasture de la cămașă, cu părul tău rebel pe care bănuiesc că nu ți-l tunzi niciodată, ci el se roade zilnic, micrometru cu micrometru, în legănarea lui de umerii tăi. Umerii tăi de care m-aș agăța ca o liană de mi-ar fi permis să devin vegetală.

În sala de marmură a teatrului lume peștrită. Nu cunoșteam mai pe nimeni în afară de câteva oficialități, de tine și amicii tăi, scriitorii. Tu nici nu erai acolo întru totul, eram sigură de asta după privirea ta absentă și puțin stingheră. Îți urmăream ca printr-un ochean fiecare gest, fiecare contracție a feței, fiecare zâmbet, retina mea înregistra precum o cameră digitală orice amănunt. Nu mi-ai aruncat nici o privire, nu mă căutai printre cei veniți acolo, erai într-un fel prezent, într-un alt fel atât de absent.... Universul tău mă nega, oricum nu venisem acolo ca să-ți atrag atenția, eram o femeie, una oarecare în mulțime. Venisem doar ca să te văd, simpla ta prezență era o sărbătoare pentru sufletul meu. M-am așezat în penultimul rând, cuminte, stingheră, vinovată de o vină inocentă, aceea că voiam să te privesc, să te aud, să mă simt contemporană cu tine fie și pentru o jumătate de oră. Poeții urbi erau prin preajmă-ți, desigur, te laudau rând pe rând la microfon, chiar și fără să te fi citit. poate că totuși au făcut-o, aveam senzația unui fel de schimb de amabilități și de periere reciprocă a orgoliilor. Poezia se citește greu și din ce în ce mai puțin, nici măcar poezii nu se mai pot citi ei între ei. Și totuși atât de multă lume în sală, îmi spuneam. Cine sunt, de unde vin? Ar fi, desigur, categoria colecționarilor de autografe. Și a iubitelor anonime din care și eu făceam parte. Și a celor care așteaptă cocteilul nelipsit de după lansare. Mai ales vinul.

Ți-am cumpărat volumul, am oscilat câteva secunde între a mă așeza la coadă pentru autograf, dar am ales să plec de acolo repede, să nu apuc să mă răzgândesc. Nu aș fi suportat să-ți văd zâmbetul de protocol, voind să-mi transmiți că ești încântat sau cel puțin surprins că mă vezi acolo. Ce ai fi putut să-mi scrii pe prima pagină decât o banalitate pe care tu însuși ai fi detestat-o de la primul și până la ultimul cuvânt. Nu ar fi fost nimic personal. Nici din tine și nici special pentru mine. Am plecat cu pas grăbit, încercând să nu alunec cu tocurile mele prea înalte pe scările lucioase, am intrat înfrigurată în casă, mi-am lăsat pantofii neglijent la intrare, m-am ghemuit în fotoliu cu pardesiul pe mine și am început să citesc. Cu sfială, de parcă citeam o carte sfântă. Pe spatele volumului am privit dezamăgită la fotografia ta atât de impersonală, alb-negru. Priveai aiurea, ca un drogat, nici măcar nu zâmbeai, nu semănai deloc cu tine. Fotografii era un idiot, iar ție nici nu-ți păsa de nimicurile astea. Păcat. Mi-aș fi dorit să fii acolo, în acea poză, tu însuși, să te pot privi în ochi, să visez nopțile că te întrupezi și vii să mă atingi în lumea concretului. Aveam însă ceva mai prețios în palme: cartea ta, sufletul tău materializat. O țineam în mână cu teamă și curiozitate în egală măsură. Acolo erai tu

și numai tu, care nici măcar nu mă cunoșteai. Habar nu aveai cine sunt și cât de mult ființa ta a început să devină pentru mine o obsesie. Am citit întreg volumul, pe nerăsuflăte, poezie cu poezie, fără să înțeleg nimic la început. Apoi citind și recitind am intrat într-o stare de transă. Spuneai la lansare, memoria mea derula precum o bandă de magnetofon: "Poezia nu trebuie înțeleasă, ea trebuie trăită. Trebuie să te pătrundă așa cum te pătrunde muzica. Așa cum te pătrund sentimentele. Poezia nu cere explicații și nici comentarii. Poezia e făcută dintr-o plămădă de suflet, cine poate traduce sufletul omului?"

Am reluat lectura, dar mă loveam de fiecare cuvânt al tău ca de ceva alb, opac și translucid în egală măsură, cu o duritate suficient de fragilă, precum de coaja unui ou. Dacă aș fi lovit mai tare desigur că aș fi reușit să o sparg, dar unde mai era atunci misterul? Apoi m-a cuprins un sentiment și mai straniu, am avut revelația că tu, ființa ta, este precum o sferă. Perfectă. Fără început și fără sfârșit, fără riduri, fără nici o impuritate, autosuficientă. Trăiești acolo, ascuns, asemenea unui gălbenuș de ou, protejat de lume prin cuvintele tale puțin gelatinoase, puțin elastice, așa cum ai avea în juru-ți albușul hrănitor, ocrotitor și misterios, amortizând de fiecare dată contactul ființei tale cu împrejurul violent în care te-ai născut. Citindu-te, asta am înțeles despre tine: că nu vei ieși niciodată din starea asta a ta, că nu îți dorești nicidecum să te întrupezi într-un pușor gălbior în pufos, plâpând, nesigur, imperfect, viu și tocmai de aceea vulnerabil. Nu îți dorești să spargi niciodată învelișurile tale protectoare cu un cioc mic, de materie cornoasă, banală, murdară și muritoare.

cerneală proaspătă

Am simțit pe cerul gurii o lacrimă, nu greșise drumul, de acolo parcă se născuse singură. Înțelegem că drumul meu spre centrul universului tău îmi este interzis. Nu voi putea fi niciodată a ta, îmi spuneam, trăim în universuri paralele. O singură șansă ar mai fi, una dintr-un milion, din mii de milioane: să am răbdare să vină dimineața în care, flămând, Timpul se va hotărî să-și facă o omletă delicioasă, garnisită cu puțină brânză sau șuncă, poate o roșie bine părguită și două frunze de pătrunjel sau de mentă. Asta după inspirația de moment și pentru culoare. Și pentru că rețeta spune că al doilea ou e neapărat necesar pentru omleta perfectă, să mă alegă, ce minunat ar fi, pe mine. Apoi, după ce ne va sparge unul de celălalt într-o banală și incredibil de surprinzătoare atingere, ne va răsturna pe amândoi în același vas de cristal și cu o furculiță din aur ne va amesteca îndelung, contopindu-ne ființele într-un tot inseparabil. Va fi îmbrățișarea noastră definitivă, ultimă, perfectă, iar tu vei tresări când îmi vei simți atingerea, stânjenit de această intimitate impusă, uluit să realizezi cum de poate fi atât de materială dragostea. Dragostea aceasta pe care o port în mine ca pe o povară, pură și detașată de actul obsesiv al fecundării. Desigur, Timpul nu se va lăsa nici o clipă înduioșat, va pune sare și puțin piper peste noi, ne va răsturna cu grijă în tigaia de teflon și savurându-și talentul de bucătar, ne va încheia la foc mic, întorcându-ne pe o parte apoi pe cealaltă încet, încet, până vom prinde culoarea perfectă, cea a soarelui la apus. Ce amțeală dulce mă va cuprinde și ce perfect va veni moartea pentru mine, nici nu-ți imaginezi. Ce ușoară mă voi simți absorbită în tine, ocrotită de tine când Timpul ne va răsturna pe amândoi încă aburind, în aceeași farfurie de porțelan fin, pictat cu floricele multicolore și încet, fără grabă, ne va tăia în bucăți mici și ne va devora cu grijă spre delectarea papilelor lui gustative. Timpul este un gurmand rafinat, nu-ți fă griji! Va rămâne în farfurie doar mirosul sufletelor noastre și pătrunjelul verde. Așa, pentru culoare, se înțelege! Apoi, râgâind satisfăcut, va merge să-și facă siesta tolănit într-un norișor confortabil, răsfoind ultimul tău volum de poezie, oprindu-se poate o secundă deasupra căderii.

romul munteanu:

„Pierderea vederii a fost cea mai mare lovitură ce mi s-a dat în viață de destin“

N-am poposit prea mulți ani într-o pasiune exclusivă; în spațiul literaturii românești sau al poeziei. Seducția cărților de filozofie, estetică și critică literară a fost destul de timpurie, chiar dacă în anii aceia sursele de informare existente la Deva erau foarte puține, iar la bibliotecile din Cluj (1946-1951) se găseau opere literare și filosofice fundamentale, dar lipseau cărțile apărute în Europa în anii de după război. Măsurile restrictive privitoare la difuzarea culturii occidentale contemporane în țara noastră deveniseră tot mai evidente. Dar n-am crezut niciodată că informațiile într-un anumit domeniu încep cu generația mea, cum gândesc unii tineri grăbiți din zilele noastre. N-am avut feteșul autorilor la modă, deși mi-a plăcut să-i citesc. M-au atras întotdeauna modernitățile, spiritul de inovare ce marchează un anumit timp. Am dorit mereu să fiu contemporan cu epoca mea, dar aspirația aceasta s-a împlinit cu o mare întârziere și numai parțial. De fapt, eu m-am simțit contemporan cu existențialismul, în toate planurile lui de manifestare, cu teatrul absurdului, noul roman francez și noua critică. Am scris despre toate aceste manifestări din cultura europeană, indiferent unde s-au petrecut, ca și când s-ar fi declanșat aici, în spațiul carpato-dunărean, unde am ajuns mult mai târziu.

Seducția modernităților nu m-a împiedicat niciodată să mă simt și în vecinătatea unor „contemporani“ din alte perioade istorice, sensibil diferite, ca Rimbaud, Lautréamont, Jarry, R. Musil, G. Benn, Rilke și Blaga. Am fost atras ca un magnet de operele unor mari anxioși și nevropați ca S. Kirkegaard, Kafka, D. Buzzati și Dostoievski. M-au captivat spiritele protestatere, scriitorii care au transformat erotismul într-un act de revoltă existențială, de genul marchizului de Sade, J. Genêt, Céline, Camilo José Cela, H. Miller, ca și nevroticul eseist francez din zilele noastre, Marcel Moreau. Elogiul fără rezerve pe care acestu l-a adus instinctelor în Artele viscerale reprezintă încă o dovadă că adeseori în epoca noastră dionysiacă revolta celor suferinzi de nevroză deficitară trece prin sex. Mi-aduc aminte că și în ultimele două decenii de dictatură din epoca aurită, eu însumi devenisem un propagator al ideii de retragere în sex a intelectualilor frustrați, utopie care astăzi mi se pare extrem de efemeră. (Romul Munteanu, Jurnal de cărți).

Marius Tupan: Domnule profesor, tinerii flecari și năzbătioși, privind cu o oarecare condescendență la oamenii maturi, sunt tentați să afirme: mai slăbiți-ne cu atâtea pretenții, noi oricum nu vom atinge o astfel de etate! Când erați adolescent, bănuiați că veți atinge opt decenii de viață?

Romul Munteanu: Când eram tânăr nu-mi imaginam că o să ajung la o vârstă foarte înaintată. Nu puteam să-mi închipui, de pildă, cum va arăta anul 2000, despre care se spunea că va aduce diverse catastrofe. Pe parcursul timpului m-am obișnuit cu fiecare vârstă și am încercat să-mi schitez un ideal de viitor. Fusesem doar elev la Școala Normală, cu care atunci nu se putea intra la facultate. Dar mi-am dat imediat toate diferențele de liceu la Colegiul Sf. Sava și bacalaureatul la Liceul Spiru Haret. Mă simțeam epuizat și m-am decis să mă înscriu la Facultatea de Litere din Cluj, unde pe vremea aceea nu era examen de admitere. Evident că îmi proiectasem viitorul pe o existență până la

70 de ani, dar în nici un caz nu mi-am imaginat că voi ajunge să trăiesc mai mult.

M.T.: Faceți un exercițiu de imaginație și retrageți-vă în făptura celui care ați fost pe la douăzeci de ani. Ce năzuințe ar avea tânărul Romul Munteanu privind la cel care sunteți astăzi?

R.M.: Aspirațiile mele au fost întotdeauna constante. Visam să traversez

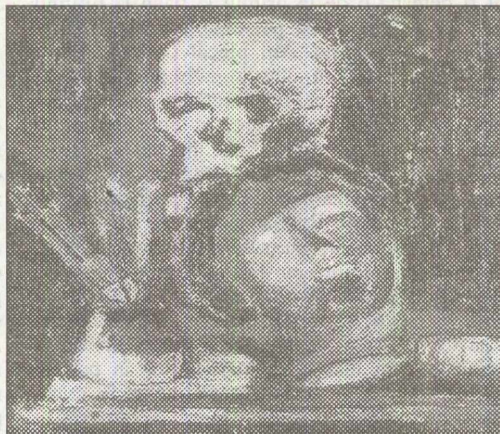
repede diferențele de liceu și să ajung student la Facultatea de Litere din Cluj. Acolo mi-am văzut primul ideal cu ochii. Am fost numit preparator, apoi asistent. Dar în al doilea an de activitate am fost luat în armată pe un termen lung și totul s-a întrerupt fără să mai pot să știu ce va urma. După armată, datorită intrigilor unui profesor n-am mai găsit loc la Cluj și m-am mutat la București. Mișcarea n-a fost greșită. În Capitală am făcut carieră pe diverse planuri și universitară, și editorială. Acum sunt însă un pensionar liniștit, fără vise și fără iluzii. Năzuințele mele ar fi aceleași. Dacă ar fi să iau studiile de la început m-aș înscrie din nou la facultatea din Cluj și aș face același lucru. Nu regret nimic din ce-am făcut.

M.T.: Ați traversat o epocă doldora de contradicții și privațiuni, ne referim la cea comunistă, ați păcălit-o uneori și ați fost păcălit de ea, ați intrat în combinații și destule v-au condus spre compromisuri. Pe care le regretați acum?

R.M.: Epoca comunistă nu mi s-a părut atât de grea și insuportabilă cum a fost pentru alții. Tatăl meu a fost țaran și muncitor de fabrică. N-a fost nevoie de nici un fel de minciuni și falsificare de dosar ca să mă înscriu la facultate. A fost necesară însă foarte multă muncă. Dar, ca de obicei, între colegi am avut și unii invidioși. Mi-au furat poeziile dintr-un geamantan și le-au dus la partid, declarând că sunt decadente. Am izbutit să mă disculp demonstrând că eu scriu o poezie general-umană, nu una de conjunctură și am ieșit din încurcătură. N-am făcut nici un fel de compromisuri regretabile. Am renunțat însă să mai scriu versuri și m-am îndreptat către critică și istorie literară. Acest angajament l-am făcut chiar în fața celor de la partid.

M.T.: Aveți o operă literară constituită, intervenții publice binecunoscute, care stau alături de inamicității greu de digerat. De unde au venit acestea din urmă? Din invidii? Din neputințe?

R.M.: Eu mi-am creat opera de critică și istorie literară fără să dau din coate, fără să încerc să înlătur pe alții. Unele dușmării au provenit din invidie. Mi-amintesc, de pildă, că într-un dicționar literar cronologic publicat de Institutul Călinescu, în dreptul numelui meu nu apar decât niște date elementare, în vreme ce altora cu activitate mai redusă ca a mea li s-au consacrat capitole ample. Nu știu cine a făcut această operație și nu cunosc nici

otivația ei concretă. Invidiile sunt în existența fiecăruia aproape inevitabile. Nu dușmănesc pe cei ce mi-au făcut rău din această cauză. De cei neputincioși nu m-am preocupat niciodată în mod insistent, ci am mulțumit să-i disprețuiesc.

M.T.: Vă mai cauți prietenii, îndatorății, studenții, doctoranzii, persoanele la care ați avut relații strânse? Afirmați că telefonul vă sună tot mai rar. Ce-ați descoperit în firea omenească în ultima vreme?

R.M.: Studenții nu mai am, fiindcă sunt pensionar. Doctoranzii mă caută până își cheie obligațiile, după care cei mai mulți mă uită. Sunt foarte puțini acei doctoranzi de odinioară cu care am relații și acum. Și cum am spus și cu alt prilej, telefonul meu sună din ce în ce mai rar, dar faptul acesta nu mă nemulțumește. M-am obișnuit cu singurătatea. Cred că este mai productivă decât o viață foarte agitată. Nu mi-a plăcut să creez obligații pentru foștii mei prieteni pe care eventual i-am ajutat când am fost editor sau i-am îndrumat la doctorat. Toate aceste cerințe făceau parte din obligațiile mele și m-am străduit să le îndeplinesc cu tenacitate. În firea omenească n-am descoperit nimic nou. Știam că mulți dintre semenii mei sunt nestatornici. Și pe seama acestei nestatornicii am pus și unele acte de trădare urâtă și condamnabilă.

M.T.: Unii v-au învinuit de colaborare cu societatea comunistă. Ați fost profesor universitar, profesor în străinătate, director de editură, membru al Consiliului U.S.. Or, în astfel de cazuri, nu vă puteați menține în posturi decât dacă făceați anumite servicii. Care-s acestea? Cum ați răspuns presiunilor?

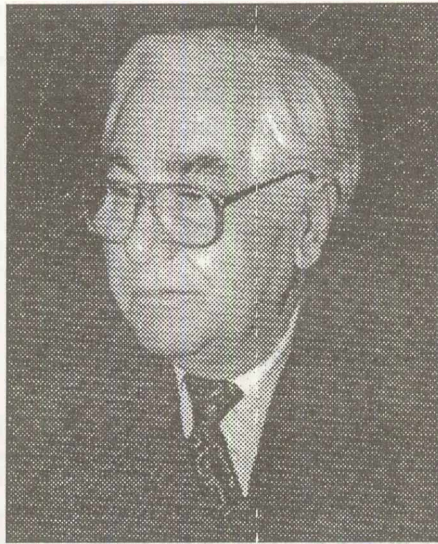
R.M.: În societatea comunistă m-am bucurat relativ liber. Eram fiu de țăran-muncitor de fabrică. Făceam parte, prin urmare, dintr-o categorie avantajată. N-a fost nevoie să fac servicii compromițătoare.

M-am înscris în partid târziu, în 1962. Astfel nu aș fi avut o viață liniștită. După aceea am fost lăsat în pace chiar de acei foști colegi invidioși care se preocupau foarte mult de existența mea, ca și de relațiile mele personale. Atâta cât îmi amintesc cred că s-au făcut în acea vreme pretenții asupra mea. Este adevărat că în calitate de editor a trebuit să renunț la publicarea unor opere considerate decadente.

M.T.: Cine citește revista noastră observă că supratitlurile date foiletoanelor semnate de dumneavoastră sunt foarte dicte. Dacă nu s-a înțeles încă de ce, facem convenitele dezvăluiri. De câțiva ani v-ați pierdut vederea. Cum vă resimțiți acest șoc care, pentru un scriitor, e o adevărată nenorocire?

R.M.: Pierdea vederii a fost cea mai dură lovitură ce mi s-a dat în viața din ultima destinație. Eram un intelectual care îi plăcea să citească în permanență și să scrie. Apoi, dintr-o dată, aceste mari plăceri ale vieții mele au dispărut. N-am avut timp să le înlocuiesc decât prin dictare. O scrisoră de-a soției mele a preluat toate aceste obligații. Îi aduc mulțumiri și pe această cale!

M.T.: Din lumea dumneavoastră interioară, cum o judecați pe cea exte-

rioară? Cu aceeași exigență de odinioară? Ați devenit mai îngăduitor?

R.M.: Între viața mea interioară și cea exterioară n-au apărut contradicții iremediabile. Timpul m-a învățat să fiu mai înțelegător și mai tolerant cu unii dintre semenii mei. Unii dintre aceștia au murit și mi-au lăsat drumul liber. De la un academician rău până la un poet de vârsta mea foarte invidios, am resimțit cele mai variate adversități și intrigi. Până și recunoașterea doctoratului din Germania mi-a fost amănată cu 5 ani de zile.

Experiența m-a obișnuit să nu port pică nimănui. I-am iertat de mult pe toți cei care mi-au făcut rău.

M.T.: Tentația de a citi a rămas, se înțelege, la fel de mare. Aveți totuși o mărunțică consolă: vi se citește. Ce preferințe aveți? Cu ce folose?

R.M.: Plăcerea de a citi nu putea să mi-o înlăture nimeni și nimic. Mi se citesc unele cărți de proză contemporană sau de critică. Dar cantitatea de informație obținută pe această cale este mult mai mică decât aceea pe care aș fi obținut-o printr-o lectură directă.

Și plăcerea lecturii prin intermediar a fost diminuată. Am rămas constant atras de cărțile de proză românească mai mult decât de cea străină, fiindcă răspunde unei necesități mai stringente. Mi se citesc de asemenea în mod normal cărți de critică, fiindcă doresc să fiu la curent cu opiniile altor confrăți și să nu ajung cumva la o notă discordantă ridicolă. Nu mă aventurez însă niciodată în spații literare pe care le cunosc prea puțin. Întrebarea despre folose mi se pare ambiguă. Dacă vă referiți la lectura prin intermediar este nevoie să recunosc că ea nu atinge toate acele coarde ale sensibilității mele provocate de lectura directă de odinioară.

M.T.: Suntem convinși că personajele și faptele operelor citite cândva vă vizitează mereu memoria. Care-s cele mai insistente și de ce credeți că tocmai astea vin la apel?

R.M.: Întotdeauna am fost atras de lecturile incomode ale autorilor ce luminează o existență absurdă. Poate din această

cauză personajele lui Kafka, Sartre și Camus mă vizitează și acum în timpul reveriilor nocturne și uneori discut cu ele ca și cu niște confrăți din viața cotidiană. Mi-am dat seama, de mult timp, că am avut o înclinare deosebită pentru lectura scriitorilor absurzi, dintre care reamintesc: Eugen Ionescu, Beckett și Genêt. Asemenea personaje vin la apel fiindcă s-au transformat în obsesii ale existenței mele, iar unele dintre acestea au numeroase analogii cu viața mea. Eu însumi nu ezit să mă consider adeseori un personaj absurd.

M.T.: Ați scris (dictat) câteva volume de jurnal. V-ați menajat propria persoană și confrății? Ce n-ați transmis și ați dori să știm și noi?

R.M.: În jurnalele mele sau alte volume de memorii nu m-am menajat niciodată. N-am ezitat să scot în relief unele manifestări literare din viața mea când mă complăceam în anumite euforii alcoolice sau alte bucurii excesive ale trupului.

În privința confrăților am fost întotdeauna mai reticent. Nu știu dacă unele traume provocate de cei din jurul meu n-au avut drept cauză și o anumită vină personală. Precizez că ceea ce n-am transmis nu doresc să știe nimeni. E mai bine să rămână o taină a vieții mele.

M.T.: N-am observat să fi oferit sfaturi tinerilor. Totuși, dacă s-ar putea să luați viața de la vârsta de la douăzeci de ani, spre ce v-ați îndrepta? Ați trăi-o mai intens? V-ați schimba profesia?

R.M.: Nu mi-am permis să dau sfaturi tinerilor nici în ipostaza mea de profesor la Facultatea de Litere, nici în aceea de critic și editor. Sunt convins că tinerii își găsesc singuri calea cea mai dreaptă în viață, fără să fie ghidați de mine sau de alții.

De altfel, tineretul sceptic de astăzi am impresia că nici nu crede în sfaturi, așa cum n-am crezut nici eu altă dată. De aceea, cred că pot afirma că fiecare tânăr ia viața de la început pe cont propriu.

Precizez că, dacă aș mai putea să iau viața de la 20 de ani, aș îmbrățișa aceeași carieră, dar cu o responsabilitate mai mare și cu o muncă mult mai intensă.

În privința modului de abordare a vieții nu pot face aproximații pentru un alt viitor. Fiecare individ decide pentru sine în toate etapele vieții sale, atâta vreme cât nu se găsește sub constrângeri mai puternice decât el.

M.T.: V-ați gândit vreodată la un Testament? Cum ar suna acesta?

R.M.: Testamentul l-am făcut de mult timp, într-o vară când mă găseam în vacanță la Drăghici, în casa unor vechi prieteni din familia Nicolescu. Dar testamentul rămâne un act secret pe care nu pot să-mi permit să-l dezvăluie nici la această vârstă. Și apoi nu sunt prea sigur dacă dorințele mele testamentare vor fi respectate și de succesorii mei mai tineri.

A consemnat
Marius Tupan

convorbiri incomode

Jubită afuzalie

Te sorb din priviri ca pe-un zori de zi,
Vin de-mpărtașanie, sânge-Afuzalie,
Femeia mea mult jinduită-n plen,
Cu chemătorul tău triumghi scalen,
Sau isoscel ori echilateral,
Cu bisectoare din mister mortal,
Zăpezi incendiezi cu trup fierbinte
Și ceasu-mi dai c-o iarnă înainte,
Miroși a defileu trecut de îngeri,
Pe văile plăcerii, văi de-nfrângeri,
A celor care-ncalecă jurăminte,
Fără de lege, fără de veșminte,
Rătăcitoarea mea prin lungi coclauri,
Maria Magdalena fără lauri,
Rătăcitoare care-acuma stai,
Fiindcă-ai pierdut și ultimul tramvai,
Femeie păcătoasă, la apus,
Sperând să fii recuperată de Iisus,
Dar care tot de mine parte ai,
În purgatoriul dintre iad și rai.
Iubita mea Afuzalie de soi,
Să te zdobesc și să te sorb azi voi,
Must dulce, vin de-mpărtașit,
Leac pentru boala lungă de iubit.

Jdilă nostalgică

Îți admiram frumoasa gambă
Strânsă-n fustița ta de stambă,
Erai Gioconda tutelară,
Iar eu, Da Vinci de la țară.
Și ne-am iubit secret, profund,
Pășind desculți pe-al vieții prund.
Când a venit ce-a fost să fie
Ziua când tu, cu cununie,
Să-mi fii ce-am jinduit, nevastă,
S-a întâmplat mare năpastă -
Ai tăi părinți ți-au hărăzit
Alt soț, așa că eu, la schit
Am hotărât s-ajung, drăguță,
Unde am dat peste-o măicuță,
Cu care-am căzut în păcat
Și, iată-mă om însurat,
Un păcătos și-o păcătoasă
Un Nichipercea cu mireasă!

E drept că ș-azi când îți văd gamba,
Și sânii care-ți umflă stamba,
Mă simt cuprins pe dedesubt
De-un apetit, de uzufruct
Și într-un vis frumos, trecut
Cu trup și suflet mă strămut,
Dar totul este în zadar,
Trăiesc de fapt într-un coșmar,
Mă chinui singur, eu și soața,
Dar tot spre munți mă trage ața,
La schitul negru, drac ce sunt,

O maic-anume-aud cântând,
Parc-ai fi tu pe-o veche scenă,
Solistă, vampă, star, sireună,
Fantomă vie printre maici
Chiar tu, Ludmila Karaklaici,
Ce te despoi de timp și straie
Și mă îmbii: Hai, Nicolae!

Am curs destul

Prințesă blondă, îmi exciți stiloul
Și-n călimară-mi torni fiori albaștri,
Să te înving aș vrea, să fiu eroul -
Lună de aur, singură-ntre aștri!

Ninge cu viscol de poftiri fierbinți,
Prințesa mea ascunsă de nămeți,
Astăzi corupt arhanghel între sfinți,
Mă-nalți spre tine-n albe dimineți.

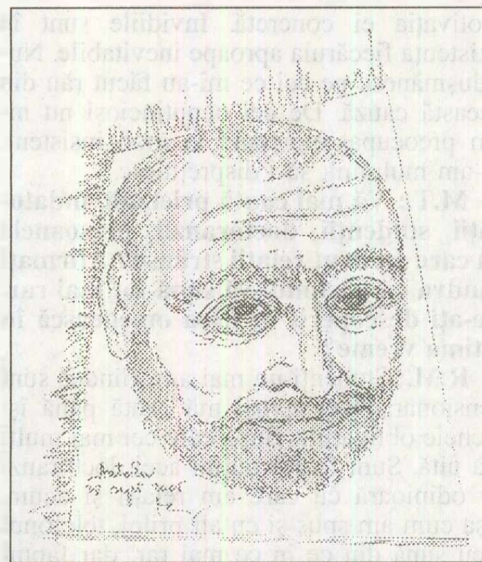
Așteaptă-mă când ninge alb-murdar
Să poposesc în raiul tău gălbui
Și-un cer de stele să-ți aduc în dar
Și tu să taci tot ce aveai să-mi spui.

Și să constat că, beți de jind și har,
Sub alb cearșaf vom rupe neodihna
Și să exclam: am fost celibatar
Și-am curs mereu ca râul Colentina.

De unul singur pe dreptunghiuri albe,
Tai versuri lungi, podoabe de rubin,
Șiraguri de cerneală, prinse-n salbe,
La gâtul zilelor cu care-mbătrânim.

Te iubesc la scor

Te iubesc răscolitor
ca pe un număr norocos
extras la loto-pronosport,
te iubesc nerăbdător
și-nfocat, când îți extrag
șase din patruzeci și nouă,
fustanele colorate și lungi,
te iubesc năucitor apoi,
când îți extrag
și apetitul icnit
ca pe-o rădăcină pătrată,
te iubesc clocotitor
bruneta mea șatenă
și vecină cu pericolul de moarte,
când îți mângâi sinusoidale
de miere șerpuid blond,
printre vulcanii Etna și Vezuviu
scăpați de strânsoarea
bluzei ferfenițite,
te iubesc pătrunzător și total,

nicolae rotaru

ca un viscol de apetituri
într-o duminică lungă
luată pe credit dintr-o bancă
cu plăceri lichide în cont,
te iubesc și te-nving la scor,
într-o partidă tur-retur,
rund după rund,
de se ridică și strigă în noi
tribuna ficsită cu fiori...

Ochii ucigași

Ochii tăi verzi, vampa mea de tranziție,
Două țevi în pluton de execuție,
Mă ațin ținuit, priponit de dorinți,
Bântuit de aceleași pâraie fierbinți,
Nădușit, rabd și tac, condamnat să aștept
Mângâindu-mi cu palma cățelul din piept
Tu, fecioară căzută-n păcat de necaz,
Sari din nou către mine-un pâleaz,
Te aștept ca-ntr-o lupt-un lăncer,
Ți-am adus și promisa lună din cer
Și, în ierburi uitați, două umbre culcate,
Pe un rug de răbdări să tot ardem păcate,
Să ne pară că trece tot timpul-ntr-o noapte
Strecurat printre zbateri, tăcere ori șoapte
Și să vrei să murim sufocați de plăceri,
Într-un azi fără mâine și fără de ieri
Și-n uitare de sine să rămânem statui,
Amândoi, un același și datorii nimănui,
Răbdător să mă las dăltuit și sculptat,
Monument fără moarte
dintr-un ev abrogat.

De-aia stau țintă ochilor tăi, guri de foc
Și aștept să se-ntâmpale osândeii soroc.

Cicerone Theodorescu - de la „Cleștar“ la „Certificatul de alegător“. Întâiul volum de versuri al lui Cicerone Theodorescu (București, 9 februarie 1908 - 7 februarie 1974, București), *Cleștar* (1936), trage atenția lui G. Călinescu, încadrându-l - în monumentală sa istorie din 1941 - între *Dadaști*, *Uprarealiști*, *Hermetici*: „Hermetismul barbian l lui Cicerone Theodorescu (...) stâlcește un fond iscurșiv sentimental. Autorul voiește a spune rrmătoarele: În trupul meu, căruia îi satisfac toate lăcerile lumești, inima, sediu al idealului, a āmas un stāv. Eu nu mai am vreme să-i ascult hemările și ca bate, neînțeleasă, departe ca într-n puț. Sau mai simplu: Carnea a învins în mine piritul. În stil dodonic, transcripția e aceasta: *tāv inima-necată, n-o cauși și n-o cruși, / Din rupul care setea își satură și trece/ Bătaia i se-ude, târziu ajuns - din puț - / Strigăt, în ghizd e piatră rotund, la tâmpla rece*. Titlul firesc *Resemnare în viață* devine și el *Resignare în ital*“ (CILR, 903). Din 1946, în epoca roletcultistă și în vremea resurecției poetice, a nai publicat următoarele volume/ plachete de tihuri (cele pentru copii oferindu-i „arii“ mai erite de ochiul cenzurii totalitariste, pe unde să-i lase Pegasul „să galopeze mai în voie“): *Antece de galeră* (1946), *Focul din amnar* (1946), *Din toamna lui 1939* (1949), *Întâmpla- ea din grădină* (1952), *Un an întreg* (1952), *Joju Pintenogu* (1953), *Un cântec din ulița noastră* (1953), *Făurari de frumusețe* (1954), *Țănuța a crescut* (1954), *O școlăriță din iadure* (1955), *Versuri alese*, vol. I, II (1955), *Oameni și dragoste* (1958), *Poezii* (1959), *Atenție copii...* (1961), *Copiii cartierului* (1961), *De dragoste* (1961), *Băiatul cu poveș- te* (1963), *Povestea Ioanei* (1963), *Poteca*

istorie literară

unii. *Versuri alese* (1964), *Hronic* (1965), *Țburătorul de larg* (1965), *Pădurea de cleștar* (1967), *Țărml singuratic* (1968), *Versuri*, vol. - II (1969), *Platoșa duratei* (1973) etc. (cf. *Poezia I*, 182/ *CrohL*, II, 645). Mihai Beniuc, în darea de seamă“ din 1951, *Poezia noastră, rmă a poporului în lupta pentru apărarea acii și construirea socialismului*, îl laudă în ouă rânduri pe Cicerone Theodorescu pentru tihuirile în spirit nou, comunist; mai întâi, videntiază că „dintre poemele care zugrăvesc ameni ai muncii, un chip frumos e zugrăvit de Cicerone Theodorescu în *Cum a semnat ondorul Popa*; aici valoarea poemului crește rin împletirea ideii sacrificiului eroic al nuncitorului, atunci când se cere să salveze viața ovarășilor săi, cu ideea luptei pentru pace.“ (PLN, 17); apoi Mihai Beniuc elogiază capodoe- ra proletcultistă inspirată de „misiunea“ fără recedent a electoratului român, „cu certificat“ emocratic și internaționalist-proletar: „O poezie umoasă în care ideea luptei antiimperialiste se completează cu afirmări puternice ale superio- ității regimului de democrație populară, atruchipate în mândria cetățeanului alegător este *Certificatul de alegător* de Cicerone Theodo- rescu. Inspirându-se din realitatea alegerilor de eputați pentru Sfaturile Populare, poetul reușește a zugrăvescă câteva trăsături caracteristice ale ieții noi: *Certificatul de alegător? Ei da, / El își ertifică, în adevăr, ceva: / El își certifică pre- ența nouă-n toate, / a oamenilor, printre care ști și tu / și peste care totdeauna se trece, / iar zi să se mai treacă nu se poate - // A tuturor are-acuma știu! (alt'dată nu) / și mărunțișul urgător și viul de fapte, munci și lipsuri, și acate. / Dar în același timp și pentru ce se bale / âșinski, la O.N.U.!*“ (PLN, 21 sq.). Dar, peste însprescece pagini, Mihai Beniuc îl critică aspru“ „tovărășește“, pentru îndrăzneala de a se propia de adevărata poezie, pentru „hermetis- nul“ unor texte: „Cicerone Theodorescu, într-un oem în care există eforturi vizibile pentru a epăși deprinderile sale formaliste, ne dă totuși semenea mostre de poezie hermetică, neinte- gibilă: *Țesătura să se țină / În tiparul ei - lu- ină, / Floare, pasăre, albină...* / Când, în-

„Ocluziunea“ proletcultistă în poezia română (VI)

Ion pachia tatomișescu

treagă, / Să te-aleagă; / Când, nălucă, / Să te- aducă, / În urzeală / De beteală... / Sclipitorul / Jar - nu scrumul / Ne-a fost sborul, / Ne-a fost drumul...“ (PLN, 36). O „radiografie“ mai clară a poeziei lui Cicerone Theodorescu se datorează criticului Marian Popa: „În *Cleștar* (1936), se trăiește cu acuitate sentimentul izolării, având gustul neantului și tentația aneantizării, un anumit patetism al derutei, uneori ostentativ și exploziv, ca și dorița de evaziune. Hermetismul se vede conciliat cu o brutalitate generată de un fond de puritate; fără a fi criptic, poetul creează uneori enigme în sensul picturii metafizice prin nedeter- minări. În *C.F.R.* (1938), perspectiva asupra lumii muncii și mizeriei amintește de lirica expres- ionistă germană, remarcându-se și pasiunea pen- tru simboluri și terminologie tehnică metafori- zată. *Cântece de galeră* (1946) denunță solitu- dinea, neangajarea și acuză ororile fascismului, trădând preferința pentru stările crispate, pentru gestul vehement, pentru cumulum de orori transpuse de o sensibilitate ultragiată într-o ma- nieră goyescă. (...) *Un cântec din ulița noastră* (1953), *Copiii cartierului* (1961) și *Povestea Ioanei* (1963) sunt romane lirice și monografice în versuri, cu figurație infantilă și juvenilă de pe Grivița sau din mediul rural. Poezia capătă o notă de epicizare, limbajul e familiar, oral și sincopat, stenic și minat de primele semne ale didacticis- mului. *Făurari de frumusețe* (1955) ilustrează de asemenea mediul copilăriei, accentuându-se nota morală și idilică. Este frecventată fabula ca specie adecvată. În *Oameni și dragoste* (1958), dragostea semnifică pentru el polivalența opțiunilor în lumea exterioară ca tot atâtea forme ale pasiunii: erotism, amicie, iubirea de natură, ura față de dușman, patriotism etc. Trăsături esen- țiale ale acestei etape poetice sunt firescul, spon- tanul simulat, echilibrul. *Țburătorul de larg* (1963), *Hronic* (1965), *Țărml singuratic* (1968), *Platoșa duratei* (1973), *Nebunul rege- lui* (1976) nu aduc noutăți formale sau de conținut notabile.“ (PDlrc, 565).

Dumitru Corbea - de la elogiul „sângelui de țaran“ la inimile-lămpi ale minerilor. Ov. S. Crohmălniceanu atrage atenția - în *Literatura română între cele două războaie mondiale* - și asupra existenței unor „exponenți lirici ai maselor muncitoare“ (CrohL, II, 528). Este vorba despre „exponenți“ iviți/ ridicaiți dintre țărani, argați, ce- feriști, tăbăcari, cizmari ș. a. m. d., desigur, autori de volume cu stihuri publicate înainte de cel deal doilea război mondial, „artiști ai poporului și ai cuvântului“ folosiți propagandistic de regimul totalitarist pentru a crea „o mai bună imagine“, bineînțeles „democratic-revoluționar-socialistă“ ori pentru „un cuvânt/ vot mai de greutate proletară“ în câmpurile literaturii române, literatură „sortită“ - potrivit scenariului adus de Mihai Beniuc de la Moscova - a fi „armă“ în *for- marea drumului indirect*, ca *la peștele comba- tant*, „armă“ la care se apelează frecvent în epoca proletcultismului. Între acești „exponenți“ se află și Dumitru Corbea, alături de Ion Th. Ilea (*Itine- rar rural*, 1931; *Gloata*, 1934), Emilian Bucov (*Discursul soarelui*, 1937, *China*, 1939 - „scrii- tor de frunte al Republicii Socialiste Sovietice Moldovenesti“ - *ibid.*), „Mihail Dan (*Sens unic*, 1935), V. Copilu Cheatră (*Cartea moșului*, 1937), Liviu Deleanu (*Ceasul de veghe*, 1937)“, „Ștefan Popescu (Sabin Varia - *Alfabet*, 1939, *Leroi-ler*, 1941, *Cu inima în pumni*, 1944)“ (*ibid.*) ș.a. Dar, cu privire la autorul volumului interbelic *Sânge de țaran*, istoricul literar Ion Rotaru certifică: „Poet de o cu totul altă factură, un Zaharia Stancu al Moldovei de Nord, este Dumitru Corbea (n. 6 septembrie 1910, în satul Sârbi, j. Botoșani), fiu de țărani săraci, țaran el însuși în copilărie, fost argat boieresc, ridicat cu greu (școală de cântăreți bisericești, câteva clase la Liceul „Laurian“ din Botoșani, pedagog etc.) la

lumina cărții. A frecventat cenaclul „Sburătorul“, a colaborat la *Viața românească*, *Azi*, *Cuvântul liber*, *Vremea*. După un *Plugusor* din nordul Moldovei (1926) și o plachetă cu versuri patrio- tice (1929), debutează propriu-zis cu *Sânge de țaran* (1936), urmat de *Război* (1937 și *Nu sunt cântăreț de stele* (1940). După 1944 lucrează în redacțiile revistelor *Flacăra*, *Lucașfărul*, *Albina* și face parte din biroul de conducere al Uniunii Scriitorilor.“ (Rotlst, V, 50). Trebuie remarcat că volumul din 1936, *Sânge de țaran*, este prefațat de poetul Demostene Botez (ce vede aici o arhi- tectură „bătoasă și sfidătoare“), în vreme ce volu- mul *Război*, din 1937, are o și mai importantă *Prefață* semnată de filosoful C. Rădulescu-Motru. Alte tratate mai informează că Dumitru Corbea a devenit membru al Partidului Comunist din România încă din anul 1936, că „pentru activitate comunistă“ a fost arestat în 1937 și în 1940, că „după 1944 lucrează ca redactor la «Scântecia»“ (Poezia, I, 151), organul central al Partidului Muncitoresc/ Comunist Român. Ca și la Cristian Sârbu (*supra*), volumele publicate înainte de al doilea război mondial ilustrează *tradiția liricii proletare*, în vreme ce stihurile din volumele ce i- au apărut dincoace de orizontul anului 1945 (cu câteva excepții) - *Clocot. Plânsete de clopot. Răsărit de soare* (1945), *Torente* (1945), *16 milioane. Poezii* (1945), *Balade* (1945), *Hrisovul meu* (1947), *Balada celor patru mineri* (1948), *Doftana. Baladă* (1949), *Versuri alese* (1954), *Pentru inima ce bate* (1955), *Nu sunt cântăreț de stele. Versuri* (1960), *Poezii* (1962, cu o *Prefață* de Valeriu Râpeanu, în colecția *Cele mai frumoase poezii*), *Conștiința poetului. Versuri* (1966), *Sânge de țaran* (1972, cu un *Cuvânt înainte* de G. Ivașcu - Buc., Ed. Minerva, colecția *Retrospective lirice*) etc. - stau *sub pecetea literaturii proletcultiste*. Ion Rotaru consideră că „sunctul cel mai propriu, autentic, percutant, al liricii lui Dumitru Corbea îl aflăm chiar în câteva dintre poeziile primului său volum definitiv, *Sânge de țaran* (1936), reținute, unele, în editările ulterioare. Părinții i-au fost iobagi, „coborători din robi din Evul Mediu“. Tatăl, „c-o dâră sângerie de-arapnic pe-obraz, de la vâtaf“, „cu mâinile crăpate, pline de noroi“, înjura, în timp ce „mama plângea în fața icoa- nelor vechi“ (*Părinții mei*). Scriitorul nu se de- clară poet, ci „un țaran/ ce n-a știut ce-nseamnă umilinta“, dârș, suduind amarnic, „de cruci, bise- rici, dumezei“, neînțelegând nimic din tânguirile care vorbesc în versuri „de lună, stele și femei“ (*Cântec epocal*). Și-a vândut „pământul, plugul și carul/ pentru-a plăti impozitul la stat“ (*Birul*) și nu are alți îngeri de pază decât „snopii de grâu în picioare“ (*Steaua mea*). Hoinarul, boemul a fost în copilărie păzitor de vite: „Am fost în copilărie vâcar/ și luam la bătaie pe pândar/ Când scăpam vitele în zăvoi/ Cu semănături de păpușoi“ (*Hoinar*). Nu este „cântăreț în stele“, ci „poetul premergător/ Asprului cântec de tractor“ (...) (Rotlst, V, 50). Dar de la „cântecul de tractor“, Dumitru Corbea ajunge și la cântece cu lămpașe-inimi de miner, însă, după cum observă criticul Marian Popa, chiar dacă „scrie acum și despre clasa muncitoare“, „rămâne mai departe, cu deliberare, țaran“; producția de serie literar- proletcultistă se arată printr-o „accentuare a tonului stenic și energetic până la neverosimil“ (PDlrc, 164). Deosebit de interesant este și faptul că Dumitru Corbea a gândit și la un *Brevet*: „Numai poporul-ți dă brevet,/ Înaltul titlu de poet./ În inimă când te-a purtat,/ Nu vei rămâne-n cărți, uitat./ Veți sta ca bradul în furtună/ Ce-n ram luminile adună“.

vasili şukşîn:

Secerişul

Era, probabil, în anul 1942. (Împlinisem de-acum 13 ani.) E vară, în toiul secerişului. Căldură insuportabilă. Şi n-ai nici o posibilitate să te ascunzi undeva de vipie. Cămaşa s-a încins în spinare şi frige la orice mişcare.

Secer împreună cu Saşka Krecetov. Saşka e mai mare, are 15-16 ani, el stă pe "maşină", pe secerătoare (la noi îi zice cositoare). Eu sunt gîscanul din fruntea cîrdului. Iată ce înseamnă să fii gîscan: la secerătoare se înhamă trei cai, o pereche, de-o parte şi de alta a oiştii, iar unul, pe un şleau lung, în faţă, în şaua căruia şade de obicei un băiat de vîrsta mea, conducînd perechea de cai de tracţiune - adică şi maşina - exact pe brazda de la marginea miriştii.

Maşina face un zgomot asurzitor, clănţănitor, zornăitor, dă din aripile-i albe, lustruite (cînd te uiţi de departe la secerătoare, ai impresia că cineva s-a rătăcit în secara înaltă şi te cheamă cu mîinile să vii la el); în urmă rămîne o dîră suspendată de praf sur-auriu. Mergi şi eşti în permanenţă învăluit în mirosul fierbinte de boabe, paie, iarbă încinsă şi praf - deşi dîra aurie, cea de dinainte, se aşază, din urmă se ridică şi rămîne suspendată alta nouă.

Arşiţa ca arşiţa, dar mai şi pic de somn: ne-am sculat cînd abia se crăpa de ziuă, iar acum e aproape de amiază. Eu, pur şi simplu, adorm în şa, şi atunci calul, neînvăţat cu munca asta, o ia prin pîine - vrea ca seara să-i scuture pîianjenii de pe picioare. Saşka zbiară la mine:

- Vanka, vezi c-o ici pe coajă!

Are un bici lung - ar putea să mă ajungă. Înjur încet, îndrept mersul calului... Dar somnul irezistibil, dorit, iar mă îndoaie spre coama calului şi puterile nu-mi ajung să lupt cu el.

- Vanka!... - Saşka înjură şi el. - Şi mie-mi vine să cad de pe scaun! Simt şi eu că acuşi o să-mi crape capul! Mai rabdă!

- Hai să dormim măcar cinci minute?! - propun eu.

- Mai facem trei ture şi dezhamăm.

Trei ture mari!... Iar maşina scîrşie şi scîrşie, calul calcă uniform, smuceşte de hături şi fomăie, pe cap parcă am o clătă şi uleiul fierbinte mi se scurge sub cămaşa, în pantaloni... Locul pe care stau în şa e ud, tot restul e încins, arde moenit.

- A, Saşka?!... Am să cad sub secerătoare şi atunci ai să vezi!

Şi lui Saşka i-a ajuns cuţitul la os; un timp mai face pe grozavul, cîntă nişte cîntece, apoi trage de hături.

- Tpprru-u!... Cinci minute, Vanka! Altfel o să ne prindă.

Ah, Doamne, nici nu-i nevoie de mai mult! Şi atîta e o veşnicie. Cad de pe cal, mă tîrăsc în patru labe mai într-o parte în secară - pentru cazul că bidiviii ar porni singuri, să nu mă calce maşina -, mai apuc să mă gîndesc la

asta... Apoi pămîntul fierbinte, parfumat se apropie de faţă, se lipi; în urechi mai stăruie o vreme zgomotul secerătorii, dar slăbeşte curînd, deasupra capului îmi foşnesc uşor spicele de aramă - şi gata. Lumea sunetelor se închide, eu mă afund într-o linişte moale, nestatornică. Cîţva timp, trupul pare că se leagănă uşor, ca în şa, sîngele vîieşte plăcut, după care, imaterial, zbor încotrova în căutarea fericirii. Ciudat, simt cum dorm - dorm conştient un somn dulce. Pămîntul mă poartă vertiginos pe pieptul său, iar eu - dorm, ştiu asta. Niciodată în viaţa mea n-am mai dormit astfel, uite aşa: complet, pe săturate, peste măsură.

Cît om îi dormit - habar n-am, dar cînd m-am trezit, am avut brusc sentimentul unei primejdii apropiate; dintr-o dată, ca îmbrîncit, am ieşit din străfundul nefiinţei la suprafaţă... Zbiară cineva... Sar în picioare. Pînă la urmă tot ne-au surprins: însuşi preşedintele colhozului, Ivan Alekseici, aleargă prin mirişte după Saşka, însă cum preşedintele are un picior de lemn, nu poate, se înţelege, să-l prindă pe Saşka, ci doar înjură şi-l ameninţă de la distanţă cu biciul. Dînd cu ochii de mine, se aruncă să mă prindă, dar eu o zbughesc atît de iute, că el se opreşte imediat.

- Reacţionarilor! Las' că vă trag eu la răspundere!... Apucaţi-vă numaidecît de seceriş!

- Ne apucăm, dacă pleci de lîngă secerătoare - se vede că Saşka o fi simţit cîndva pe spinare biciul preşedintelui, care avea acest obicei.

- Daţi-i drumul chiar în clipa asta! Ce vreţi voi, mă, să mă băgaţi la puşcărie?!

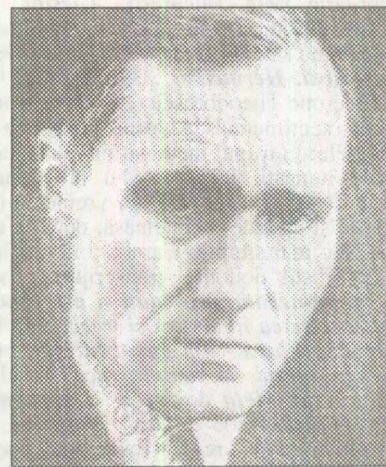
- Du-te de lîngă secerătoare...

Înjurînd, preşedintele se îndreaptă spre şareta uşoară care se află în apropiere.

Iarăşi scîrşie şi scîrşneşte secerătoarea, iar se pune soarele pe dogorit, dar acum avem sufletul ceva mai uşor, chiar vesel: am reuşit să ciupim un pic de somn.

Preşedintele mai stă puţin, se uită la noi şi pleacă.

E un om ciudat preşedintele ăsta, Ivan Alekseici. Picioarul i l-a vătămât, e mult de atunci, batoza: se repezise să îndese mai bine snopul sub val şi, împreună cu snopul, îi trase şi picioarul. Pînă au reuşit să dea jos de pe roată cureaua de transmisie, colţii tamburului i-au făcut praf picioarul, apoi i-a fost amputat mai sus de genunchi. Nu ne temeam deloc de el, de preşedintele nostru, deşi zbiara şi înjura straşnic, iar uneori reuşea să ne croiască cu biciul. Atunci nu ne dădeam seama că încă mai eram cu caş la gură, înjuram birjăreşte, ne certam cu toţi şi cu preşedintele - la fel. Nu-i era uşor cu de alde noi. După mintea mea de acum, înţeleg că era un om cu suflet bun, cu multă răbdare şi conştiinciozitate. Locuia cu noi în cîmp, îşi dregea singur hamul de ştrean-

guri, cu care ocazie înjura îndelung de mamă. Uneori arunca scîrbit ştreangurile cîrpite răscîrpite, le călca cu piciorul sănătos şi pîrgea de necaz.

În aceea zi, preşedintele ne făcu de rîs rău c tot.

Ne-am adunat seara tîrziu la sediul brigăzii ne-am aşezat care unde a apucat, ca să leoi păm din fiertura de zdrenţe (bucăţi mici de cocă, firimituri fierte în apă). După aceea urmi să aibă loc şedinţa - din purtarea noastră preşedintele a adunat multe fapte neobrazate care, ca mine şi ca Saşka, a dormit în lan, care fără să ceară voie, a tras o fugă pînă acasă să facă o baie, care, terminînd de secerat poştă a alergat cu biciul după prepeliţe, irosind u timp preţios...

Cît timp am luat cina, preşedintele aştern o pînză roşie pe masa lungă de sub streşină; luă loc la masă, se uită încruntat în direcţi noastră - aştepta: urma "prelucrarea".

Am clăitii castroanele, ne-am aprins tîgăril şi ne-am pregătit să-l ascultăm.

- Astăzi, pe patru trîntori - începu preşedintele - i-am găsit dormind în cîmp. Aşti sunt: Sanka Krecetov, Iliuha Ciuzazii, Vank Popov şi Vaska-făr-de-taţă. Vă daţi seama? Iar namila asta... Eu cu tine vorbesc, Kolka I-a venit chef, dragă Doamne, să facă o baie (Kolka, nepotul lui Moiseev, a prins ieri p cămaşa mea un păduche şi mi-a propus s tragem seara o fugă pîn-la baia comunală, i pînă-n zori să ne întoarcem. L-am refuzat.)

- L-a apucat pofta, hăndrăluul, să facă baie de abur! Mare tîntăluu... Dus-întors, ai tîndălit toată noaptea, iar ziua - somn de voi pe tarla.

- Eu n-am dormit.

- Vă arăt eu vouă dormit! Vă satur eu d somn, dracilor! Las' că la noapte vă pun s faceţi stoguri.

Departe, dincolo de pădure, în fumul a bastru, se scufundă încet soarele mare şi roş e bine pe lumea asta, ca într-un vis, e tihnă. Sub masa preşedintelui, făcut colac, doarm liniştit Borzea, dulăul nostru neînchipuit d blînd.

Preşedintele nu reuşeşte cu nici un chip s fie rău, totul îi iese moale, nu poate sfîrni inte resul nimănui. Noi picăm de somn.

- Mai departe: ce modă o mai fi şi asta s prinzi prepeliţe?! Nenorociţilor... Mai întîi: el distrug tot felul de omizi... Şi-apoi ardeţi gazu degeaba, împieliaţilor! Pînă reuşeşti s-ajungi şi s-o dai gata cu biciul, trece o groaz de timp! Mai departe: hahalera de Leonka japonezul a dat peste un ciot şi a rupt cuţitu Eşti chior?! Am să-ţi tai cînşpe zile-muncă s atunci ai să te uiţi pe unde mergi! Acu te duc direct la fierărie - ca mîine dimineaţă mo Makar, de cum o face ochi, să-ţi dreagă cuţitu

Leonka-japonezul e bucuros: o să treacă pe la să. O să ducă o dublă de boabe. Oare n-a intenționat peste ciotul ăla? Dar el e echer, n-arată că-i bucuros, e supărat, face vinovatul.

- Mai departe: dacă-l mai prind pe vreunul

În acea clipă se întâmplă ceva neașteptat: pe im, de după deal, apărură droșca împuțnitului - îi cunoșteam bine calul. Venea la

Ah, cum a sărit președintele nostru (el se nea îngrozitor de împuțnit), cum a lovit pumnul în masă, cum a zbirat:

- Am observat de multă vreme că între voi stă contra... contra...

Iar cu piciorul de lemn l-a călcat pe Borzea coadă; Borzea a scheunat jalnic. Președintele a fost nevoit să țipe mai tare, ca să acopere etul cîinelui:

- Am observat de mult că între voi sunt mente contrarevoluționare!

Cîinele urlă, se învîrte sub masă; nu-ș' de președintele continuă să-l calce - ori de oție, ori de... Dumnezeu știe. Blîndul Borzea epu să muște piciorul de lemn; noi ne ălim de rîs - ațit de mortală era scena. (Mai ziu, cînd ne aduceam aminte de întîmplare, onka-japonezul recunoștea că atunci a pățit elea - de rîs, se scăpase în pantaloni.)

Delegatul se apropie. Se uită la noi, nu

pricepe nimic. Președintele se repede să-l întîmpine. Năucit, Borzea țîșnește scheunînd de sub masă și o rupe la fugă... Nimerește exact în picioarele armăsarului comitetului raional. Frumosul animal sforăie sălbatic, se ridică pe picioarele dinapoi - cît pe ce să iasă din ham. Împuțnitul sare din șaretă; președintele țopăie pe piciorul lui de lemn ca să-l gonască pe Borzea, apoi se întoarce și dă să liniștească armăsarul.

Suntem cu toții pe jos, trîntiți claie peste grămadă. Și nouă ne e teamă de delegat, dar în cazul ăsta nu ne putem stăpîni - ne prăpădim de rîs.

- Ce s-a întîmplat?! - întrecăbă aspru împuțnitul.

- Asta... avem ședință - pe problema indicatorilor - explică Ivan Alekseici. - Cu cîinele a ieșit o mică comedie... - și zbiară la noi: - Mîine să nu-l mai văd pe aici pe puricosul ăsta!...

- Eu văd că-i comedie și nu ședință. Nu-i prea devreme pentru ațita veselie?! - ne întrecăbă împuțnitul. - Poate, dimpotrivă, ar trebui să plîngeți?!

Treptat, ne potolit. De-acum încolo, se pare, o să urmeze o "prelucrare" adevărată. Dar delegatul, nu se știe de ce, a amîna adunarea. Cu un glas neașteptat de cumsecade, zice:

- Bine: ați muncit, ați rîs - duceți-vă la culcare.

Ne-am culcat în sediu pe paturile de scîndură. Mult timp, în acea seară, n-am reușit să ne liniștim, ne aduceam aminte de Borzea, de Ivan Alekseici, ne înfundam hohotul de rîs în pernă. Ivan Alekseici stătea lîngă foc și discuta cu delegatul... A venit de vreo două ori lîngă noi și ne-a șoptit furios:

- Voi n-aveți de gînd să dormiți? Mîine iar n-o să fie chip să vă treziți!... Trîntorilor. Măcar de v-ați rușina de omul ăsta.

După aceea delegatul plecă.

Noi, unul cîte unul, ne-am cufundat în somn...

Cînd am ieșit eu la aer - mai tîrziu decît alții, probabil ultimul -, luna strălucea și undeva pe aproape țipa în răstimpuri o pasăre de noapte.

Președintele șade în fața focului, zăngănește încet cu lingura în castronul de aluminiu - mîncîcă terci. Are proteza descheiată și pusă alături... Ciotul slab lucește nefiresc în iarbă. Ivan Alekseici se apleacă des și suflă spre el - se vede că-l doare după alergătura de peste zi, iar acum ciotul fierbinte se odihnește.

În jur e cald și senin; sus-sus de tot, pe cer, cineva a bătut în cuie de aur o pînză albastră, prin care se strecoară și curge în torent neînterupt o lumină curată, alb-albăstruie, ușoară.

Și tot mai țipă din cînd în cînd nu-ș' ce pasăre de noapte - o fi chemînd pe cineva?

J n timp am muncit pe plantația de tutun, la tabac se spunea la noi. Udam tutunul.

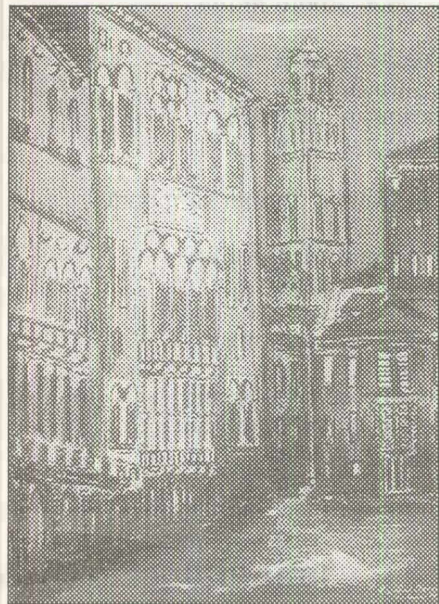
Apa trebuia cărată din deal.

De cum răsărea soarele, noi înhămam boii sacale și toată ziua căram apă.

Boul meu era peste măsură de îndărătnic și peș. Hamul era de frînghie, de aceea se și bea. Mergi la deal, boul se opintește - gîtarul rupe-n două. Dar boul merge mai departe, eu rămîn cu butoiul în mijlocul drumului. Ung boul din urmă, îl întorc, leg gîtarul ca de lumă, înham și, cu chiu cu vai, ajungem deal. De cîteva ori m-a răstumat cu butoiul. Mergi, merge pe drum, apoi nu se știe de ce îi te să cotească într-o parte. A cotit - butoiul răstoarnă. Îl băteam cu ce apucam. Îl băteam plîngeam de necaz. Alți băieți pontau la a-muncă cîte o zi jumate, eu abia scoTEAM a singură cu asemenea bou. Eu îl băteam, iar stătea și mă privea liniștit cu ochii mari și api. Ne uram unul pe altul.

Odată - după masa de prînz - trebuia să ram, boul meu nicăieri. Brigadierul, Petrunka Iarkov, un mușic strîmb și mic, zbiară mine:

- Unde mama mă-tii țî-a dispărut?! Că doar i intrat în pămînt!

Boul

Am scotocit toate ungherele, toate locurile izolate - boul nu-i și pace. Ei, lasă, mă gîndesc, numai să te găsească, boală, c-o să-ți arăt eu.

L-am găsit în mei - se culcase și răsufla la umbră. Din fugă l-am lovit cu cizma drept în bot. Unde nu scoate un muget, unde nu se scoală iute și unde nu-mi dă una în fund. Am zburat vreo trei metri și mi-am zis că, gata, am murit. Iar el și-a rășchirat picioarele, a aplecat grumazul și se uita la mine. Și eu mă uitam la el... Mi s-a părut că ne-am uitat îndelung așa unul la altul. Mi-era frică să mă mișc. Mă gîndeam să mă port cum te porți cu un cîine: cum te ridici, cum te atacă din nou. Apoi am început totuși să mă ridic încetîșor. Boul stătea. Mă privea. M-am ridicat și m-am îndepărtat de el de-a-nădăratelea. Cum-necum, am șonticăit pînă la brigadă. Fundul îmi ardea ca focul... Încă-i bine că nu m-a nimerit cu cornul (avea coarnele răsfrînte tare, m-a bușit cu fruntea) - aș fi rămas înfipt ca un snop în furcă.

Brigadierul s-a supărat rău de tot pe bou, a smuls de la teleagă un retevei de fier și a dat fuga în mei. Peste cinci minute îl vedem pe brigadier că fuge mîncînd pămîntul. În urma lui - boul. Brigadierul aleargă și țipă:

- Trageți în el! Împușcați-l, ce stați?! O să-mi dea mașele afară!...

De spaimă a uitat că n-are nimeni armă - ni le-au luat de cum a început războiul.

Copiii și babele, văzînd boul înfuriat, au fugit care încotro. Eu stăteam pe burtă lîngă mica izbă. Boul tropăi pe-alături - nu mi-a dat nici o atenție. Se vede că Petrunka l-a atins zdravăn cu fierul ăla. Boul trecu foarte aproape de mine, căci dudui pămîntul. Inima mi se făcu cît un purice.

Petrunka o ia încolo - boul după el,

Petrunka vine-ncoace - boul după el, îl aleargă prin toată ograda. L-a băgat într-un colț. Petrunka, precum o pasăre, zbură pe gardul de nuiele, apoi dincolo. Boul, fără a se opri, luă gardul în coarne, îl smulse cu tot cu pari, îl purtă un timp și-l lepădă. Abia atunci se opri. I-au aruncat pe grumaz un ștreang împletit, l-au strîns, l-au istovit, au trecut funia prin înel și l-au legat de stîlp.

Conform vechii tradiții (ea, oricît ar părea de ciudat, se păstra și în timpul războiului), după ce tutunul era cules de pe plantație, uscat și cărat la fabrica de tutun din oraș, la brigadă începea petrecerea. Se tăia o vită ceva, se fierbea, se frigea... Din sat se aducea samohoncă (rachiu preparat în casă din cereale, dar, cel mai adesea, din sfeclă-de-zahăr - *n.trad.*) și să te ții.

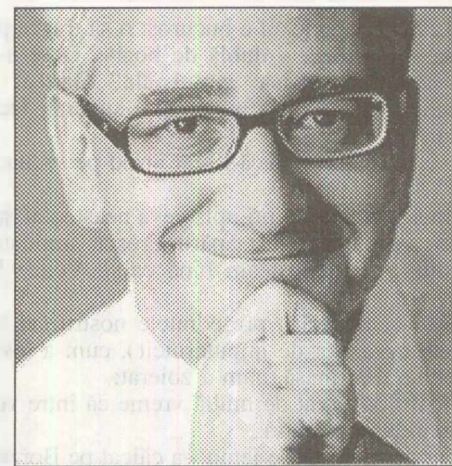
De astă dată au tăiat boul meu. Trei bărbați l-au luat și l-au dus pe un loc cu iarbă, nu departe de izbă. Boul mergea ascultător în urma lor. Iar ăia au luat cu ei un baros, cuțite, o bucată de pînză de in curată... Am fugit de la brigadă, ca să nu-l aud mugînd. Și totuși l-am auzit cum a mugit - încet, surd, scurt, de parcă ar fi zis: "Ah!". În gîtlej mi se urcă un nod amar; mi-am înlipt mîinile în iarbă, am strîns din dinți și am închis ochii. Îi văzusem ochii... În acel moment, cînd stătea cu picioarele rășchirate și mă privea căzut la pămînt, i se făcuse milă atunci de mine, i se făcuse.

N-am mîncat carne - nu puteam. Și mi-era o ciudă, căci aș fi avut ocazia să mă satur și eu ca lumea - cu o "tăiere" ca asta nu te întîlnești prea des.

Traducere din limba rusă de
Corneliu Irod

literatura lumii

Născut la Barcelona la 16 septembrie 1959, Carles Duarte este licențiat în Filologie catalană. În domeniul filologiei s-a remarcat în istoria limbii catalane (este, printre altele, coautor al unor gramatici istorice și colaborator al monumentalului dicționar etimologic al limbii catalane în 10 volume elaborat de Joan Coromines) și în planul normativizării, un proces vital pentru limba catalană, recunoscută oficial, după aproape două secole de interdicție, odată cu sfârșitul dictaturii franchiste. Este un poet consacrat, cu peste 15 volume publicate, distins cu premii prestigioase ale literelor catalane, tradus în mai multe limbi europene. Prezența transcendentului, meditația asupra timpului și a vieții, receptarea concretului prin intermediul filtrului reprezentat de tradiția culturală europeană, marcate pe plan stilistic prin austeritatea expresiei conferă poeziei lui Carles Duarte o simplitate și o noblețe autentice. Poeziile selectate fac parte din antologia *În urzeala vântului*.

sufletului unui arbore mare, ca neobosit, în tăcere, ne cârmuiește viața
Plotin, Enneade, IV.

„Vreme este să te naști
și vreme să mori“
Ecclesiastul, 3,2

Timpul are nume,
pici felurite,
ochi ce se aprind
și mistuie,
mâini,
da, mâini mari
ca frunzele de catalpă,
te ocrotesc uneori
alteori uită de tine,
are buze,
buzes moi,
din sânge,
din sângele
pe care vechiul curent
îl modelează
îl face trupuri
care se nasc,

nu i-a rodit pe buze lui
strigătul tandreței.
Poate e fericit
fără mireasma de ceai
și gustul portocalei.

Eu n-aș putea fi.

„Veselia inimii este viața omului și
bucuria este îndelungarea zilelor lui.“
Ecclesiastul, 30,22

Potrivește-ți simțurile
Pentru fiecare din gesturi
Prinde rădăcini în lumina
din care se desprind culorile.
Bucură-te cât poți,
de vorbele moștenite
de cărțile ce te așteaptă,
de muzica limpede
a celor care te-au precedat.
Bucură-te de fructe,
de buzele ce-ți primesc sărutul,
de marea inaccesibilă,
De Dumnezeu ce nu poate fi descifrat.
Primește în ochi
albastru ecoul infinitului.

„Am putea spune multe,
fără să terminăm;
într-un cuvânt El este toate“
Ecclesiastul, 43,31

Dumnezeu este timpul,
El e materia visului,
sfera Pământului,
lumina Soarelui;
din nori de pulbere spartă
face stelele
Dumnezeu este vântul,
originea vântului,
e tandreța
și simțurile care se-aprind,
originea apei,
și pâinea și vinul
e marea și înaltele culmi
Dumnezeu este singur
ca noaptea
- așa cum singur pe dinăuntru ești tu -.
El țese
fără odihnă
viața.

„Sufletul universului... e-asemenea

Respiră lumca în tăcerea frunzei;
vântul,
valurile luminii
au desprins-o de arbore.
Respir lumea fluidă,
viața ivindu-se.
Va-nmuguri iarăși frunza
pe aceeași creangă,
mereu la fel, mereu alta
în liniștea arborelui.
Răsună, ușor,
universul vibrând.
Dincolo de lumină,
rădăcini fără de timp,
cerul inaccesibil.
Totul e unu și e pretutindeni.

„O scoarță subțire îi încinge trup
gingaș. Părul i se schimbă în frunze
brațele în ramuri. Picioarele, până
curând atât de iuți, i se preschimbă
rădăcini. Fața-i se pierde într-o coroa
de arbore. Doar strălucirea frumuseții
mai rămân
Ovidiu, Metamorfoze, I, 549-5

Arde al lui Apollo trup
când ochii lui
sărută trupul lui Daphne
care asemenea vântului
se mistuie în păduri
de nemuritor urmărită.

Când prinsă e
se face arbore nimfa.

Acum lemn și sevă,
cu un fior
primește tandreța
frumosul dafin.

Nu trebuie dorința să moară.

Fierbinteală de valuri
crestate de vânt,
solzi verzi,
cenușii dedesubturi
se-nalță
în albe culmi efemere;
nimic nu stă nemișcat,
totul e devenire,
totul se schimbă
în marea mea de ardezie.

Prezentare și traducere
Jana Balacciu Mat

mapamond

practică visul
apoi îlucid,
și mor singure, atât de singure
că pare o răzbunare

„Dar mai fericit decât amândoi am
găsit pe cel ce nu s-a născut încă“
Ecclesiastul, 4,2

Cel ce încă nu s-a născut
n-a trăit nici durerea și nici cuvântul,
nici creșterea, nici istovirea zilelor,
nu l-a lovit foamea de trupuri
nici scânteierea luminii pe mâini,
agilitatea pumei nu o cunoaște
nici culorile vii ale papagalului;
n-a îndurat frigul dușman
nici pâcla grea
care încetinește orele,
străvechiul veșmânt al mării
nu l-a-ncercat
n-a mângâiat pomii, nici stâncile
pe drumul morții nu a pășit.
Poate e fericit
cel ce încă nu s-a născut
dar nu poartă în piele, în memorie,
gustul anilor
urzeala vântului
în sângele lui nu are sălaş,

ion crețu

Baronii cărții din Marea Britanie

Principalii actori din industria cărții din România pot să însemne ceva - mult - pentru omul de litere autohton. Oricine are de-a face cu era scrisă la noi știe cam ce putere au abrieli Liiceanu, Silviu Lupescu, Călin Iasie etc. Recent, *The Observer* a alcătuit un top 50 (!) al celor mai importanți actori pe piața cărții britanică. Cei mai mulți sunt nume necunoscute nouă, ceea ce nu-i face neapărat neinteresanti. În preajma Târgului de carte de la Londra și în perspectiva argului de carte de la Frankfurt, structura dinamică celor implicați în industria cărții pătră dimensiuni dintre cele mai semnificative. Publicația britanică respectivă a comandat un grup de experți în materie de arte - autorul de bestsellers și inițiatorul emisiunii Orange, Kate Mosse, agentul literar Elizabeth Sheinkam, de la Curtis Brown, etc. și le-a cerut să propună un top al celor mai influenți oameni din lumea cărții. O primă concluzie care se desprinde este că editorii nu mai contează atât de mult ca odinioară (și cum contează la noi!), ei cedând puterea oamenilor din media; fluentă sporită au căpătat lanțurile de fuzare, revoluția IT își taie și ea o felie importantă din piață... De reținut, recunoscând importanța televiziunii, Internetul și Amazonul, nici un ziarist nu a intrat în acest top. *Modus Operandi* a fost relativ simplu: a cerut fiecărui membru să întocmească un top 50, după care, la un prânz în Soho, "cu ceva râsete și multă bîrfă", s-a ajuns la lecția finală. Desigur, ordinea are în vedere puterea descrescândă. Din motive de spațiu, noi ne vom limita doar la primele cinci poziții. Așadar:

1. *Amanda Ross*, Creator, Richard & Judy Book Club. Managerul și directorul companiei de televiziune Cactus, compania care patronează clubul cărții Richard & Judy, își ia foarte în serios misiunea: „Îmi asum răspunderea de a alege cărțile. Le cer autorilor să meargă să cumpere cărți, iar cărțile nu sunt ieftine. Clubul are deja trei ani de când funcționează. Am observat că, dacă o carte este promovată în show-ul nostru, intră sigur în top. Am tras cu ochiul la clubul cărții lui Oprah Winfrey și ne-am gândit că poate merge și la noi.” Și a avut dreptate, a mers. Romanul lui Alice Sebold, *The Lovely Bones*, care a câștigat simpatialectorilor, s-a vândut până acum într-un milion de exemplare; la fel romanul *Star of the Sea* de Joseph O'Connor; înainte de apariția lui în show a vândut doar 3.500 de exemplare!

2. *Caroline Ridding*, manager al departamentului de carte de la Tesco. Ea este cea care hotărăște care carte din producția a fost 200.000 editori ajunge pe rafturile arilor suprafețe comerciale. Editorii știu foarte bine că titlurile ei sunt văzute de

milioane de oameni în fiecare săptămână și că este imposibil să ajungi pe locul 1 pe lista de bestsellers fără sprijinul lui Ridding.

3. *Diana Guy*, vicepreședintele Comisiei de Competiții. În urmă cu șase luni, numele Dianei Guy nu spunea mare lucru, astăzi este numărul trei. Asta fiindcă ea este președinta a unui for care adoptă cea mai importantă hotărâre din istoria comerțului cu carte. Avocat ca formație, Guy conduce un *team* de avocați și experți care decid dacă se permite la doi giganti să-și unească forțele.

4. *Tim Hely Hutchinson*, director, Hachette Livre UK. Parte a grupului francez Lagardère, a compărat transatlanticul Time Warner, ceea ce a făcut grupul Random House să cadă pe locul doi în Marea Britanie. Fiind cel mai important director din industria editorială din Anglia cuvântul lui atâră greu.

5. *Gail Rebeck*, președinte și director executiv la Random House. Sarcina ei la Random a fost să armonizeze diferitele companii constituate - Chatto & Windus și Jonathan Cape - menținându-le totodată nota personală. Foarte recent, a fost văzută însoțindu-și mega-autorul Dan Brown la tribunal pentru a se apăra împotriva acuzației de plagiat.

6. *Kes Nielsen*, Senior books manager, Amazon.co.uk. Niels este interfața prietenoasă a site-ului Internet Amazon, care își zdrobește fără milă orice rival în materie de vânzare de carte. Nielsen este cel care hotărăște dacă și ce titluri sunt promovate pe pagina întâi a site-ului și expediate în 24 de ore sau sunt consemnate la termenul obișnuit de 3-4 săptămâni. Un asemenea site poate să facă viitorul unei cărți sau să o îngroape.

7. *Jacqueline Wilson*, romancieră și preferata copiilor. Iată, pe locul șapte abia, întâl-

meditații contemporane

nim un autor, și acela de literatură pentru copii. Wilson este autoarea a 80 de romane și a vândut peste 15 milioane de exemplare. Este pe locul 1, înaintea lui JK Rowling, printre autorii cei mai citați din bibliotecă. Ar fi foarte greu să găsești o fată între 8 și 14 ani care să nu fi făcut o pasiune pentru un roman scris de ea. Copiii o apreciază fiindcă vorbește despre cât de greu este să fii copil. Romanele ei discută despre violența în familie, cancerul de sân și familii destrămate.

8. *Bill Scott-Kerr*, editor, Transworld. De anul trecut, Bill Scott-Kerr a devenit editor la una dintre cele mai influente edituri comerciale. El este singurul editor din lume care să fi cumparat toate cărțile lui Dan Brown, incluzând *Codul lui Da Vinci*.

9. *JK Rowling*, romanieră. Poate că Rowling duce o viață liniștită în Edinburgh, dar *Hary Potter* a făcut-o mai bogată decât pe însăși regina Angliei (odată s-a lăudat că valorează 500 de milioane de lire!). Un nou *Potter* poate să se vândă în trei milioane de exemplare în doar 48 de ore.

10. *David Roche*, director la Borders, unul dintre cele mai mari lanțuri de librării din Statele Unite, cu un picior solid pe piața britanică...

Printre alți importanți actori cu poziție de decizie, din acest top, îi amintim pe romancierii Kazuo Ishiguro (locul 26), Ian McEwan (33) și pe Zadie Smith (40).

Revenind la începutul intervenției, în afară de editorii locali amintiți, se cuvin citați Dan C. Mihăilescu, un critic cu rubrică de carte permanentă la televiziune etc. Critica de întâmpinare, care avea un important cuvânt de spus înainte de 1989, când o recomandare din partea lui Nicolale Manolescu putea aduce consacrare unui autor, cunoaște o scădere sensibilă de autoritate. Dar, despre toate astea s-ar cuveni întreprins un studiu serios. Respectiv nepărtinitor.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Wilhelm Busch (1832 - 1908)

Mai demult, pe când eram...

Mai demult, pe când eram
Mai necopt, modest din fire,
Către alții mă-nclinam
A cinstire.

Dar văzând eu la pășune
Și-alți viței în jur, mai bine,
Mă cinstesc de-atunci, aș spune,
Mai întâi pe mine.

Perenitatea unui spectacol

alina boboc

Piesa lui Bertrand Blier, **Cotletele**, scrisă în 1997 și montată în premieră absolută în același an la Paris, se joacă la Teatrul Național din București de 9 stagiuni, cu sala plină. Ceea ce dă farmecul acestui spectacol rămâne un mister. În aparență, un text destul de simplu, chiar subtil, colorat de ironie în toate registrele, nu este suficient pentru un asemenea succes. De fapt, metatextul evidențiat prin paraverbal și nonverbal creează tot hazul piesei. Însă pentru o astfel de interpretare este nevoie de o distribuție foarte abilă, pe care Gelu Colceag o găsește. Numele lui Radu Beligan și al lui Gheorghe Dinică reprezintă o garanție de seriozitate și profesionalism în teatrul românesc, iar rolurile lor din această piesă aduc o nouă confirmare.

Radu Beligan interpretează rolul unui bătrân care se invită într-o casă respecta-

bilă de la celălalt capăt al Parisului, aparent sub ridicolul pretext de a mânca ficații gazdei (foarte adecvată traducerea piesei); de fapt, și vizitatorul, și gazda (Léonce) au în comun un lucru: amorul pentru menajera imigrantă Farida. Primul o plătește dimineața ca să nu facă nimic, celălalt o plătește după-amiaza pentru menaj. După îndelungi discuții, cei doi se împrietenesc și gazda este de acord ca bătrânul să locuiască aici. Firul dramatic se complică prin sosirea fostei soții a lui Léonce, pentru a-și lua acasă fiul. În așteptarea Faridei, cei doi se trezesc cu soțul acesteia, un algerian amenințător. Apare între timp și moartea, venită s-o ia pe Farida. De aici lucrurile alunecă în farsă, moartea se dovedește a fi soția bătrânului, care vrea să-l recupereze, iar Farida rămâne cu Léonce.

La prima mână, spectacolul nu este mai mult decât o comedie ușoară; privit mai îndeaproape, el poate fi considerat pe rând o frescă socială, o fiziologie a cuplului, o teorie asupra iubirii, o declarație de dragoste.

Ileana Stana Ionescu și Sanda Toma rolul nevestelor trecute dau savoya scenelor în care apar. Lamia Beligan Mihai Călin sunt convingători, iar Iulia Moise și Mircea Anca jr. au o adecvare foarte bună.

thalia

Decorul închipuie interiorul luxos unei case burgheze, recuzita este minimalistă, costumele sunt de o simplitate care impune naturalețe personajelor. Un spectacol frumos construit, lucrat cu migă foarte ofertant ca idee, dar care pare respiră un aer de oboseală.

Distribuția: Radu Beligan (*Bătrânul*), Gheorghe Dinică (*Léonce*), Ileana Stana Ionescu (*Bénédicte*), Sanda Toma (*Moartea*), Lamia Beligan (*Farida*), Mihai Călin (*Algerianul*), Iuliana Moise (*Agathe*), Mircea Anca jr. (*Xavier*). Regia și ilustrația muzicală: Gelu Colceag. Scenografia: Liliana Cencan, Ștefan Caragiș. Versiune românească de Radu Beligan.

Căți dintre noi, atunci când mergem la film, ne gândim la costurile uriașe pe care le presupune pelicula de celuloid. Iar dacă ne gândim la ce eforturi fac ai noștri cinești, atunci migrena va fi atât de puternică, încât nu veți mai putea urmări ce se întâmplă pe ecran. Ca la noi, la nimeni. Taxele de filmare sunt foarte mari și dezarmază orice inițiativă. Despre tineri ce să mai vorbim! Evident, nu au nici o șansă. Tocmai de aceea, în această iarnă, circa 25 de producători plus Centrul Național al Cinematografiei au semnat un memoriu, solicitând Primăriei micșorarea taxelor. Argumentul lor principal a fost că și producția cinematografică românească, și prestațiile studiourilor autohtone pentru

cinema

filme străine ar fi descurajate. Dar iată, că se mai întâmplă și lucruri bune. Chiar în această săptămână, au fost adoptate de către Consiliul General al Municipiului București, noile taxe pentru filmare în locurile publice. Producătorii de film le consideră acceptabile și înseamnă o reintrare a orașului în rândul celorlalte capitale europene din acest punct de vedere.

Potrivit unui proiect de hotărâre aflat pe ordinea de zi a ședinței consilierilor municipali din 16 martie, taxa pentru filmare în centrul istoric va fi de 2.100 lei/zi/locăție pentru filme de lung sau scurtmetraj și videoclipuri și 2.600 lei/zi/locăție pentru spoturile publicitare. În celelalte zone ale orașului, taxa ar urma să fie de 1.400 lei/zi/locăție, respectiv 1.800 lei/zi/locăție. Lungmetrajele cu cel puțin 50% actori români în distribuție au statut special:

Taxele de filmare, un coșmar care a luat sfârșit

irina budeanu

1.500 lei/zi/locăție în centrul istoric și 1.000 lei/zi/locăție în celelalte zone.

Aceste cifre înseamnă, de fapt, prețuri mai mici decât cele în vigoare de două luni și jumătate. La începutul anului au intrat în vigoare taxe pentru filmare în locurile publice din București a căror valoare a stârnit nemulțumirea producătorilor. Este vorba de sume cuprinse între 72 lei/zi/mp și 32 lei/zi/mp, în funcție de zonă. Deși nu sunt împotriva ideii unor asemenea taxe, mulți cinești au protestat față de valoarea lor. Ei au comparat Bucureștiul cu alte capitale europene și au ajuns la concluzia că filmarea pe malul Dâmboviței a devenit mai scumpă decât pe malul Senei. De pildă, a filma la Paris, cu toate costurile adiacente, costă circa 150 euro pe zi, iar la Berlin - 100-150 euro.

Ada Solomon din partea HiFilm Productions salută această decizie. „Era o aberație absolută. Din punctul meu de vedere, taxele intrate în vigoare la 1 ianuarie au avut efecte asupra afacerii mele. N-am ajuns să nu filmez vreun proiect, să opresc producția, dar nu am câștigat niște proiecte pentru că am fost mai scumpă ca Praga. Noile prețuri propuse sunt sensibil mai mici, dar cred că ar fi trebuit păstrată o diferență între zonele Capitalei, de pildă între filmările din Piața Victoriei și cele din Militari”.

La rândul său, Mihai Orășanu, de la MDV Film apreciază noile taxe de filmare. „Sunt bune noile prețuri. Am făcut raportul cu ceea ce se întâmpla anul trecut”. Totodată, producătorii consideră mult mai

firească o taxă pe locăție decât pe metrată. În accepțiunea din proiectul de hotărâre, locăție înseamnă perimetru ocupat de o echipă de filmare pe domeniu public, dar nu mai mult de o mie de metri pătrați. Sunt exceptate de la plata taxei filmele documentare și studentești.

Bogdan Moncea din partea Castel Film - unul dintre studiourile care a făcut demersuri pe lângă autoritățile locale, atâta timp cât și împreună cu alți producători pentru micșorarea prețurilor spune că s-ar fi așteptat ca, prin modificarea taxelor să fie chiar ceva mai mici decât cele prevăzute în proiectul de hotărâre. De exemplu, în loc de 1.400 lei adică circa 400 euro pe zi în alte zone decât centrul istoric, reprezentantul Castel Film ar fi considerat normal echivalent în lei a 200-250 euro. „Dacă aceste taxe vor fi modificate, ne vom situa în planul valorilor din alte capitale europene, dar în zona ei superioară. Una e să dai la Londra 400-500 euro, alta la București. Dar a intrat cât de cât în normalitate. Trebuie să spun că de la intrarea în vigoare a taxelor mari, Castel Film nu a mai filmat în București. Și nici n-avem de gând, până la modificarea” - a mărturisit Moncea.

Să sperăm că de acum încolo, cel puțin în privința taxelor de filmare, cineștii români vor avea o viață mai ușoară.

ceastă rețea de relații pe care am încercat să o facem vizibilă ne arată că în interiorul relației de determinare dintre interdiscurs și indiscurs se produc procesele metonimice e permit identificarea subiectului prin producția metaforică prin care sensul se banalizează, se condensează, devine, am ea spune, dominant. Se știe că orice limbă cunoaște o diviziune, reprezentată

conexiunea semnelor

în distincția între *corect* și *incorect*, divi-
ne care se susține printr-un imposibil,
cris în propria ordine a limbii.

Sintetizând, putem spune că prin limbaj
se poate spune tot. Chiar **Pêcheux**
atribuie un caracter relativ independenței
zei lingvistice în procesele discursive,
acter care apare evident atunci când,
n intermediul enunțării, se face vizibilă
porțiune a interdiscursului unde se ope-
ză o serie de autorizări în relație cu ce
poate și ce nu se poate spune. În acest
ct caracterul real al istoriei și cel al
bii intră într-o relație care nu poate fi
lorată.

Reluând problema învățării unei limbi

Redefinirea metaforei (II)

**mariana ploae-
hanganu**

străine este evident că în contextul afir-
mațiilor de mai sus, în procesul de învățare
a unei alte limbi în afara celei materne, su-
biectul se așază în ordinea reală a limbii ca
un subiect care nu cunoaște limba pe care
o învață. Această poziție este determinată
de cea de știutor al limbii materne. În
mașinația acestui joc se configurează o
poziție discursivă, iar ea implică, în mod
necesar, intrarea în relație cu rețelele de
filiație istorică. În procesul de configurare
a noii poziții discursive - care presupune
construirea unui *spațiu de a ști, a unui
spațiu de interpretare, a unui spațiu de
identificare*, subiectul se supune ordinii a
ceea ce poate și a ceea ce nu poate fi spus;
se supune ordinii „*spusului*“, cum numește
Orlandi (1992) interdiscursul.

Orice profesor de limbi străine poate
determina, urmând sau nu acest raționa-
ment, un simptom care îi permite să recu-
noască producerea spațiului de a ști într-un

subiect care învață o limbă: el apare atunci
când subiectul ocupă poziții discursive
care îi permit să facă substituții, să reali-
zeze familii sinonimice sau parafraze care,
toate, fac să apară posibilitatea identificării
metaforice. Faza următoare acestora este
cea în care subiectul vorbitor, angajat în
înșurșirea unei limbi străine, se implică în
producerea glumelor, a jocurilor lingvis-
tice în general. Jocul de cuvinte, care cel
mai adesea indică că o „anumită ordine
lingvistică a fost violată“ nu este un spațiu
lingvistic la care se accede ușor, dar o dată
ajuns aici subiectul vorbitor este deja capa-
bil de identificări metaforice care denotă
dominarea interdiscursului în limba
învățată.

corina bura

J^undeva, spre finalul megaromanului său
Pendulul lui Foucault, Umberto Eco
sugera prin gândurile ultimului
supraviețuitor - naratorul - faptul că
ia are continuitate personală prin
nceperea unui copil, prin sădirea unui pom...
cu totul alt context, Harry Kemelman,
orolul unei cunoscute serii (de romane) al
ei personaj principal este un rabin - detectiv,
vid Small, ne introduce în unele subtilități
gândirii talmudice. Întrebat fiind: „potrivit
umului dumneavoastră, ce se întâmplă după
arte?“, el răspunde: „nu pretindem că am
viața după moarte înseamnă pentru noi că
m în continuare prin copiii noștri, prin
lucențele care supraviețuiesc trecerii în
iință și prin **Amintirile** pe care le au
nenii despre noi“.

Într-o plăcută zi de mai a anului 1973 un
eg îmi spune: „Vino în seara aceasta la
dio să ascuți un pianist formidabil în
ncertul în **Si b** de Brahms; imaginează-ți că
la activ două premii internaționale, iar „ai

Amintiri

noștri“, în frunte cu profesorul O.D., în
atitudinea lor servilă față de delegația rusă, l-
au eliminat după prima etapă la ultimul
concurs «Enescu» (1970), ca să nu apară
probleme ulterioare“.

Despre „ai noștri din acel moment“ puțin
își mai aduc aminte, dar pianistul și-a continuat
activitatea competițională, cucerind și laurii
concursului „Ceaikovski“, pe lângă multe alte
distincții. Dăruit cu o profundă înțelegere a
textului muzical, cu rafinament și o coloristică
extrem de bine dozată, François Joël Thiollier
(căci despre el e vorba) este o apariție
încântătoare în peisajul pianistic mondial.
Vasta sa cultură, impresionantul repertoriu și o
la fel de bogată discografie conturează o
personalitate despre care critica germană (o
selectăm pe aceasta fiind cea mai exigentă)
afirma: „... Thiollier, un pianist absolut fără
seamăn... tehnica sa incredibilă, eleganța
exprimării, sensibilitatea sonorităților și mai
ales muzicalitatea sa desăvârșită...“ („Berliner
Morgenpost“ - text preluat). Depășind cu grație
kabbala urzită odinioară, Thiollier concertează
cu regularitate în România. Ultima sa apariție
cu Rahmaninov. **Concertul nr. 2** - lucrare în
care pianistii insistă pe spectacular, tempera-

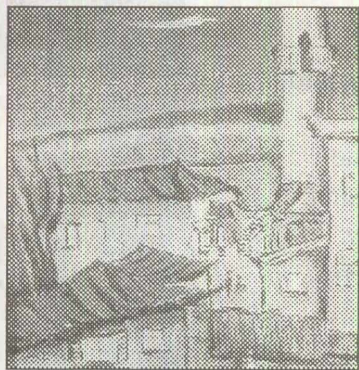
ment și forță - a
excelat în echilibrul
realizat între monu-
mental și liric,
reliefând o nebă-
nuită poezie a unor
pagini care, în alte
versiuni interpre-
tative, trec neobser-
vate.

Păstrând registrul
amintirilor, Ateneul
Român a găzduit
un program „In
memoriam Sergiu

Comissiona“, de la a cărui retragere biologică
se împlinesc un an. Micul discurs pe care
dirijorul american Larry Livingston l-a ținut
înainte de a ataca Uvertura la opera **Nabucco**,
a relevat impresia profundă pe care
Comissiona a exercitat-o într-o colaborare care
a depășit granițele profesiei. Livingston
mărturisea: „... am lucrat, am petrecut vacanțe
împreună cu familiile, am studiat, am mâncat
cu toții, ba chiar am băut bere împreună. Sergiu
a fost într-un fel ghidul meu spiritual.
Învățătorul, chiar rabinul meu...“. Gândurile
acestui cald personaj au fost așternute și în
programul de sală, în timp ce derularea
Tablourilor dintr-o expoziție de Musorgski-
Ravel se suprapunea imaginilor altor tablouri -
momente de viață, de bucuria de a face muzică
împreună. Livingston este un muzician
complex a cărui baghetă surprinde atât detaliile

muzică

clasicului, cât și ale jazz-ului sau efecte
electro-acustice. Solistul concertului a fost tot
un pianist, Shelly Berg, specializat în jazz,
care, pe lângă cariera în plan internațional,
realizează și proiecte pentru orchestră, cum a
fost de pildă cel alături de Livingston și Clauss
Ogerman, **Evansent - Aranjament pe teme
de Gabriel Fauré, Bill Evans, John Lennon
și Paul McCartney** (cu Pedro Negrescu la
contrabas și Tudor Parghel la percuție - ambii
perfect integrați în caracterul muzicii la care au
colaborat). Asemenea lui Piazzola, care prin
procedee și instrumente specifice evocă
atmosfera încinsă a latino-ului, concertele de
jazz sau cu elemente de jazz în care se implică
total acest extraordinar tehnician stimulează
impresiile și imaginile venite de pe continentul
nord-american. Bucuria de a cânta, de a face
good music indiferent de gen rezonază pe
unde va cu acel spirit al unui cimitir vesel
dintr-un spațiu ale cărui influxuri au sfluit și
personalitatea lui Comissiona... Amintiri pe
care le lăsăm în urma noastră..

Numărul
a fost ilustrat
cu reproduceri
după lucrări
semnate de
**Constantin
Calafeteanu**

Literatura nonficțională

ovidiu dunăreanu

După anul 1990, cărțile cele mai căutate au fost cele care aparțin așa-numitei literaturi nonficionale. În categoria lor intrând: biografiile, memoriile, jurnalele, volumele de interviuri, anchete și dezbateri, reconstituiri de cazuri din documente de arhivă, studiile și eseurile privind perioada totalitară, mărturisirile și încă altele. Elaborarea unor astfel de opuri presupune un timp de cercetare și lectură, de așteptare, de consultare bibliografică și scotocire prin arhive particulare și de stat, deplasări la biblioteci din țară și străinătate. Cu tot acest efort substanțial, din punctul meu de vedere, genul în discuție este totuși unul minor și perisabil în raport cu *literatura de ficțiune*. „O carte de ficțiune reușită reamintește că realitatea în care trăim e insuficientă” - ne declara, astă toamnă, la Neptun, Mario Vargas Llosa. „Misiunea ei este aceea de a minți în chip convingător, făcând minciunile să treacă drept adevăruri. Iar dacă ficțiunea reușește acest lucru, atunci se va ivi din acea amăgire un adevăr inedit și derutant”.

speranțe

Literatura inventată impune spontaneitate, originalitate, bucuria scrisului, libertate deplină de mișcare, iar pe lângă inteligență și intuiție, talent creator. Ea se folosește de mijloace mult mai sigure, mai convingătoare și mai rezistente, capabile să țină piept altfel gustului labil al cititorului, dar mai ales timpului necruțător.

Cărțile din categoria celor nonficionale, în care prevalează *faptul* asupra *imaginației*, oricât de spectaculoase și speculative ar fi, se situează mai degrabă în sfera jurnalismului, ele intrând, cu puține excepții, la scurtă vreme după apariție, într-un vajnic anonim, chiar dacă în momentul lansării au făcut senzație și au aureolat impresionant numele celor care le-au scris.

În anul 1998, luat de val, am publicat și eu o asemenea carte de convorbiri cu personalități culturale, literare și artistice din Dobrogea. Interviurile selectate în ea

făcuseră, anterior, obiectul rubricii *Fereastra dinspre mare*, ținută lunar, după '90, în revista „Tomis”.

„Când capeți un răspuns - spune Constantin Noica în *Orizontul întrebării* -, te iluminezi. Când pui o întrebare, în schimb, luminezi lucrurile. Este vorba de o iluminare a lor la propriu, o punere a lor în lumină, în sensul că deschizi un orizont unde lucrurile pot apărea lămurit sau nu.”

Provocându-i, iscodindu-i cu întrebările mele pe cei douăzeci și patru de interlocutori din *Convorbiri pontice* (Editura EX Ponto) - scriitori, pictori, ceramiști, actori, regizori, critici de artă, scenografi, etnologi - am conturat tot atâtea orizonturi plurivalente, ce au creat, în primul rând, imaginea unei stări de spirit. Eliberați de constrângerile de ordin ideologic și de gheara atroce a fricii și cenzurii, amețiți de aerul tare al libertății neașteptate și confuze care se arătasă, partenerii mei de dialog, în bună parte, au fost de o sinceritate, de un curaj și de o dezinvoltură emoționante, de care, astăzi, nu cred că ar mai fi apti. Aceasta nu înseamnă că spiritul meu ofensiv i-a determinat pe câțiva dintre ei să renunțe la ipocrizia dobândită în anii comunismului și să-și dezvăluie modul intim, necăutat, de a gândi. Poate că, așa cum au insinuat unii comentatori, nu toți cei intervievați de mine au fost nume reprezentative pentru cultura, literatura și arta națională. Recitind detașat astăzi cartea, evaluând-o cu un ochi mai sever, înclin să le dau într-o oarecare măsură dreptate. Dar atunci, în anii de după revoluție, în ținutul de margine dintre Dunăre și Mare, companiile mele de discuție au constituit o elită ce a făcut ca acest spațiu să nu mai fie perceput drept o periferie timorată și ignorantă, un loc de exil și al experimentelor eșuate, o provincie amară.

Cartea, prima (!) de acest gen din istoria publicisticii dobrogene, pe de altă parte, a reprezentat un pretext pentru redimensionarea, din unghiuri personale, a geografiei intelectuale căreia acei oameni îi aparțineau.

Întâmpinată cu interes și obiectivitate, ea s-a profilat drept o sursă documentară de care nu se va putea face abstracție, radiografiile socio-psihologice și culturale schițate în paginile ei surprinzând cu acuratețe și realism pulsul exact al derutei generale în care românii s-au trezit după evenimentele din decembrie '89. Totodată, cartea s-a înfățișat

ca un moment al adevărului și ca o mărtașă a zăbaterilor unor conștiințe de a ieși din marasmul general în care se scufundă societatea românească. Pe de altă parte, ea a înscris în efortul pentru a depovincia imaginea culturii dobrogene și a proba existența unui climat artistic autentic, interes ca senzor al unui mod de existență. Cepută ca o lucrare vie, incitantă, lipsită de inhibiții, plăcută și utilă, *Convorbiri pontice* s-a transformat într-o fereastră transparentă prin care cititorul a văzut idei, opțiuni, aspirații și care s-a citit ca un roman, *sonajele* impunând acest interes pentru istoric și critic literar sau al artelor plastice ori al teatrului, pentru un cercetător al timpului în general, cu timpul, ea are toate șansele să se transforme într-o *mină de aur*, care acesta să-și extragă *filoanele* unor imagini mai veritabile, în marea lor majoritate. Și, în același timp, prin intermediul mărturisirilor fiecăruia dintre interlocutori, configurat, cât ne-a stat în putință, ceea ce definește nota de specificitate a ținutului pontic în contextul spiritualității românești. Și, nu în ultimul rând, am focalizat interesul asupra valorilor certe din acest colț de țară unde cultura profesionistă, instituționalizată se află permanent într-o situație de neajzare, de provizorat și de perpetuă reluare eroism, de la capăt..

Este cunoscut faptul că, după Revoluția din '89, foarte mulți scriitori s-au lăsat amenințați de ziaristică. A fost acreditată și o nouă sintagmă, aceea de *scriitor-jurnal*, justificată din moment ce aceștia lucrau la puzderia de publicații, ivită atunci ca explozie.

Scriitorul știe dintotdeauna, că gazeta îl pune în contact nemijlocit cu viața, îl ține într-o stare permanentă de concentrare ascute privirea și auzul. Și tot el este conștient de adevărul aspru că pe măsură ce se lasă sedus de prezent și de spectacolul acestuia, devenind un *furnizor de fapte* (ce bine spunea cineva), începe să se distanțeze de pericolul de vocația lui reală, iar dacă este îndeajuns de vigilent, să și-o rathe chiar.

Soluția de salvare a scriitorului de această capcană seducătoare și, implicit, literaturii de la declin?! Este una simplă și sigură! Scriitorul să se întoarcă, fără ezitanțe, la chemarea care l-a consacrat.

A trebuit să treacă un deceniu și jumătate ca oamenii noștri de condei și tineri, și rătăcitori să se lecuiescă de himera jurnalismului și de baia în anaforul tulbure al realității pentru a reveni masiv la uneltele lor inițiale. Să respirăm, așadar, ușurați.

Literatura, ca artă a imaginarului, e salvată.

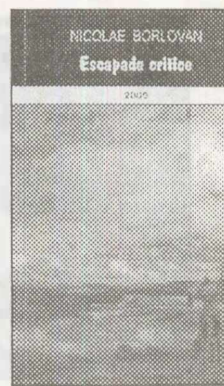
1) Rezerva de duioșie
(Eugen Evu)
Edinura Viața arădeană

2) Don Quijote decodificat psiho-socio-logic
(Carmen Bulzan)
Editura PRIER

3) Escapade critice
(Nicolae Borlovan),
Editura Marineasa

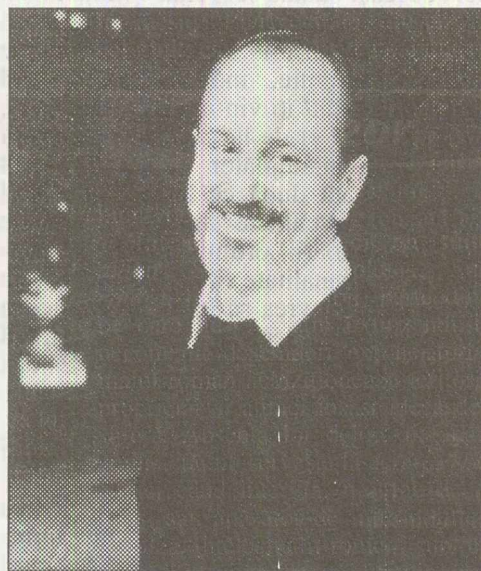
Autorul **Zilelor de nisip** s-a născut la 16 martie 1936 la Bârlad. Urmează cursurile Liceului „I.L. Caragiale“ din Ploiești și absolvă în 1959 Facultatea Drept din București. Este avocat la Ploiești, de unde este radiat din motive politice (tatăl a fost arestat) și muncește timp de 12 ani la diverse șantiere și uzine din țară: caz, Brașov, București.

Debutează în 1970 cu romanul **Timii**, colaborează la mai multe reviste și ziare și publică romanele: **Într-o vâsle, Noaptea, Grădina Icoanei, Zile de vară, Somnul Vameșului**, emișate de Uniunea Scriitorilor și Asociațiile Scriitorilor din România.

În 1981, romanul **Zile de nisip** este

Nedelcovici - 70

din România și de două edituri, apare la Editura Albin Michel de la Paris și obține Premiul Libertății oferit de Pen Club Français.

În 1987 părăsește România și cere azil politic în Franța, unde publică mai multe romane: **Crime de sable**

(versiunea franceză a romanului **Zile de nisip**), Editura Albin Michel, **Le matin d'un miracle (Dimineața unui miracol)**, Editura Actes Sud, **Le dormeur de loup, (Îmblânzitorul de lupi)** Editura Actes Sud și **Le Provocateur (Provocatorul)**, Editura Euro-Culture.

În 1992 primește Premiul Academiei Româno-Americane de Artă și Știință pentru romanul **Al doilea mesager**, care este adaptat în 1995 pentru filmul **Somnul Insulei**, în regia lui Mircea Veroiu.

În 1990 este distins cu gradul de „Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres“ și devine membru al Societății Autorilor și Compozitorilor Dramatici și al Societății Oamenilor de Litere Francezi. Susține un ciclu de conferințe în Statele Unite și publică în Canada (**La Revue Cité Libre**,) eseul intitulat: **Întâlnirea cu secolul al XXI-lea**.

Din 1987, face parte din colegiul de redacție al revistei „Esprit“, unde publică articole și eseuri.

aniversare

organizat - **Faleze de nisip**, regia Dan Căpușă -, dar imediat filmul este retras de pe ecrane de către Ceaușescu care îl critică cu vehemență în 1983, la conferința ideologică de la Mangalia.

În 1982 devine redactorul-șef al Almanahului literar“, București, și este șeful secției de proză al Asociației Scriitorilor din București. Romanul **Al doilea mesager**, interzis de cenzura

Un pictor al deschiderilor stilistice

ana amelia dincă

Creșterea picturii lui Silviu Soare este unul aparte, având în vedere că potențialul său tehnic este susținut de unul conceptual, vizibil nu numai în recente creații plastice de factură experimentală, ci și în cele precedente, care născocesc pictura în plain-air și pe cea cubist-analitică. Dar orizontul abordării sale se deschide din punct de vedere tematic și stilistic, peisajul și natura statică. Acest din urmă aspect îl detectăm în compozițiile cu linii și obiecte ale microcosmosului uman, unde elementele aplatizate îți dau impresia de contact stilistic cu pictura decorativ-romantică. Dincolo de această perspectivă se află portretele. Evocate frontal sau din profil, ele au o notă de nostalgie în ansamblul obiectelor figurative, deși ca număr nu ocupă un loc important în creația artistului care, indiferent dacă este vorba de imagini mai vechi sau mai noi, folosește maniera ton în ton, ceea ce îl recomandă drept acel colorist pentru care procedeele cromatice constituie unul dintre mijloacele fundamentale de realizare ale unei lucrări. Chiar atunci când studiu după natură ar implica variații cerute de elementele atmosferice, artistul nu se lasă deșerta în iluzii pe care ochiul i le oferă, ci selectează cu atenție anumite motive orespunzătoare propriului orizont vizual. Așa, așa cum se întâmplă cu opera oricărui artist, și cea a lui Silviu Soare cunoaște mai multe etape de creație, fiecare cu identitatea și uterea ei de sugestie, după cum și gustul comanditarului a devenit o opțiune la un

moment dat. Dacă este destinată unui public mai larg, neinițiat în tot felul de teorii despre artă sau dacă este adresată privitorului avizat, pictura sa place pentru că repertoriul abordărilor se extinde tematic și stilistic la un vast areal de preferințe, fiindcă stăpânirea tehnicilor este un atu, iar ultimele creații îl afirmă ca pe un artist cu o multitudine de posibilități de exprimare plastică. Rolul eboșei nu este de neglijat. Schițând foarte vag în creion și modificând lucrarea pe parcursul elaborării, suprapunând două-trei straturi de culoare, plasticianul ni se dezvăluie un veșnic explorator al domeniului artistic. Utilizarea de materiale diverse precum plasa de pescuit, texturi de plasă și sfoară, carton, placaj colorat, paste făinoase, nisip și griș, structuri în relief elaborate în cuțit, peste care sunt

plastică

suprapuse culori, ceea ce conferă transparență cu rol de atenuare a stridențelor cromatice și luciului sunt elemente ce definesc orizontul său artistic. În orice referire la pictura lui Silviu Soare trebuie pus accentul pe ultima perioadă de creație care se înscrie în tipul de discurs experimental postmodern, semn că plasticianului îi sunt aproape avangardele timpului său. În acest context se afirmă specificitatea picturii sale conturate începând cu anii 1980-1985. Sugestii venite din sfera artei negre, indiene, dar și din frescele antice, elemente pur decorative și litere chinezești stilizate, forme sintetice, linii gestuale - acesta este pictorul și aceasta este arta sa.

Ad visum 2006

Cenaclul **Andrei Mureșanu** al Casei de Cultură din Vișeu de Sus, Maramureș, organizează concursul literar **AD VISUM - 2006**, cu secțiunile:

1. volum de proză - 200 euro;
2. volum de poezie - 200 euro.

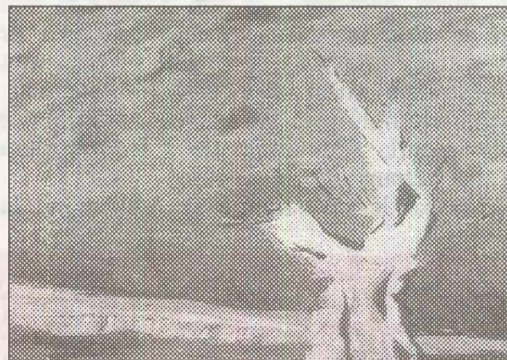
Se vor trimite câte 2 exemplare din volume tipărite după mai 2004.

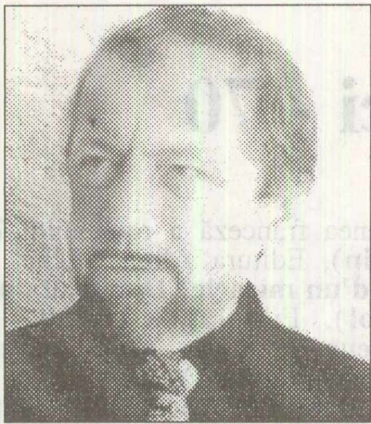
3. concurs de haiku - 100 euro.

Poeții vor trimite câte 6 haiku-uri, scrise în forma clasică. Înscrierea se va face pe o fișă A4 care va cuprinde un C.V.: nume, vârstă, studii, adresă, telefon și cele 6 haiku-uri. Precizăm că vor fi premiate poemele și nu autorii, deci **va fi un poem câștigător**. Se acordă **un singur premiu** la fiecare secțiune!

Termenul limită de trimitere a materialelor este de **15 aprilie 2006**, pe adresa: Marian Nicolae Tomi, str. 22 Decembrie, bl.T 17, sc.B, ap. 40/ 435700 Vișeu de Sus, jud. Maramureș, sau prin e-mail (atache): marian2006@acasa.ro

Premiile se vor înmâna la sfârșitul lunii iunie 2006, cu ocazia **Serbărilor Vișeuului** și a aniversării a 50 de ani de la întemeierea orașului.

ion beldeanu

O realitate despre care se știe și se scrie suficient: mai nimeni nu citește azi poezie, deci nu se cumpără cartea de versuri. (De altfel, librăriile se eschivează atunci când vine vorba de așa ceva.) Și aici o precizare: carte de poezie aparținând contemporanilor, pentru că la așa ceva ne referim. Explicații, dacă ar fi să se dea, există. Iată-le: fără vreo ordine acestea trimit fie la prețul exagerat (prost corelat cu disponibilitatea amatorilor), fie la aiureala așezată în pagini (care n-are cum să mai atragă lectorul serios).

Această ultimă caracteristică s-a accentuat de altfel de o vreme încoace ori, mai exact, a devenit o notă definitorie a semnatarilor în cauză. Ceea ce poate să însemne și chiar înseamnă detașarea voită a respectivilor de realitatea existentă.

Dar să exemplificăm. Întâmplător ori nu îmi cade în mâini o carte intitulată simplu **Pagini** semnată de Elena Vlădăreanu, o poetesă despre care de o vreme se vorbește și se scrie insistent, comentatorii în cauză încercând să-și convingă auditoriul că ar fi vorba despre o autoare în plină ascensiune ce merită atenția cuvenită. Într-adevăr, cartea în discuție relevă suficientă îndemânare, nimic de zis, îndemânare în amezierea cuvintelor, desigur. Numai că ceea ce se întâmplă în cazul vizat n-are mai nimic sau are prea puțin comun cu poezia. Placheta în cauză, văzută probabil ori servind drept jurnal, însumează notații ale unor întâmplări fără semnificație în care Elena Vlădăreanu strecoară ici colo amănunte capabile, probabil, să mențină curiozitatea eventualilor curioși.

De altfel ce se poate crede despre o asemenea notație (dintre atâtea altele?): „stai într-o cabană - de protocol, ar trebui să fii mândră, așa cum ți se atrage atenția - undeva, sus, / colegă ta de cameră, ana.a., îți propune să nu/ vă spălați pe dinți. nu-ți iese din cap faptul că ea a/ mâncat usturoi la masă, dacă nu o să poți dormi./ că mai mult ca sigur, guma de mestecat nu e o salvare“. (Sesizați, probabil, prozaismul acestor notații și falsa lor delimitare marcată (de noi) prin bare, ceea ce amintește de intenția semnatarilor de a le considera (sic) versuri).

Baza de investigație se mută când la

Jenante nimicuri numite versuri

Constanța, când la București ori aiurea, numai că subiectul atenției nu poate fi decât aceeași banală secvență cotidiană din care rezultă ceea ce urmează: „dmc îți arată mesajul primit de la iubita lui, pe telefon «domnule, mă scuzați, eu vă iubesc», imediat/ îți vin în cap mesajele pe care le primea el de la/ ai(d)a, pe care tu le-ai văzut întâmplător și te-ai/ simțit foarte vinovată după ce le-ai citit“. Nici gândul unei eventuale sinucideri, așa, de dragul schimbării ordinii firești a existenței de o „banalitate firească, nu trezește interes, ceea ce vrea să însemne că „ideea că mai au deschidere la/ moarte îi asigură de existența libertății. bla, bla/ bla“. Este și motivul pentru care o întrebare ca ceea ce urmează devine stupidă: „mihai, gândește-te, tu, în calitate de artist, unde/ îți găsești resursele creației?“. De altfel concluzia autoarei spune exact așa ceva: sinuciderea nu înseamnă „numai moarte“, înseamnă, zice semnatară, să faci „ceva ce nu-ți place“, drept pentru care elena v. (respectăm ortografia textului) „a început să nu mai mănânce“.

De aici decurge probabil ușurința sau

Părăsești partea inițială a volumul pentru a aborda (din simplă curiozitate partea finală a op-ului în speranța că v găsi și altceva. Numai că așa-zisele poezii (rămânând cantonate în aceeași jalni schemă) nu vizează decât existența (fiecare zi în care semnatară consennea cele petrecute în aceeași disonan plicticoasă. Iată-l așadar pe virgil mih care se apucă să mănânce în vreme nefericita consemnatoare gândește „că doare-n fund dacă te găsește pe tine/ altceineva, pe nimeni...“. Motiv pentru care elena v. consideră că după încheierea programului se va duce acasă, va face ba (că-i vară, nu?) și-și va schimba chilot Zonele obscene devin o tentație (cum vede) ce nu poate fi ocolită nici chip autoarea **Paginelor**. Ceea ce explică, pildă, excesele din capitolul 20 (notat „pagina 20“) în care de la vulgarități emise în conversația cu marius sau altce neva se trece cu ușurință la scene grotes sau fără haz din aceeași zonă a cuplărilor voite ori ba. (N-are rost să revenim la secvențe relevante).

Oricum, dincolo de asemenea sce

fonturi în fronturi

indiferența cu care e privită creația însăși: „mă grăbesc la hotel/ pe drum îmi schițez în cap acest text pe care, nici în/ acel moment, cu atât mai puțin acum, habar nu am de ce/ îl scriu, poate o să i-l trimit lui cristi, sau lui...“ Nu întâmplător depistăm în una din pagini mărturisirea că „în fiecare dimineață între 8.30 și 9.30, la calculatorul/ lui năstase, singurul conectat la internet“ se produc formidabilele (sic) pagini „negândite, nepremeditate“ (sic) „în care scriu mai mult sau mai puțin regulat, cu mai/ multă sau mai puțină tragere de inimă“. Motiv pentru care nici nu mă mai miră „comiterea“ unor excese de genul acestora: „auzi, bă, când lu' ăsta o să-i cadă și părul de la ceafă/ cu ce o să-și mai acopere chelia? ce ești prost, bă/ o să-și lase să crească părul de la cur, numai să aibă/ cu ce-și acoperi inteligența“.

Nimicurile de fiecare zi devin obsedante. De altfel, trebuie precizat că mai orice din derularea presupusei „aventuri lirice“ amintește de intenția inițială. Ceea ce i se oferă cititorului, iubitorului de poezie nu reprezintă altceva decât un amalgam de notații prozaice, banale ale unei ambițioase autoare ieșită de curând din aventura studenției (după trimerile din text).

vulgare, ce par a fi devenit atracția sa predilectă semnatară, Elena Vlădăreanu mărturisește în partea finală a cărții: „am chef/ să trimit la nici un concurs și înt adevăr cred/ în tot ce scriu acum și nu e vâicăreală...“

Așa o fi, numai că mirarea noastră are cum să fie anulată, motiv pentru care nu înțelegem de ce Elena Vlădăreanu preferat să-și numească istorioara sa drept poezie. Chiar crede ea că ceea ce comite volumul de față aduce cu așa ceva? Mu mai aproape de adevăr consemnările sa s-ar putea numi, la o adică, jurnal, notiș de altfel invocate în câteva rânduri în paginile cu pricina, nicidecum poezie, pentru că tipăritura la care ne referim n-are nici tangentă cu poezia.

Și încă o nedumerire: de ce ilustrații noastre comentarii sau recenzii n-au semnalat paradoxala ambiguitate pusă în circulație de cartea la care ne referim. Asta și ca o jenantă nedumerire, vizând premiarea numelor **Pagini** pe care editorul o consennează nu fără o oarecare mândrie, probabil adăugând fălos c „opera“ în cauză a și ajuns la a doua ediție...

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.